СТАРОСВѢТСКІЙ
БАНДУРИСТА.

КНИГА ВТОРАЯ.

МАЛОРОССІЙСКІЯ

ПОСЛОВИЦЫ,

ПОГОВОРКИ И ЗАГАДКИ

И

ГАЛИЦКІЯ ПРИПОВѢДКИ.

СОБРАЛЪ

Николай Закревскій.

Нема приповѣдки безъ правды.

МОСКВА.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

1860.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ,

съ тѣмъ, чтобы, по отпечатанiи, представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Москва, 20-го апрѣля, 1860 года.

Цензоръ И. Росковшенко.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Нѣтъ надобности доказывать въ наше время пользу изданія подобнаго рода сочиненій. Но только недавно стали обращать вниманіе на этотъ предметъ. Въ Галиціи, учитель при уѣздномъ (обводовомъ) училищѣ въ городѣ Коломыѣ, Григорій Илькевичь издалъ особо собраніе Малороссійскихъ пословицъ подъ слѣдующимъ заглавіемъ: *Галицкіи приповѣдки и загадки, зобраніи Григорим Илькевичом. У Виднѝ. Напечатано черенками о. о. Мехитаристôв.* 1841. въ 12-ю долю. VI и 124 страницы.

Изданіе это отличается тщаніемъ и въ особенности полнотою; въ немъ помѣщено 2,706 пословицъ и 60 загадокъ. Но въ этомъ собраніи самая большая часть пословицъ суть чисто наши Малороссійскія, и только посредствомъ правописанія — съ которымъ нельзя, впрочемъ, согласиться — и чрезъ отличіе окончаній падежей и конструкціи онѣ примѣнены собственно къ нынѣшнему Галицкому нарѣчію.

Какъ образецъ этого нарѣчія, и какъ способъ правописанія, принятаго Г. Илькевичемъ, сообщаемъ здѣсь его предисловіе. Вотъ оно:

»Не так тѣшится погорѣлець, 'сли блукаючися на згарищи знищенного обистя своего, выдобуде аки дорогіи недогарки свого имѣня, як я 'м радовався, списуючи сіи народніи приповѣдки и загадки, в надѣ подати их честным читателям руським. — Тôлько-то лишє, милін краяне! нашои народности; тôлько-то, що в пѣсньох, обрядах, казках, приповѣдках и пр. осталося богатства из колишного умѣнія и словесности давнои Словенщины и славного Галича! Є то скарб народности, котрый в памяти и в сердцях вѣрного народа заховався; а которого нѣ огонь, нѣ мечь бесчисленных ворогôв досягнути не мôг. Вам, любезніи краяне! посвящаю сей невеличкій, але дорогій подарок. Суть то правила предкôв наших, освященіи довголѣтным досвѣдченьем, не раз гôрко окупленіи недолею, а переказанѝ с поколѣния в поколѣнье, на внуки-правнуки для перестороги и поученія; суть то памятники дѣлній правôтцев наших, с котрых видко, як вони думали, гадали. В приповѣдках проявлѧєся правдивое житье, моральное здоровье народа, тут зараз узнаєте, де го болить и долѣгає, дôйдете и причины болю.... Приповѣдки показують точный

образ народа — его домашного житья — узнаете в нѣм народ богобоязливый, робочій, гостинный, зголливый — пôзнаете в сих плодах души его дух быстрый, глубоко мысленный, розум проникливый, що все изслѣдуе, доходить и ажь до живого проймае — задивуетеся не раз, кôлько мудрець руській поняв и як коротенько выповѣв — переконаетеся, якій народный наш язык сильный, гнучкій, спритисный — зачудуетеся над тым коротким, а предцѣ точным и дôистым выразом, над буйностью зрôвнаній, як далеко воны сягнутй, як глубоко понятй, як незвычайнй, а однако'жь правдивіи. — Загадки покажуть Вам быстроту розума, лехкôсть выдумованя, играющее остроуміе народное. — Посылаю Вам сіе собраніе..... пріймѣте го, милін краяне! с тым пріятным сердцем, с которым Вам посвящае *Илькевичь.*»

Сверхъ того служили пособіемъ:

2) Малороссійскія пословицы и поговорки, собранныя В. Н. С. — Харьковъ. Въ Университетской Типографіи. 1834 г. 8 долю. 34 стр. Содержитъ 587 пословицъ.

3) Небольшое собраніе пословицъ въ Грамматикѣ I. Левицкаго. Всего 148 приповѣдокъ.

4) Тоже въ Грамматикѣ Павловскаго; всего 146.

5) Нѣсколько сотъ *присловокъ* въ сборникѣ, подъ названіемъ «Вжинокъ,» (Ужинокъ) Н. Куцаго.

6) Изрядное число пословицъ, разбросанныхъ въ сочиненіяхъ на Малороссійскомъ нарѣчіи, и наконецъ:

7) До трехъ сотъ пословицъ, которыя удалось мнѣ удержать въ памяти отъ молодыхъ лѣтъ.

Впрочемъ, можно замѣтить, что въ сравненіи съ Нѣмцами, Поляками и Великороссіянами, наши Украинцы — (можетъ быть по особенной наклонности своей говорить иносказательно и часто иронически) — владѣютъ тоже великимъ числомъ пословицъ, которыми они кстати и не кстати обильно испещряютъ каждый разговоръ свой. Какъ бы то ни было, но существующія собранія далеки еще отъ того, чтобы исчерпать весь запасъ этой, по словамъ Илькевича, народной мудрости. Мы сдѣлаемъ, что можемъ; другіе съ большими средствами и способностями, могутъ сдѣлать лучше насъ.

Николай Закревскій.

Ревель.

Іюня 9-го дня,

1859 года.

МАЛОРОССІЙСКІЯ

ПОСЛОВИЦЫ,

ПОГОВОРКИ И ЗАГАДКИ

И

Галицкія приповѣдки.

Примѣчаніе. Буква Г. значитъ: пословица, употребляемая въ Галиціи.

А.

Або грай, або гроши вôддай.

Або дай, або выдеру. Г.

Або добути, або дома не бути.

Або зелене жати, або нічого не мати.

Або зыськъ, або страта.

Або панъ, або пропавъ.

Або пій, або ся бій. Г. Albo piy, albo się biy.

Або такъ, або сякъ.

Або ты старый, абы́мъ тя просивъ. Г.

Або ты, тату, иди по дрова, а я буду дома; абожъ я буду дома, а ты иди по дрова.

Абы, бабо, рябо.

Абы Бôгъ ласкавъ, а батôгъ трyскавъ. Г.

Абы були побрязкачи, то будуть и послухачи. (або): Абы побрязкаче; послухаче буде.

Абы вамъ гарбузъ не покотився.

Абы день та до вечера.

Абы день переднёвати, та нôчь переночовати.

Абы здоровъ: будуть руки на му́ки.

Абы зубы, то хлѣбъ буде.

Абы (Щобъ) лиха не знати, треба своимъ плугомъ, та на своей нивѣ орати.

Абы лихо — тихо.

Абы люде, а пôпъ буде.

Абы мéнѣ (на мене) мѣсяць свѣтивъ, а звѣзды дарма. (або): а звѣзды коломъ (кругомъ, кулакомъ?!) побыю. См. Не дбаю.

Абы моя голова здорова, то все гараздъ буде.

Абы нележачого Татары взяли. См. Щобъ несидячого.

Абы узда, а кôнь буде.

Абы хлѣбъ, а зубы будуть.

Абы що до губы, будуть ѣсти зубы.

А бѣло? — бѣло. А чорно? — чорно. А biało? — biało! — Czarno? — czarno! — Ait quis, ajo; negat quis, nego См. Говори, чорте.

А вжежъ мéнѣ сяя морква! — Буде за-що моркву скромадити!

А вжежъ: не все битемуть, колись и перестануть Strenge Herren regieren nicht lange.

А въ ёго головѣ будто не всѣ дома. См. У ёго нема девьятои.

А голено? — голено. А стрижено? — стрижено.

Аже не статечная пріязнь вовку зъ бараномъ, такъ Христіяниновй зъ бусурманомъ. (Лѣтоп. Самовидца ст. 6).

Ажъ ёму въ лыткахъ застигло. Г. (застыло, захолонуло).

Ажъ жижки трусяться.

Ажъ п̓дъ пьяты рече.

А зась!

Ангельскій голосокъ, та чортова думка.

А не суди, Боже!

Андрêю, не будьте свинею, коли васъ люде величають. См. Куме Андрею.

Андрушко, будешъ ѣсти юшку, а я мясце; бо мене дитина ссе.

А нй бе, и нй ме не знае. См. Нй бе.

А нй вбій, а нй влій. Г.

А нй видкóмъ не видати, а нй чуткомъ не чувати.

А нй въ студеній водѣ не умыешся.

А нй го вôдмолитися, а нй го вôдкреститися. Г.

А нй дзень, а нй кукурйку. Г.

А нй до рады, а нй до звады. Ani do rady, ani do zwady. (Ни къ селу, ни къ городу).

А нй злому кары, нй доброму нагороды.

А нй камêня не дадуть голову провалити.

А нй ладу, нй складу.

А нй лопата, нй мотыка ихъ не розлучить.

А нй на нитку, нй на выритку.

А нй на селѣ, а нй въ мѣстѣ не вѣрь невѣстѣ. Г. См. Коня не бій. — Съ конемъ.

А нй нашъ, а нй вашъ.

А нй пéчи, нй лавы.

А нй пôсна, а ни хôсна. Г.

А нй пришити, нй приладати.

А нй продати, нй промѣняти; лучшебъ було не брати.

А нй свячена вода не поможе.

А нй свяченою водою не вôдхристишся.

А нй такъ, а нй сякъ. — Ani tak, ani sak. — Vel ajas, vel negas.

А нй ѣвши, а нй пивши, скачи, дурню, ошалѣвши.

А нй я ся вьѣвъ, а нй я ся впивъ. Г.

А пророковй що?

А робивъ бы̓сь? — «Найко» — А ѣвъ бы̓сь? — «Дайко.» — Оженивъ бы̓сь ся? — «Ого». — А сорочка де? — «Мовчи.» Г.

А ты зъ вôтки? — «Я не зъ водки: я зъ доброи горѣлки».

А тягнйть Варвару на розправу.

А хто (выбачайте) наб. . . . ? — «Невѣстка». — Та ёе й дома нема. — «Такъ ёе плахта.»

А щобъ тобѣ, та бодай тобѣ!

А що? напекла раковъ?! — См. Пече.

Б.

Баба да чортъ, то собѣ родня. Г.
Баба виновата, що дѣвка черевата.
Баба зъ воза, кобылѣ легше. (Кума пѣша, куму легче).
Баба зъ воза, конямъ легше. Г.
Баба зъ пекла родомъ. — Баба, якъ туръ. Г.
Бабина грйвня усѣмъ людямъ дивна.
Бабина донька, а окомоковъ кôнь усе гладонькій. Г.
Бабы — на уторы слабы.
Багатого и серпъ голить, а убогого и бритва не хоче.
Багатого покута, убогого бесѣда.
Багатого зъ хвастливымъ не розпôзнаешъ. См. Хвастливого.
Багато два гриба въ борщѣ.
Багато злого на одного (едного. Г.)
Багатому (Живому) багато и треба.
Багатому чортъ дѣти колыше, а убогій и няньки не найде.
Багацько воды до моря уплыве, закймъ то станеться.
Багацько говорити, а нічого (а нема що) слухати. (Съ Русск.)— Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.
Багачъ крае дрôбно.
Багачъ рѣдко въ гараздѣ живе.
Багачъ ся дивуе, чѣмъ бѣдный дѣти годуе. Г.
Багачъ ся дивуе, що бѣдный обѣдуе. Г.
Багачъ ѣсть калачъ, а бѣдный и хлѣба не мае.
Байдуже паски, абы пороcя.
Байки (Баглаи) бити. — Байдаки бити. Bąki strzelać.
Баране! не мути воду вовковй. (Съ Латин.)
Барышъ, дурному товаришъ. Г.
Басъ гуде, скрыпка грае, Игнатъ мовчить, а все знае.
Батога зъ пѣску не зплетешъ.
Батька въ наймахъ не вжалуешъ. См. Не вжаловать. — Нанявся.
Бачили очи, що куповали; ѣжте, хочъ повылазте. См. Плачете.
Бачъ, яка выкрутня,—мацапура,— ялоза.
Бебехи вôдбити.
Безъ барыша голодна душа.
Безъ Бога нй до порога.
Безъ Божои волй и волосъ зъ головы не спаде.
Безъ грошей до мѣста, безъ соли до дому. Bez pieniędzy do targu, bez soli do domu.
Безъ грошей — чоловѣкъ нехорошій.
Безъ грошей, якъ безъ рукъ.
Безъ когута (пѣтуха), хата глуха. Г.
Безъ муки нема науки.
Безъ мѣры нема вѣры. См. Що мѣра.
Безъ пôдпалу (пôджоги) и дрова не горять. См. Де не горить.
Безъ причины чоловѣкъ нйколи не живе.
Безъ силы надаремный гнѣвъ. См. Якъ бы ёму.
Безъ солй, безъ хлѣба худая бесѣда. (Русск.).
Безъ сорома казка.
Безъ суду, безъ права повѣсили.
Безъ хазяина и товаръ плаче.
Безъ ямы гребля, а безъ накладу зыськъ (позывъ) не буде. Г.

Берега пустився!
Береженого и Богъ береже.
Бере Лесько, хочъ не легко.
Бере, якъ вôлъ на роги.
Бери, Петре, на розумъ.
Бесѣды багато, а розуму мало.
Б... (пробачайте ми чеснї люде) тому, що носа не мае. Г.
Бити не купити.
Биться за маслянї вышкварки.
Бій бриндзю въ дїраву дѣжку. (Переливать изъ пустаго въ порожнее).
Бій зáбій на нéго. Г.
Бій пса, най буде добрымъ. Г.
Бійся въ грудї, лайся въ мать. Г.
Бій тя сила Божа. Г.
Блаженна вода, не мутяща ума. См. Добра вода.
Ближча сорочка, якъ жупанъ.
Ближча сорочка тѣлу, якъ рôдная тётка.
Блисне сонце и въ наше вôконце. См. И мое вôконце.—И передъ.
Блудъ мя допытався. Г.
Бога взывай, а руки прикладай. Boga wzyway, a ręki przykładay.
Бога не гнѣви, а чорта не дражни.
Богомъ ся свѣдчить, а чортовї душу запродавъ. Г.
Богословъ, та не однословъ.
Богу хвáла, що ся душа напхáла. Г.
Бôгъ Богомъ, а люде людьми.
Бôгъ грѣхомъ карае.
Бôгъ давъ, Бôгъ взявъ. — Бôгъ дáе, якъ самъ знае.
Бôгъ до уроды розуму не привязавъ.
Бôгъ ёго святый знае, що вôнъ думае, гадае.
Бôгъ заплатить за обѣдъ, що наѣвся дармоѣдъ.
Бôгъ любить праведника, а чортъ ябедника.
Бôгъ людей не бракуе.
Бôгъ не безъ милости, Козакъ не безъ щастья (долї).
Бôгъ не дитина, слухати дурного Литвина. См. Жебы панъ Бôгъ.— Колибъ Бôгъ слухавъ.
Бôгъ не карае прутомъ.
Бôгъ не скорый, але лученъ.
Бôгъ не трубить, коли чоловѣка губить.
Бодай есь багато видѣвъ, а не мавъ за що купити. Г.
Бодай жартовати, а не хоровати.
Бодай и песъ свою хату мавъ. Г.
Бодай мôй ворогъ знавъ, що нынѣ за день.
Бодай такъ псы траву ѣли по тôй правдѣ. Г.
Бодай табе качки зтоптали.
Бодай тобѣ повылазили.
Бодай тя панъ Бôгъ мавъ — въ чужôй коморѣ. Г.
Бодай умéрати, а въ своï горщокъ зазирати.
Бодриться, мовъ шкуратъ на огнѣ.
Божевôльный Марку, ходишъ по ярмарку: нї купуешъ, нї торгуешъ, тôлько робишъ сварку.
Боже дай добре, та не довго ждати.
Боже поможи; а ты, небоже, не лежи.
Бойки, що роблять мало, а ходять по легойки. Г.
Бôйся ёго, якъ лихои болести.
Бôйся Левку, коли пса бьють. Г. См. Вôвцю. — Коли пса. — Кôшку.

Бойться, щобъ ёму заець дороги не перебѣгъ.

Бойться, якъ чортъ свяченои воды.

Болить горло спѣвати дарма (дурно). (Сухая ложка родъ деретъ).— Boli gardło spiewać darmo.

Бôльшая громада, якъ една баба. Г.

Бôльше Бôгъ мае, якъ роздавъ.

Бôльше въ нёго розуму въ пьятѣ, якъ у тебе въ головѣ.

Бôльше днёвъ, якъ ковбасъ.

Бôльше заходу, нёжъ празнику. Więcey huku, niż puku. См. Зъ великои.—Не стала. — Стане. — Три дни.

Бôльше страху, якъ переполоху.

Бôльше, якъ шматъ. — Бôльше, якъ много. Г.

Бôльшій росходъ, нёжъ приходъ.

Бôльшій чоловѣкъ громада, якъ панъ.

Бôльшъ копы лиха не буде, а рублемъ чортъ ёго вôдбуде. См. Нехай гуляе.

Боргъ умеръ, Зачекай не жіе; хто не мае грошей, най не піе. Г. (Боргъ съ Нѣмецк. Borgen брать въ займы, въ долгъ).

Борода велика, а розуму мало. См. Голова.

Борода не робить мудрымъ чоловѣка.

Борода, якъ у владыки, а сумлѣнье (совѣсть), якъ у шибеника. Г.

Борода, якъ у старóго, а розуму нема и за малóго.

Борщъ да капуста — хата не пуста.

Бо то не грушку, вкусити Марушку.

Бочка меду, та ложка дёгтю.

Боятися вовка — въ лѣсъ не йти. См. Раховати.

Братъ собѣ радъ, а сестра собѣ несла.

Братъ, то не батько; сестра, то не мати.

Брехали твого батька сыны, та й ты зъ ними.

Брехати — не цѣпомъ махати.

Брехливу собаку дальше чути.

Брехнею не вôдбрешешся. Lügen haben kurze Beine.

Брехнею свѣтъ живе.

Брехнею свѣтъ пройдешъ, та назадъ не вернешся. См. Правдою цѣлый.

Бреше не въ перше.

Бреше, та на свою голову.

Бреше твоя губа.

Брйдиться, якъ кôтъ саломъ. Г.

Бувъ въ буваличахъ. — Był dawniey piwniczym, a teraz niczym.

Бувавъ на конѣ и пôдъ конемъ, на столѣ и подъ столомъ. Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem.

Бувай здорова, якъ рыба (верба). гожа, якъ вода, весела, якъ весна, робоча, якъ бджола, а багата, якъ земля святая. — Gesund, wie Fisch im Wasser.

Бувай здоровъ, коли змоловъ.

Бувай здоровъ, розуме; не зобачимося, ажъ завтра. Г.

Бувало стрыгало, а теперъ брые.

Бувъ вôвкъ въ сѣтй и передъ сѣтью. Г.

Бувъ у Римѣ, а Папы не бачивъ.

Буде добре, якъ мине зле.

Буде (Досить) едного сонця на небѣ.

Буде дощъ; бо Жиды волочаться.

Буде и на нашей вулицѣ праздникъ (Съ Русск.).

Будемъ мати весѐлье; тата маму выдае.

Будемося гостити: то у васъ, то у тебе. Г.

Буде правда, буде й рада.

Буде сорому за всѣ головы.

Будешъ дула, будешъ ѣла; не будешъ дула, не будешъ ѣла. Г.

Будешъ солодкій, то тебе проглынуть (проковтнуть); а будешъ го̂рькій, проклянуть, (то выплюнуть.) См. Не будь солодкій.

Будь добрымъ выслухачомъ, будешъ добрымъ повѣдачомъ. Audiatur et altera pars.

Буки. См. Се воно. — Въ огородѣ.

Була колись правда, та заржавѣла.

Була не була, а якъ вошъ изняла.

Булобъ корыто, сабаки будуть.

Бурлакъ свѣчки до церкви не всуче.

Бути козѣ на торзѣ.

Бьется за масляни̂ вышкварки.

Бьется, якъ рыба объ лёдъ.

Бьютъ, и плакати не дають.

Бѣгае, якъ ко̂тъ загореный. (Съ Русск.)

Бѣгати за нимъ, та не знать за кѣмъ.

Бѣда бѣдному и безъ наймита.

Бѣда бѣду породила, а бѣду — чортова мати. Bieda biedu porodziła, a biedu czort. (czart.)

Бѣда бѣду породила, а бѣды и чортъ не во̂зме.

Бѣда бѣду тримае (родить).

Бѣда бѣдѣ на слободѣ.

Бѣда, Гапко! — «Бѣда, Пане». — Дай же, Гапко. — «А зась, Пане!»

Бѣда. См. Горе дворови̂.

Бѣда зъ бѣдою ходить.

Бѣда навчить. См. Нужда законъ. — Хто въ морѣ. — Хто не умѣе. Шкода учить. —

Бѣда на престолѣ, коли нема ні̂чого въ стодолѣ (стадолѣ).

Бѣда не знае приказу.

Бѣда не спить, але по людяхъ ходить.

Бѣда не ходить по лѣсѣхъ, але по людьохъ. Г.

Бѣда то̂й курцѣ, що на не̂й сокола заправляють на ловы. Г.

Бѣда, у кого жо̂нка блѣда; а у кого румьяна, то кажуть, що пьяна.

Бѣда учуть хлѣба.

Бѣда чоловѣка найде, хочь и сонце зайде.

Бѣда, якъ дуда: куды йде, то реве.

Бѣдному усюды бѣда.

Бѣды и гро̂мъ не забье.

Бѣды ні̂ продати, а ні̂ промѣняти.

Бѣжить, якъ швець зъ чоботами на торгъ.

Бѣлый, якъ Арапъ, чорный, якъ гусакъ.

Бѣлый, якъ сыръ: сорока побачить, та и вхопить.

Бѣсика пускати.

Бѣсъ бѣду перебуде: одна згине, десять буде.

Бѣсъ та ѐго дѣти мутять на свѣтѣ.

В.

Валяеться, якъ почка въ салѣ. (Какъ сыръ въ маслѣ.).

Вареники доведуть, що й хлѣба не дадуть.

Вари. См. Воду.

Варовався кія, та палкою достав.

Ведмѣдя. См. Тягли.

Вези, кобило, хочь тобѣ не мило.

Велетень въ громадѣ, якъ правда въ порадѣ.

Велетьню на свѣтѣ не довго жити.

Велика Руська мати. Г.

Великій дубъ, та дуплеватый (дупловатый) (або): Великій дубъ, та дупластый, а маленькій, та натоптаный. (Велика Өедора, да дура.) См. Живôтъ.

Великій ротъ у вола, а говорити не може.

Великій свѣтъ, а нема ся де дѣти. Г.

Великій Татарскій кôнь, а дурный. Г.

Великимъ панамъ трудно правду казати. — Panom trudno prawdę mowić.

Велике дерево по волѣ росте.

Велике свято, що Климко въ церкви.

Величається, мовъ свиня въ болотѣ.

Величається, мовъ сучка въ човнѣ.

Величається, якъ (выбачайте) свиня въ дощъ.

Величається, якъ чумацкая вошъ, (або): якъ г... пôдъ лопухомъ.

Вередує. См. Мутить.

Верещить, якъ дѣдько.

Верзи верзиця, покиль верзеться.

Вертиться, якъ въ окропѣ муха. См. Звивається. — Крутиться.

Вертиться, якъ швецъ въ ярмарокъ.

Веселый, якъ живчикъ.

Весна разъ красна.

Вже багато на одни плечи. См. Не животить.

Вже дворскои поливки хлиснувъ, та оброкового хлѣба покушавъ. Г.

Вже мѣнѣ и въ пеклѣ гôрше не буде.

Вже по всёму; вже клямка запала.

Взявъ бѣсъ коня, най и уздечку бере. Г. Wziąłeś mi konia, weź i bicz. См. Взявъ чортъ.

Взявъ годѣдько за старый довгъ. Г.

Взявъ лычкомъ, а отдаси ремѣньцемъ. См. За чужее лычко.

Взявъ на часъ, та и въ добрый часъ.

Взявъ убогому поле, а багатому давъ.

Взявъ чортъ батôгъ, най бере й пужало (бичево). Г. См. Взявъ бѣсъ.

Взявъ чортъ корову, нехай же и теля вôзме.

Взявъ чортъ, якъ свое.

Взявся за гужъ; не кажи, що недужъ (Съ Русск.)

Вився, якъ гадина.

Видно ззаду, що Пархôмъ. (Видна птица по полету.) — См. Пôзнати.

Видно пана по походцѣ. См. Пôзнати пана.

Вилюща смерть — страшна.

Винного двома батогами не бьють.

Власна хвальба не платить. Eigen Lob stinkt. См. Похвала.

Власне лайно (шановавши слухи вашіи) нѝ смердить, нѝ пахне. Г.

Влѣзъ (Улѣзъ) межи молотъ и ковадло. Między młotem a kowadłem.

Влѣзъ (Залѣзъ, Улѣзъ) у чужу солому, та ще й шелестить.

Вмѣти — не вмѣти, треба говорити.

Вовка ноги годують.

Вовка пустити въ обору, а козла въ огородъ. Г. Kozła ogorodnikiem zrobić, wilka do obory puścić; (albo): Wilka do owczarni zamknęć. — См. Замкнувъ.

Вовка треба оженити.

Вовка у плугъ, а вôнъ къ чорту въ лугъ. — См. Остатня.

Вовка щось все до лѣса тягне. — Natura wilka do lasa ciągnie

Вовка якъ годуй, а вôнъ у лѣсъ дивиться.

Вовки его зъѣли. (ба́виться). Г.

Вовковй барана зъ горла не выдерешъ.

Вôвкъ бере и лѣчене, (або): Вôвкъ и лѣченй вôвцй бере. I liczone wilk bierże.

Вôвкъ лежачи не утне. — Leżąc wilk nietyje.

Вôвкъ старый не лѣзе до ямы.

Вôвкъ сытый и вôвця цѣла.

Вôвкъ хованый, пріятель перепрошеный, сынъ прибраный, а Жидъ хрещеный; то все не певнй. Г. — Wilk chowany, przyjaciel jednany, żyd chrzczony niepewny. — Fide, sed cui vide. — Schau, trau, wem?

Вôвкъ черезъ послы не тые. Г. — Przez posły wilk nietyje.

Вôвцю скубуть, а козамъ навѣтки дають. См. Бôйся. — Коли пса. — Кôшку. —

Вода все зполоще, тôлькô (лише) злого слова нйкôли.

Вода въ решетѣ не застоиться. Сирѣчь говорливый не затрймае тайну. Г.

Вода зъ водою зôйдеться, а чоловѣкъ зъ чоловѣкомъ. Г.

Вôдважный Жидъ и въ школѣ (Синагогѣ) — шановавши честь вашу — б.... Г. (або): Одважный Жидъ грѣшить и въ школѣ.

Вôддай. См. Оддай.

Вôддай руками, та не выходишъ и ногами. См. Даси.

Вôдпала ёму вôдъ рота цйцька. Г.

Вôдпусти, Боже, грѣха, коли пригода лиха.

Вôдпусти, Боже, коли треба борошна (тра борше. Г.)

Вôдсадивъ го, якъ кота вôдъ сала. Г.

Вôдсй рѣка, вôдтй гора, а въ серединѣ бѣда. (Галичь.) Г.

Воду вари — вода буде.

Воду зъ нёго варили.

Вôдхрестишся вôдъ дѣдька, а збудешься грѣха. Г.

Вôдчепися, напаснику, я не була на празнику.

Вôдъ берегу одставъ, та до другого не приставъ.

Вôдъ головы рыба смердить. Г.

Вôдъ дôшки до дошки, а въ серединѣ нй трôшки.

Вôдъ дурня чую, то ся не дивую. Г.

Вôдъ злого давця бери и капця. Г.

Вôдъ кôньця до кôньця.

Вôдъ козика до пожика; вôдъ пожика до коника. Г. — Od łyczka do rzemyka, od rzemyka do kozika, od kozika do konika, a potym na szubienice.

Вôдъ лихого довжника и полôву бери.

Вôдъ Москаля полы врѣжъ, та втѣкай. См. Отъ злого.

Вôдъ напасти и полу врѣжъ, та втѣкай.
Вôдъ напасти не пропасти.
Вôдъ огня бѣжу, а въ воду скачу.
Вôдъ рогу до рогу; хто кого ошукае, то хвала Богу.
Вôдъ свого пана мила и рана.
Вôдъ серця й дорога навпростець до Бога.
Вôдъ серця до неба шляха не треба.
Вôдъ смерти а нѝ вôдхреститися, а нѝ вôдмолитися.
Вôдъ (Одъ) чорта вôдхрестишся, а вôдъ Москаля не вôдôбьешся.
Вôдъ чорта не буде добра.
Воза докласти (Доказать дружбы).
Возити Москаля, (або): Попа. Сирѣчь облурювати.
Возити Попа въ решетѣ. Сирѣчь брехати на сповѣдѝ.
Возиться. См. Носиться.
Вôзъ тамъ мусить, де го конѝ тягнуть. Г. Woź tam musi, gdzie konie ciagną.
Вола вьяжуть мотузомъ, а чоловѣка словами. См. Коня кирують.
Воломъ зайця не догонишъ.
Волосъ выливати.
Волосъ довгій, та розумъ короткій.
Волосъ сѝвѣе, а голова шалѣе. (Сѣдина въ бороду, а чортъ въ ребро.) См. И въ старій печи. — И старому. — Старый вôлъ.
Волочиться, якъ волоцюга у плуга.
Волочиться, якъ голодне лѣто. Г.
Вôлъ гребе, и самъ на себе персть мече. Г. См. Самъ быкъ.
Волы, конѝ, по оборѣ; а бѣда по передъ очи. Г.
Волы, коровы дáю, але долѝ не вгадаю. Г.
Вôльно губцѣ въ своей халупцѣ.
Вôльно собацѣ и на Бога брехати.
Вольному воля, а спасенному рай. Des Menschen Wille ist sein Himmelreich.
Волѣешъ свои воши бити, нѣжъ чужій гроши лѣчити. Г.
Волю коловати, якъ просто ѣхати, а бѣдовати. Г. См. Хто колуе. — Якъ поѣдешъ.
Вона зъ молоду зйньске щеня давила. См. Зйньскимъ
Вона теперъ якъ у воду опущена.
Вона якъ глина стала.
Вôнъ зъ Золотоноши, де поѣли очкуръ воши. См. Золотоноша.
Вôнъ по городу гавъ ловивъ, та вытришкѝ продававъ.
Вôнъ собѣ байдуже.
Вонъ! — щобъ и духъ твôй не пахъ.
Воробень на себе смерти не мае. (Казка) Г.
Ворогъ то не птахъ, що въ свое гнѣздо каляе. Г.
Ворона маненька, та ротъ великій (або): Ворона хочъ мала, а ротъ мае великій.
Воронъ вороновѝ ока не выклюе.
Вороти зъ дороги Гетманець; бо я, Пикинеръ, за тебе лутчій. (Произошла по поводу жалкихъ доносовъ Мельгунова о Новороссійскомъ краѣ и вербованіи Малороссіянъ въ Пикинеры около 1763 года. Кониссккій. Истор. стр. 252).
Впавъ въ бѣду, якъ курка въ борщъ. (Какъ куръ во щи).
Враженна Ганна: то вьяне, то гарна.

Вродила мама, що не пріймa й яма.
Все бери, а мене лиши. Г.
Все въ арендѣ, брехня не въ арендѣ. Г.
Все въ сподѣ; не на верха. Г.
Все гараздъ; жо̂нка ледащо: не зварить, не спече, коли нема що.
Все едно, чи кнышъ, чи пиро̂гъ. Г.
Все йде въ спакъ; по̂шло на псй. Г.
Все купишъ, лише тата и мамы нй. Г.
Все мае, хиба що птасього молока забажае (забагае). Г.
Все мине, а грѣхъ зостане.
Все ми сорочка не мила. Г.
Все може нагородитися, ино страхъ нико̂ли. Г.
Все на бѣдного дрйгота.
Все нѣкогда (нѣколы) бабиній дѣвцѣ.
Все паны, а хто буде (выбачте) свиній пасти? Г. См. Усе паны. Ja pan, i ty pan; a kto z nas będzie swinie pasł?
Все рыба и хрущъ мясо. Г. См. И жаба.
Вставъ, оперезався — зовсѣмъ зобрався.
Встань, жо̂нко, будемо говорити; бо люде объ насъ давно не говорять. Г.
Вступися, грибе, най козаръ сяде. Г.
Встѣби мене Боже, де мя не потреба. Г.
Всюды бѣда, лишъ тамъ добре, де насъ нема.
Всюды гараздъ, де насъ нема. (Вездѣ хорошо, гдѣ насъ нѣтъ).
Всюды гараздъ, а въ дома найлѣпше. Г. См. У гостяхъ.

Втѐкай, голый, обдеруть тя. Г.
Вхопивъ шиломъ патоки. См. Не втне. — Хвативъ.
Въ Бозѣ. См. Надѣя.
Въ будденъ по старецьки, а въ недѣлю по паньски.
Въ велико̂мъ постѣ не ходи въ гостй. Г.
Въ голову му вилами укладали. Г. См. У ёго.
Въ головѣ, непаче въ млинѣ.
Въ головѣ то̂къ, а въ языцѣ цѣпъ: де зхоче, то змолоче. Г.
Въ гуртѣ каша ѣстъся. Ср. Гуртомъ.
Въ до̂бру хвилю чекай злои.
Въ добрѣ ся не знае, а о бѣднымъ не гадае. Г.
Въ дорозѣ, въ гостьцѣ памятуй о худобинѣ.
Въ душу не лѣзе.
Въ живіи очи бреше.
Въ зимѣ сонце якъ мачуха — свѣтить, а не грѣе.
Въ корчмѣ нема пана.
Въ крапивѣ (На смѣтью) шлюбъ бравъ. Сирѣчь на вѣру живе. Г.
Въ кузюкъ изгорнути.
Въ кулакъ трубити зъ голоду.
Въ куну посадити, запроторити.
Въ лѣсѣ бувъ, а дровъ не видавъ. Vor lauter Bäume sieht er nicht den Wald.
Въ лѣсѣ дрова рубають, а до села трѐски падають.
Въ лѣтѣ и качка прачка, а въ зимѣ и Тереся не береться. Г.
Въ мужа краду и передъ нѣго кладу. Г.

Въ мутной водѣ рыбу ловити. Im trüben Wasser zu fischen. — W mętney wodzie ryby łowić.

Въ нещастью нема нѝ брата, нѝ свата.

Въ ночи всѣ коты буріи, а всѣ коровы сѣрыи. Im Dunkeln alle Katzen grau. — W nocy wszystkie koty są bure. (szare).

Въ огородѣ лобода, а въ Кіевѣ лядько: тымъ я тебе сподобала, що на пьятѣ перстень. — См. Буки. — Се воно. — Се малёваніи.

Въ однôй руцѣ пальцѝ, та не одинаковѝ.

Въ очеретѣ шукае сучка́.

Въ пригодѣ мысль о свободѣ. Г.

Въ пригодѣ познавай пріятеля.

Въ роду не безъ уроду.

Въ свои чоботы хоче го взуты. Г.

Въ семьѣ не безъ выродка.

Въ середу постила, а кобылу вкрала. Г.

Въ службѣ треба ухомъ земли пріймати. Г.

Въ Станиславѣ, кождый на своей стравѣ. — Станѣславовъ, або Станиславовъ обводовое мѣсто (уѣздный городъ) надъ Быстрицею. *Илькевичъ.*

Въ таньцѣ два кôньця: чи самъ впадешъ, чи тя трутять, то ся пôбьешъ. Г.

Въ три вырвы выгнали у шію.

Въ убогого все по обѣдѣ. Г.

Въ убогого тогдѣ недѣля, коли сорочка бѣла. Г. См. У сироты.

Въ хатѣ, якъ въ загатѣ. См. Домъ не ворогъ. — Своя хата. — Свôй домъ.

Въ часѣ погôды бôйся великои вôды. Г.

Въ чêпцѣ уродився, а на посторонку згине. Г.

Въ чоботахъ ходить, а босыи слѣды робить. Г.

Въ чоботьохъ ій чоловѣкъ умеръ. Сирѣчь не мала чоловѣка. Г.

Въ чѣмъ паны бракують, въ тôмъ убогіи смакують.

Въ щастью не вмѣе чоловѣкъ статковати. Г. — Fortuna statkować nie umie.

Выбачайте: чѣмъ багаты, тѣмъ и рады.

Выбираешся, якъ заморе стрѣляти.

Вывѣвъ ёго въ поле.

Выдавъ го на зарѣзъ. Г.

Выйшовъ на Іицкову суку. Г. Er ist auf den Hund gekommen.

Вылêтѣло, якъ макъ, а учинили, якъ шпакъ. Г.

Вымѣнявъ шило на мыло.

Вымѣнявъ шило на швайку.

Выори мѣвко (мêлко), посѣй рѣдко, уродиться дѣдько. Г.

Выпьемо по повнôй, бо нашъ вѣкъ не довгій.

Вырвався, якъ заецъ зъ конопель.

Вырôсъ, та ума не вынêсъ.

Выслизнувся, якъ пискорь зъ матнѝ. Г.

Высокій, якъ дуга.

Высокіи пороги на нашіи ноги.

Выстрѝхнувъ го на блазна. Г.

Вытришки куповавъ. (продававъ).

Вытрищивъ очи, якъ зарѣзаный баранъ. См. Очи.

Вытрищився, якъ дѣдько.

Выховавъ дитину въ добрую годину.

Выхопився, якъ Козакъ зъ маку. (Казка). Г.

Выщиривъ зубы, якъ Цыганьски дѣти до мѣсяця. Г.

Вынють тее вже и вовки въ лѣсѣ.

Вѣкъ живы и вѣкъ вчись, а умрешъ дурнемъ. — Quantum est, quod nescimus

Вѣно: або вôвкъ зъѣсть, або згине само. Г.

Вѣтеръ — Божій духъ. Г.

Г.

Гадина въ ёго словахъ дыхае. Г.

Гадину мае за пазухою.

Гай, гай! та нѣгде правды дѣти!

Газда цѣлою губою; (або): Хазяинъ на всю губу.

Гадка гадку прошибае: журиться, що нйчого не мае. (Сушитъ человѣка не работа, а забота.)

Гадка (Думка) за горами, а смерть за плечами. См. Думка.—Смерть.

Гаду, гаду; а мыши въ крупахъ. Г.

Гала, драла, гоца дала. Г.

Галиллуйя зъ масломъ.—См. Тенде.

Галу, балу, а (выбачайте) свинй въ рѣпѣ.

Гараздовѣ не хоче, а бѣду мусить. Г.

Гаразду знести не може, а бѣду терпить.

Гараздъ, абы (кобы) вытрймати.

Гараздъ тобѣ, сидижъ собѣ.

Гарбуза наѣжся, а на вербу подивися, то станешъ голодный. См. Якъ наѣвся.

Гарбуза печеного пôднесли; (або): Наѣвся печеного гарбуза. (Отказъ въ сватовствѣ.)

Гарбузъ мамѣ, а татовй дыня.

Гарна, якъ квитка у полѣ. — Гарный, хочъ зъ лиця воду пити.

Гей, гей! та не дома; куды мацну, то солома.

Геть, лищенъ, до ката.

Гетьта впала — вѣстьта встала. Г.

Ги на тя, пекъ тобѣ осина. Не до васъ мовляючи. Г.

Гине, якъ рыба за водою.

Глузду одбити, (або): Паמороки забити.

Глуздъ за розумъ завернувъ; (або): Умъ за розумъ зайшовъ.

Глухій, що не дочуе, то выгадае. (або): Глухій не вчуе, такъ выдума.

Глухого пытайся, а вôнъ Богу молиться.

Глухому пѣсню спѣвати. См. Тое му такъ. —

Глядижъ, щобъ нйхто не знавъ, нй сычъ, нй сова. См. Щобъ нй сычъ.

Глядить, якъ чортъ на попа.

Глянь на себе, буде съ тебе.

Го....омъ городъ городити.

Говори (Кажи) Грицю богородицю.

Говори до горы, пане Григоре; а гора таки дурна. Г.

Говори до неи; а въ неи Маковеи. Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Говори до стовпця, а стовпъ стоить.

Говори (Кажижъ, Кажи) Климе, нехай твое (твоя) не гине. — См. Нате и мôй. — Якъ такъ.

Говори, Петре, съ хвостомъ.

Говори, чорте за паномъ, (або) за попомъ. См. А бѣло. — А голено. —

Говорила небожченька до самои смерти; а якъ вмерла, то й ноги задерла. Г.
Говоримъ за вовка, говоримъ и по-за вовка. Г.
Говорить, якъ бы въ нёго купити.
Говорить, якъ бы три дни хлѣба не ѣвъ.
Говорить, якъ зъ бочки.
Говорить, якъ на мукахъ.
Говорить, якъ спить.
Говорить, що слина до губы принесе.
Годй, дѣвко, печи колупати. *Увага*: Отъ сее кажуть на сватаньй.
Годй, куме, чесати.
Годй, куме, ѣсти; бо не буде на пироги мѣсце. Г.
Година платить, година тратить.
Годить, якъ болячцѣ.
Годуй мене до Ивана, а я зъ тебе зроблю пана.
Голова болить; а хлѣбъ, якъ на огнѣ трѣщить.
Голова велика, а розуму мало. См. Борода.
Голова вôдъ клопоту трѣщить.
Голова головѣ, а хвôстъ хвостовѣ. не при васъ мовляючи. Г.
Голова — кость, а задъ — мясо; въ голову цѣлують, а въ задъ бьють. Г.
Голова мѣсця шукае.
Голова не до рады, а задъ не до кресла. Ani głowa do rady, ani d… do krzesła.
Головою стѣны не пробьешъ, (Плетью обуха не перешибешь.)
Головѣ клопотъ, а бѣдѣ весѐлье. Г.
Голого легко голити.
Голоде, дай ѣсти! Г.
Голодне око не засне.
Голоднôй кумѣ хлѣбъ на умѣ.
Голоднôй курцѣ просо снится. См. Що курцѣ.
Голодному завсюды полудне. — Głodnemu zawsze południe.
Голодному и вôвсяныкъ добрый. Г.
Голодному — кожда страва добра ёму. Г.
Голодному хлѣбъ на гадцѣ (на умѣ).
Голодный и кія не боиться.
Голодный, якъ песъ. Г.
Голодныхъ и муха повалить.
Голому розбой не страшенъ. (Съ Русск.); (або): Голый розбою не боиться; мокрый дощу не лякаеться.
Голубець гукае, якъ пары шукае.
Голый и босый, а голова въ вѣнку. Г. См. Дѣдъ. — Чоловѣкъ. — Я о цибулѣ.
Голый, якъ кôстка; а гострый, якъ бритва. См. Хочъ голый.
Голый, якъ Турецкій святый; — якъ пень; — якъ бубенъ; — якъ мати на свѣтъ народила.
Гóниться за вѣтромъ въ невѣдомыя мѣстца. (Самуйловичъ 1686 року).
Гóняться, якъ хмары.
Гора зъ горою не зôйдеться, а чоловѣкъ зъ чоловѣкомъ завсегды.
Горбатого и могила не зправить. (Дурака учить, что….).
Горда душа въ убогôмъ тѣлѣ.
Горе (Бѣда) дворовй, де корова розказуе воловй. Biada temu dworowi, gdzie cielę rozkazuje wołowi. См. Де голова. — Лихо тобѣ. — Тамъ макогонъ.

Горе — море; не выпьешъ усёго.

Гôрка гостина, коли лиха година.

Гôркій свѣтъ: тато й мама ослѣпъ, а дѣти пóмацьки ходять.

Гôрко зроблю, солодко зъѣмъ.

Горнець котловй доганяе, а оба смольніи.

Горнець казана ганьбуе. (або): Горщокъ горшку насмѣхаються, а обидва чорніи. (И въ Русск.) — Kocioł garkowi przygania, a oba smolą.

Горохъ да капуста, то й хата не пуста.

Горохъ на стѣну кидае. См. Мовъ горохомъ. — Якъ горохомъ.

Горѣвка (горѣлка) — не дѣвка, а мачуха — не мати. Г.

Горѣвка — не дѣвка, а Семенъ— не дурень. Г.

Горѣвка — не дѣвка, не треба ёй цѣловати. Г.

Господарь слузѣ не выкае (не каже: Вы) Г.

Господи, благослови стару бабу на постолы, а молоду на кожанцй.

Господи, дай свôй часъ добрый!

Господи, допомогай, перше на хрестины, якъ на коровай. См. У нашои.

Господи, злѣзь та подивися!

Гостй першого дня — золото, другого — срѣбло, а третёго — мѣдь, хочъ до дому ѣдь.

Гострый, якъ на бритвѣ сталь. (Енеида кн. I).

Гость лавы не засидить, лôжка не залежить.

Гость непрошеный не дуже бувае тученый. Г. См. Незванному — Непроханый.

Граду, тучи увôйшовъ, а злыхъ рукъ не увôйшовъ.

Грай, Петре! а все шумки (казка). Г.

Грицю! не спускайся на паляницю.

Громада — великій чоловѣкъ.

Грѣнка му упала. Г.

Грѣнку добру убивъ въ неи. (Енеид. кн. I).

Грѣхъ не лычкомъ звязати, та пôдъ лаву сховати. Grzechi trzymać nie bardzo dobrże żywać.

Грѣхъ по дорозѣ бѣгъ, та до насъ плыгъ!

Губа въ нёго, якъ халява. Gęba u niego jak cholewa.

Губа, якъ на коловоротѣ лѣтае.

Губою говори, а руками роби.

Губою, що хочъ плети, а руки при собѣ держи. См. Языкомъ.

Гуку, пуку за таляръ, а чоботы за шостакъ. Huku, puku za talar, a roboty za szostak. Viel Geschrei und wenig Wolle. См. Гучно. — Зъ великои. —

Гуляе, якъ собака на привязй. См. Погулявъ.

Гуляй, душа, безъ кунтуша, шукай пана безъ жупана. Г. Hulay, dusza, bez kontusza, szukay Pana bez żupana.

Гуляй, душа въ тѣлѣ, коли кости вцѣлѣ. Г.

Гуманьскій дурень зъ чужого воза бере, а на свôй кладе. Г.

Гуртомъ добре й батька бити. См. Въ гуртѣ.

Гучно, бучно; а въ пьяты зимно. Г. Buczno, a w pięty zimno. См. Гуку. — Зъ великои.

Гучно, бучно, не дорогимъ коштомъ. (Недорого и великолѣпно).
Гуща дѣтей не розганяе.

Д.

Давали, а не выймали.
Давъ Бôгъ душу, якъ въ грушу; волѣвъ бы козу, то бы молока дала. Г.
Давъ бы ёму и сорочку зъ себе.
Давъ бы'мъ на молебень; але самъ потребенъ. Г.
Давъ ёй Бôгъ долю, якъ фандолю. Г.
Давъ есь, Боже, тому, що не може; а я бы змôгъ, та не давъ Бôгъ.
Давъ му бобу залѣзного зъѣсти. Г.
Давъ му куку въ руку. Г.
Давиѝ пригоды боронять вôдъ школы. Г.
Дае собѣ по носѣ грати.
Дай, Боже, бѣды, а гроши будуть.
Дай, Боже, гостя въ дôмъ, то й я напьюся при нёмъ. Г.
Дай, Боже, здорово зходити, а на друге заробити.
Дай, Боже, и нашимъ и вашимъ.
Дай, Боже, напередъ бôльше.
Дай, Боже, нашому теляти, та вовка пôймати.
Дай, Боже! — Робижъ, небоже.— См. Роби.
Дай, Боже, часъ добрый!
Дай кому волю, а собѣ неволю.
Дай кому жôнку, а самъ труби въ кужилку.
Дай коневѝ овса, а гони ёго якъ пса. См. Даси.
Дай курцѝ гряду, а вона летить на банти. Г.
Дай мѣнѣ, Боже, той розумъ напередъ, що Русиновѝ напослѣдь. Г. (Русскій крѣпокъ заднимъ умомъ).
Дай, не дай — а не лай.
Дай серцю волю, а самъ пôдешъ у неволю.
Дай, старче, палицю; а тебе най пси ѣдять. Г.
Дайте и сало; абы за мое стало.
Дай тѝ, Боже, тôлько гадки, абы'сь о мнѣ забувъ. Г.
Дай хлѣба-солѝ вороговѝ, хоть якъ скаженому псовѝ. Г.
Дай чоловѣку лусту хлѣба житнёго, а слово пшеничне.
Далеко куцому до зайця. (Далеко кулику до Петрова дня).
Далеко, якъ небо вôдъ земли.
Дали му по Московськи, ажъ ся лобъ закуривъ. Г.
Дали ѣсти, а не було де сѣсти.
Дальше въ лѣсъ, бôльше дровъ. (Русск.) См. Що дальше.
Дано тобѣ кôсточку: хочъ гложи, хочъ на дальшъ бережи.
Дареному коню у зубы не дивляться. Dem geschenkten Gaul sieh't man nicht ins Maul См. Дарованному.
Дармо колодку черезъ пень валити.
Дармо зъ сухоѝ криницѝ (крыницѝ) воду брати. Г.
Дармо сýшить голову, небоже; крупа пшономъ бути не може.
Дармо — треба бренькнути. Г.
Дарованому коневѝ не заглядають у зубы. Г. Darowanemu koniowi nie patrzą w zęby. См. Дареному.
Даръ за даръ, слово за слово.
Даси коневѝ половы, буде робивъ поволѣ. См. Дай коневѝ.

Даси руками, не выходишъ ногами. См. Воддай.

Дасть Богъ и водъ квасу окрасу.

Дасть Богъ светъ, дасть и советъ. (Утро вечера мудренѣе). Kommt Zeit, kommt Rath.

Два Жиды, а двѣ невѣстй зроблять ярмарокъ въ мѣстѣ. Г. См. Три бабы.

Два кмета, панъ третій. Г.

Два когута, два дымы а двѣ господыньй нйколи ся не згодять. Г.

Два плута въ селѣ, и селу безчестя не роблять. (*Котляревск.*)

Два третёго не ждуть. Napisano u białego lwa: nie czekają jednego dwa

Двйчи лѣта не бувае.

Двое рѣдкихъ, третій борщъ. Les extrêmes se touchent.

Двомъ панамъ слу́жить, а сорочки не мае.

Двохъ недужихъ сѣли, та й хлѣбъ зъѣли. Г.

Де багато господынь, тамъ хата не метена.

Де Богъ церкву ставить, тамъ дѣдько коршму. Г. См. Де въ Бога.

Де борошно, тамъ и порошно.

Де великая рада, тамъ рѣдкій борщъ.

Де верба, тамъ и вода.

Де все гостина, тамъ голодъ недалекій.

Де голова блудить, тамъ хвостъ рядить. Gdzie ogon rządzi, tam pewne głowa błądzi См. Горе. — Лихо тобѣ. — Тамъ макогонъ.

Де громада церковъ ставить, тамъ панъ коршму. Г.

Де густа ру́ка, не треба й дру́ка. Г.

Де густо, тамъ не пусто.

Де два бьються, третій не мѣшайся. См. Де ся двохъ. — Не мѣшайся. — Не пхай.

Де дерево рубають, тамъ трёски падають.

Де добре пиво, не треба и вѣхи.

Де дѣдько не посѣе, тамъ ся баба вродить. Г.

Де кого долёгае, тамъ руковъ сягае. Г.

Де кого не просять, то кіемъ выносять. Г.

Де кого не свербить, тамъ ся не чухае. Г.

Де Козакъ, тамъ и слава.

Де козамъ роги правлять. См. Запровадили.

Де кумъ? — де коровай? Г.

Де люблять, не части; де не люблять, не ходи. См. Де тобѣ рады. — Де тя.

Де люди, тамъ и лихо.

Де люди ходять, тамъ трава не росте.

Де мило, тамъ очи; де болить, тамъ руки.

Де мужъ старый, а жонка молода, тамъ рѣдко згода. См. Коли молодый.

Де не горить, тамъ ся не курить. Es raucht, folglich brennt. Il n'y a point de feu san fumee. См. Безъ подпалу.

Де незгода, тамъ часто шкода. См. Згода.

Де нема лиця, тамъ нема встыда.

Де нема, самъ Господь не возме. Wo nichts ist, da hat der Kaiser sein Recht verlohren.

Де не можно перескочити, тамъ подлѣзь.

Де не стае вовчои скиры (шкуры), надставъ лиса́. Г.

Де нй посѣе, тамъ и уродиться (зôйде).

Де одвага, тамъ и щастье. Frisch gewagt ist halb gewonnen. См. Одвага.

Де пôйде Лесь, то всюды увесь. Mecum mea sunt cuncta. См. Куды.

Де пôйде Тера, все ёй гôрка вечера. Г.

Де пôйде, то все золотй грушки за нимъ ростуть.

Де пьють, тамъ и льлють.

Де розуму не стае, тамъ силы добувае. — См. Пôшовъ.

Де руки и охота, тамъ спора робота.

Де сила (множество), тамъ и моць. Г.

Де страхъ, тамъ и Бôгъ.

Де-сь дзвôнъ великій льлють, що пустили таку поголоску.

Де' сь не давъ гроша, тамъ не пхай носа. Г.

Де ся двомъ варить, третій ся поживить. Г.

Де ся двохъ бье, тамъ третій за калитку бере. Г. См. Де два.

Де ся тыи часы дѣли, коли сами ковбасы до губы летѣли? Г. См. Минули.

Де сѣсти, тамъ сѣсти; абы що зъѣсти.

Де те ще теля; а вôнъ зъ довбнею носиться. См. Нй сѣло. — Хочь уроди. —

Де тобѣ рады, тамъ рѣдко бувай; а де не рады, тамъ не заглядай. См. Де люблять. — Де тя.

Де той хлѣбъ дѣвся, що есьмо вчора зъѣли? Г.

Де тоньше (коротко), тамъ и рветься. — *Въ Галиціи:* Де тоньше, тамъ ся рве. — Gdzie cienko, tam się rwie. См. На похиле. — На убогого.

Де тя (тебе) просять, не вчащай; де не просять, не бувай. См. Де люблять. — Де тобѣ рады.

Де хата не метена, тамъ дѣвка не плетена.

Де хлѣбъ да вода, тамъ нема голода. Ubi panis, ibi patria.

Де храмъ, то й я тамъ. Г.

Де хто лѣтовавъ, най тамъ и зимуе. Г.

Де худоба, тамъ и шкода.

Де чортъ самъ не зможе, тамъ бабу пошле. Gdzie diabeł niezmoże, tam babę poszle. Wo der Teufel selbst nichts ausrichten kann, da schickt er seine Grossmutter.

Де щастье упало, тамъ и пріятелѣвъ мало.

Де ѣдять, тамъ ся тѣснй; де гроши лйчуть, тамъ ся не пхай; а де бьють, утѣкай. Г.

Де ѣсться смачно, тамъ и пьеться. (Енеид. V. 15).

Дере коза лозу, а хлопъ—козу, а хлопа Жидъ, а Жида—панъ, а пана—юриста, а юристу—тристя. Г. См. Панъ лупить.

Держись берега, а рыба буде.

Держись, якъ вошъ (реньяхъ) кожуха.

Десята вода на кисѣлѣ.

Десять разôвъ мѣрь, а разъ утни.

Дешева рыбка, дешева (погана) юшка. (По Сенькѣ шапка).

Дивиться, якъ вôлъ на новыи ворота, (або): якъ теля на новй дверй.

Дивного фелю чоловѣкъ. Г.

Диво у решетѣ: (не решето) багацько дйрокъ, а нѣкуды вылѣзти.

Диво, що у пана жôнка хороша.

Диво, якъ сито; а чудо, якъ решето.

Дйрявого мѣшка не наповнишъ. — Woru dziurawego nienapełnisz. — См. Судна.

Дитина не плаче, мати не чуе.

Дитина, що ся поступить, то лупить. Г.

Дитину люби, якъ душу; а тряси, якъ грушу.

Дитину серцемъ люби, а руками гнети. Г.

Для пріятеля нового не пускайся старого.

Дмесься, якъ легке въ борщѣ.

Дметься, мовъ шкуратъ на огнѣ.

Днесь мнѣ, а завтра тобѣ.

До Бога важкій шляхъ, а до пекла прямѣсенькій.

До Бога высоко, до Царя далеко.

До Бога зъ прозьбою.

Добра вода, бо не мутить ума.

Добра воля стане за учинокъ (Доброе начало половина дѣла). —

Добра дѣвка, якъ старосты йдуть, тогдй хату мете.

Добра птиця свого гнѣзда не каляе. Г.

Добра рада, (совѣтъ), якъ готовй грошй; а лихая готове нещастье.

Добра справа не потребуе суду.

Добра то рѣчь, що е въ хатѣ пѣчь.

Добрався, якъ вôвкъ до кошары. (або): якъ кôтъ до сала.

Добре багатому красти, а старому брехати.

Добре все умѣти, а не все робити.

Добре глухому, не скаже нйкому.

Добре говорить, а злее твôрить. Г.

Добре говорити, у кого не болить.

Добре господынѣ, коли повно въ судинѣ. Г.

Добре гудѣти, коли е въ чёмъ шумѣти. Г.

Добре дурѣти, коли приступае. Г.

Добре знайте: зъ Ляхами пиво варити з тирайте. (*Дума*).

Добре ковадло не боиться молота.

Добре на мою мѣнку, нехай мене бьють. Г.

Добре нйколи не укучиться. Г.

Добре роби, добре й буде. Thue recht und scheue niemand.

Добре рѣцѣ съ потоками. Г.

Добре само ся хвалить, а злое похвалы не годно. Г.

Добре слово стôить за завдатокъ.

Добре ся довго памятае, а злее ще довше. Г. Non omnibus dormio.

Добре ся пестити, коли ся е де змѣстити. Г.

Добре ся ширити въ чужôмъ. Г.

Добре того страшити, же ся боить. Г.

Добре той радить, хто людей не звадить.

Добре то люди повѣждають.

Добре тому ковалёви, же на обѣ руки куе. Г.

Добре чуже лихо мѣряти, змѣряй свое.

Добре шумѣти въ чужôмъ. Г.

Добри дѣти вѣнець, а лихіи кôнець.
Добри тѣ зубы, що кисѐль ѣдять.
Доброго коршма не зôпсуе, а лихого и церковь не направить. Г.
Добро дурня здурити (одурити). Г.
Добро псу муха.
Добро тиць, якъ ниць. Г.
Доброй (мудрой) головѣ досить двѣ словѣ. Sapienti pauca.
Доброму чоловѣку продовжъ, Боже, вѣку.
Добрый доброго слова боиться, а ледачій и убою не боиться.
Добрый жнець не пытае, чи широкій загôнець. Г
Добрый интересъ, коли повный чересъ. Г.
Добрый курець, коли е люлька и тютюнець.
Добрый панъ нѣ бье, нѣ лае, да нѣ въ чѣмъ не дбае.
Добрый песъ лучшій, якъ злый чоловѣкъ. Г.
Добрый хлѣбъ, коли нема калача. Г.
Добрый чоловѣкъ—та Москаль. — См. Хочъ.
Добувсь. — См. Згинувъ.
До булавы треба головы. — *Увага*: Булава мниться тутъ гетманьска, або полковнича.
Довгъ мутить, а голодъ крадеть.
Доведе языкъ до Кіева, але и до кія.—Кіевъ, або Кыевъ, старый городъ надъ Днѣпромъ, первенець вѣры Христіанской на Руси. Мати градомъ Руськимъ, якъ Несторъ пише. *Илькевичъ*. См. Языкъ
Довелось червьяку на вѣку.
Довжникъ весело бере, а смутно вôддае.
Догадався Ляхъ. Якъ у ёго покрали конѣ, то вôнъ станю ставъ замыкати. См. По шкодѣ.
Догаждае, якъ чираковѣ на рôтѣ; шанувавши сонечко святее и день бѣлый и васъ якъ хрещеныхъ. Г.
Догана мудрого бôльше стôить, якъ похвала дурного.
До готового хлѣба знайдеться губа. См. При готовой.
До Дмитра (каже дѣвка): А люшки! бо тя перескочу; а по Дмитрѣ: А кота! бо тя наздопчу. Г.
До Дмитра дѣвка хитра, а по Дмитрѣ хочъ нею грубу вытри
До доброи кирницѣ (крыницѣ) стежка утоптана. Г.
До жаги приспѣло.
До Ильѣ рôй пôдъ гилѣ, а по Ильѣ рôй на гилѣ. Г.
До кривои дѣры тра (треба) кривого кôлка. Г.
До кума треба розума.
До милованья нема силованья. Die Liebe läſſt ſich nicht erzwingen. Chętnie mu dała gęby i onego. (Для милаго дружка и сережка изъ ушка).— См. Силою.
До мого берега нѣчого не приплыне, хиба трѐска, або.... Г.
До мѣста по гроши, а на село по розумъ.
До оружа, до хлѣба, та до ножа. Г.
До пôтного тѣла сорочка липне.
До права (въ судѣ) треба мати два мѣшки, одинъ грошей, а другій бачности.
До святого Духа держись (не скидай) кожуха, а по святôмъ Дусѣ ще ходи въ кожусѣ. Г.

До сёго торгу й пѣшки.

До сёмъ лѣтъ (доню) чеши, по сёми лѣтехъ стережи, ще заплати кому, щобъ взявъ лихо зъ дому. Г. См. Мый.

До сто бабъ не ходи.

До свѣта впаде, хто зъ дурнымъ краде.

До тарѣлки напіймося горѣлки.

Доки свѣтъ свѣтомъ, доти Ляхъ Русину братомъ бути не може. *Увага.* Сюю пословицю скомпоновали Ляхи, а оголосивъ ёй Иванъ Брюховецкій у своёмъ Универсалѣ року 1663.

Доки ся не намучить, доти ся не научить. Г.

Дома левъ, а на войнѣ тхôрь. Г.

Домо́вого (Хатнёго) злодія не вбережешся (не встережешся).

Домъ не ворогъ, коли запалишъ, то згорить. См. Своӣ домъ.

Доробився хлѣба, ажъ зôйшовъ на дѣда.

Дорога́ ложка до обѣда.

Дороге́ яѐчко къ Вели́кодню.

Дорогій, якъ за денежку пистолетъ.

Досй збанокъ воду носить, доки му ся ухо не урве. Г. Póty dzban do wody idzie, póki się nie urwię.— Do czasu dzban wodę nosi, aż się ucho urwię. См. Ловить. — Повадився — Понадилась.

Дюскуливъ, якъ пугою по водѣ.

Доходилися нôжки, доробилися ручки.

Дочекався Грицько гречаноӣ паски.

Дощъ лье, якъ зъ луба, —якъ зъ коновки, — якъ зъ бочки.

Драла дати.

Дреся горло—цыбы спало—цыбы жерло. (?) Г.

Дровъ до лѣса нйхто не носить.

Дрôжаковъ наѣвся.

Дрôжить, якъ Гуцулъ надъ дѣтьми. Г.

Другимъ разомъ, иншимъ часомъ.

Дуба дати.

Дуешся, якъ лопухъ на вогнѣ. Г.

Думка (Гадка) за горами, а смерть за плечами. См. Гадка.—Смерть.

Дурень думкою богатѣе.

Дурень нйчемъ ся не журить, горѣвку (горѣлку) пье, и люльку курить. Г.

Дурень псовѣ очи псуе. Г

Дурневй вѣчна память.

Дурневй законъ не писанъ.

Дурнемъ бути — не дуба гнути.

Дурневй и Бôгъ не противиться.

Дурный, дурный! а въ школѣ вчивсь!

Дурный дае, а розумный бере.

Дурный и въ Кіевѣ не купить розуму. Г. См. Що дурному.

Дурный, коли мовчить, то за мудрого уходить.

Дурный носить серце на языцѣ, а мудрый въ серцѣ. Г.

Дурный, якъ Турецкій кôнь. Głupi, jak Turczyna koń.

Ду́рнѣвъ нй сѣють, нй орють; а сами родяться.—Głupich nie orą, nie sieją; sami się rodzą.

Дурня бьють и въ церквй.

Дурня на ноги тручай (ставъ), а вôнъ на голову паде. Г.

Дурѐе, бо му ся добре дѣе. Г.

Душа въ мене вступила.

Душа въ нёго спати ходить.

Душа въ тѣлѣ, а сорочку воши зъѣли.

Душа зъ лопуцька. См. Хибажъ то у насъ.

Дѣвка, якъ верба: де ю посадишъ, тамъ и пріиметься. Г.

Дѣвка, якъ огонь; невѣста, якъ коруговъ. Г.

Дѣвчина, якъ у лузѣ калина.

Дѣй (Роби) швидко, такъ бридко; дѣй тихо, и такъ лихо. Г. См. Иди швидко.

Дѣдъ о хлѣбѣ, а баба о фіалкахъ. Г. Chacun à son goût. См. Голый и босый. — Чоловѣкъ. — Я о цибулѣ.

Дѣду, село горить! — «Я торбу беру, на друге йду.»

Дѣдька посѣй—дѣдько сявродить. Г.

Дѣдькові очи промывъ.

Дѣдько дванадцять паръ постолôвъ зтоптавъ, поки ихъ до купы зôбравъ. См. Не мало чортъ.

Дѣдько ёго сюды принёсъ.

Дѣдько тое зна.

Дѣравого мѣха нїхто не напхае. Г.

Дѣтей годовати — вѣкъ коротати.

Дѣти — чужа корысть.

Е.

Е въ глеку молоко, та голова не влѣзе.

Е де сѣсти, а нема що ѣсти.

Е (Буде) каянье, та воротьтя не буде.

Е розумъ надъ розумъ. Г.

Е сало, та не для кота. См. Не для пса.

Е, то минеться; нема, то обôйдеться.

Ёго и въ ступѣ не потрапишъ.

Ёго отець того не любить. Г.

Ёго тѣло не дае уже тѣнї.

Единъ грошн складае, а другій мѣшокъ шіе. Г.

Единъ до лѣса, другій до бѣса. Г.

Единъ за вôсемнадцять, а другій за безъ двохъ двадцять. Г.

Единъ (Одинъ) кôлъ плота не удержить.

Единъ кôтъ стада мышей не боиться. Г.

Единъ мудрый стóить за десять дурныхъ. Г.

Единъ мужъ въ дôлъ, другій въ дôмъ. Г.

Единъ скаче, другій плаче. Г.

Единъ тримае печеню, а другій роженъ. Г.

Единъ цвѣтъ не робить вѣнка. Г.

Единъ шіе, другій поре. Г.

Една бѣда чоловѣковї не докучить.

Една ластôвка не робить весны. Г.

Една паршива вôвця всю череду заразить.

Една сорока зъ лѣса, а десять у лѣсъ.

Една то бурса. Г.

Еднако убогому нїчого не мати. Г.

Еднї дѣдьки бояться хреста, а другіи батога. Г.

Еднии руки права пишуть, еднии и мажуть. Г.

Едно збирай, а друге давай. Г.

Едно минути, другее звинути. Г.

Едно око мае бôльше вѣры, нёжъ два. Г.

Едно пиши, а друге лиши. Г.

Едного пригода, другого пересторога. Г.

Єдного скаранье десятёмъ покаянье. Г.

Єдного то плота колы. Г.

Єдному шила голють, а другому и бритвы не хотять. Г.

Єдною ногою въ гробѣ стоить, а ще злое творить. Г. (Съ Нѣмецк.)

Єднымъ багацько не прибуде. Г.

Єднымъ воломъ нихто не доробився. Г.

Єднымъ зубомъ треба ѣсти. Г.

Єднымъ махомъ сто душъ побіяхомъ.

Ёму де сь кислиця сняться.

Ёму не позычати розуму.

Еще мачоха не забилася въ голову. Г.

Еще на тое въ великій (вѣчовый) звонъ не звонили. Г.

Еще не зловивъ, а вже скубе. Г.

Еще ся дымъ не уродить, а вже по свѣтѣ ходить. Г.

Еще ся той не уродивъ, жебы всѣмъ догодивъ. Г. Jeszcze się ten nieurodził, któryby wszystkim dogodził. См. Той ще.

Ж.

Жалуе Царъ, та не жалуе псарь. (Съ Русск.) — См. Кобы мя.— Не море. — Не шукай. — Непереплывъ.

Жаль не мае уваги. Żal nie ma uwagi.

Жартуй гладущикъ, поки ухо не урвеся. Г.

Жартуй глечичокъ, поки не луснувъ.

Жвавый, якъ опецёкъ, — якъ ракъ на греблѣ, — якъ бѣсъ въ ночи.

Жебы вовкъ бувъ сытый и баранъ цѣлый. Г. Żeby i wilk był syty, i owca cała. — Leben, und leben lassen. См. И сѣно цѣле. — Щобъ и сѣно. —

Жебы вовкъ не сидѣвъ за горою, бувъ бы за другою. Г.

Жебы котка не скакала, то бы ножки не зламала. Г.

Жебы (Якъ бы) могъ (примогъ): то бы ёго въ ложцѣ воды утопивъ.

Жебы могъ, то бы ножъ въ нёго встромивъ. Г.

Жебы не ґуба, не булабъ золота шуба. Г.

Жебы не дѣти, лише бы въ корчмѣ сидѣти. Г.

Жебы Богъ пастуха слухавъ: то бы весь товаръ выздыхавъ. Г. — См. Богъ не дитина. — Колибъ Богъ.

Жебы песъ не сидѣвъ: то бы заяця зловивъ. Г.

Жебы песъ робивъ: то бы въ ходакахъ ходивъ. Г.

Жебы (выбачайте) свиня роги мала, всѣ бы люде выколола. Г. См. Не давъ Богъ.

Жене, якъ дѣдько вѣтры.

Жени сына, коли хочь; коли можешъ, давай дочь.

Женитися — не дощову годину пересидѣти (перестояти). См. Замижъ. — Оженись.

Живе дѣвка за парубкомъ, якъ за ск..... сыномъ.

Живе собѣ: ни втёкъ, ни поймавъ, а якъ Богъ давъ.

Живе хочь не такъ, якъ люде; а хочь по-биля людей.

Живе, якъ горохъ при дорозѣ. Хто не зхоче, той не вскубне. См. Мається, якъ горохъ.

Живе, якъ кôшка зъ собакою. См. Жіють.

Живи за брата, торгуйся за Жида. См. Любимося.

Живи нй шатко, нй валко, нй на сторону. (Русск.).

Живому (Багатому) багато й треба.

Живому чоловѣковй нйхто не вгодить. Nemo ante mortem beatus.

Живôтъ товстый, а лобъ пустый. — Brzuch tłusty ma łeb pusty. — См. Великій дубъ.

Живуть зъ собою, якъ рыба зъ водою. См. Мы съ тобою.

Живый живе гада; (або): о живомъ гадае, думае. Dum spiro, spero.

Жидъ а винниця мати, не дасть загибати. Г.

Жидъ и молячи вчиться обманути. Г.

Жидôвске а паньске не пропаде. Г.

Жидôвскій заразъ.

Жижки трясуться. См. Ажъ.

Жіють съ собовъ (собою), якъ песъ съ котомъ. Г. См. Живе.

Жменею прядева не вôдбудешъ.

Жметься, гнеться, якъ кургузый дѣдько.

Жôнка Ивася боялася, пôдъ припечокъ сховалася. Г.

Жôнка — княгинка, а хата не метена. Г.

Жôнка — лозинка: куды схочъ похилишъ.

Жôнка, якъ жилка: коли схочъ — потягнешъ.

Жôнкй довге волосья мають, а розумъ короткій. См. Волосъ.

Жôнку люби якъ душу, тряси якъ грушу, а трêпай якъ шубу. Г.

Жôноча рѣчъ: коло припечка.

Журба сорочки не дасть.

Журбою поля (лиха) не перейдешъ. — См. Плачемъ.

З.

Забажавъ печенои криги. См. Захотѣло му ся.

Забажае му ся печеного лêду. Г.

За батькомъ на вêрêвку, (на шляхъ, на шибенницю). (Убирайся къ чорту).

За битого двохъ небитыхъ дають, та ще й не беруть.

Забувъ вôлъ, коли телятемъ бувъ.

Забувъ, що оженився, та й пôйшовъ у солому спати. См. Оженився.

Завйруха, — треба кожуха.

За всѣ головы и за Мартыновй дѣти. Г.

Загоиться, поки весêлье скоиться. (До сватьбы заживетъ).

Загоиться, загоить, нѣмъ ся весêлье скоить. Г.

Загрязъ въ довги (долги) по самй ухи. Г.

Загубивши сокиру, добре й топориско. Г.

За-для ставу — гребля. Według stawu grobla.

За дурною головою та ногамъ лихо.

Задушивъ ёго, якъ злу личину.

За единого винного сто невинныхъ гине. Г.

За единымъ присѣдомъ вечêра зъ обѣдомъ.

Займи и пашу на пашу; нехай попасеться.

Закалець на палець. См. Такъ ся хлѣбъ.

За каплю молочка та такъ бити бычка?

Закрутивъ носомъ, якъ бы тертого хрѣну понюхавъ.

За компанію Жидъ повѣсився. См. При компаніи.

За кѣмъ Бôгъ, за тымъ и люди.

Заливъ за шкуру сала. *Въ Галиціи*: Зальявъ му сала за шкиру, скиру, скôру. (Иронія; т. е. не разжирѣешь отъ чужихъ подлостей). См. Крывда.

Залѣзъ. См. Влѣзъ. — Улѣзъ.

Замûжъ (За мужъ) выйти (Зашлюбитися), не дощову годину перестояти (пересидѣти).—См. Женитися.

Замкнувъ вовка межи вôвцû. Г. (Пустить козла въ огородъ). Den Bock zum Gärtner machen — См. Вовка.

За мое жито, та менежъ (ще мня) й побито. (За тычкомъ не гонись).

За моеи головы на твоêй и волоска не стане. Г.

За море по зѣлье пôйшовъ. Г.

Замѣшався, якъ ополоныкъ межи ложками.

Замѣшано не вамъ, а свинямъ.

За наши грѣхи находять Ляхи.

Заново ситце на кôлочку, а якъ зостарѣється, то и пôдъ лаву. (або): Нове ситце на клинцѣ, а старе пôдъ лавою.

За нôсъ кого водити.

Занюхавъ ковбасу въ борщû.

За одинъ разъ (*Галицк.* На одинъ разъ) не зотнешъ дерева.

За очи тôлько яйця куповати.

Запасъ бѣды не чинить.

За правду бьють, а за неправду и дѣды пьють. Г.

Запровадили туды, де козамъ роги правлять. См. Де козамъ.

Запрôдавъ чортовû душу.

За пташкою у сѣнѣ витати. Г.

За разъ не вѣшають. Г.

Зароби кревне, та и пропій певне.

Заробивъ на сôль до оселедця.

Засватана дѣвка усѣмъ хороша. См. Кожда дѣвка.

За своû грошъ кожный хорошъ.

За сêмъ верстъ кисêля ѣсти. См. Сêмъ миль. — Три дни.

За сиджень нема ѣдженье. Г.

За сиротою Бôгъ зъ калитою.

Засмѣешся ты ще и на кутнû зубы.

Заспѣвай собѣ о липовôмъ клинью, та о бѣлôй березѣ Г.

Застався — а постався. (Растянись, но дай.)

Заставъ дурня Богу молитися, то вôнъ и лобъ собѣ пробье (розôбье).

Застели стôлъ. — «Нема чѣмъ». — Дай ѣсти. — «Нема що». — Такъ сховай. Г.

Застивбы'сь, якъ зазуля. Г.

Засѣвъ, буцûмъ въ болотѣ чортъ.

За твое добро кадукъ тобѣ въ ребро. Г.

За тымъ, Боже, хто кого переможе. Г.

Заховався у закопельку, а хвостика й видко. (Рыльцо въ пушку. — *Крыловъ*).

Захотѣвъ зъ вôвцû хляковъ?!

Захотѣвъ торôшнягo снѣгу.

Захотѣло му ся въ Петрôвку змерзлого. Г. См. Забажавъ.

Захотѣлося гирѣ противъ ночи киснычка (кôснычка).

Захтѣвъ у дѣда выпросити хлѣба. Г.

Захтѣлося — запрягайте. Вôдхтѣлося — выпрягайте. Г.

Зачепився за пень, та й стоить цѣлый день.

Зачмутовала кумася коло свого Йвася.

За чужее добро вылѣзе ребро.

За чужее лычко даси свôй ремêнець. — Kto cudze łyczko zgubi, rzemyczkiem swoim przypłaci. См. Взявъ лычкомъ.

Зашморгомъ дивиться.

Заѣхавъ за Дунай, та й до дому не думай.

Збився зъ пантылыку.

Збувся батько лиха, збувся грошей зъ мѣха.

Збудуй. См. Поставъ.

Збѣгаються, якъ на солоныще. Г.

Звонъ до церкви скликае, а самъ въ неи не бувае. Г.

Звиваеться, якъ муха въ мазû; (або): якъ песъ въ сливахъ. См. Вертиться.

Звяжися зъ дурнемъ, та й самъ дурень будешъ.

Згинувъ (Добувсь, Пропавъ) якъ Шведъ пôдъ Полтавою. (По поводу знаменитой побѣды Петра Великаго въ 1709 году).

Згода домъ будуе, а незгода руйнуе. Concordia parvae res crescunt; discordia magnae res dilabuntur. См. Де незгода.

Здався (Здатній) на вытребеньки.

Здався Цыганъ та на свои дѣти. См. Свѣдчиться Цыганъ. — Хвалиться.

Здеруть, якъ зъ Сидоровои козы.

Здоровъ носи, (або): зносишъ.

Здоровъ, сволоче, коли нôхто не хоче. Г.

Здоровъ трамъ, выпью й самъ.

Здохъ якъ песъ, окроме души святои.

Здыбавъ ёго (го), якъ чайку на гнѣздѣ.

Здыбався хмѣль съ цыбулею; перше ся позневажали, потôмъ ся повеличали: «Помогай Бôгъ, гôрка.» — Бодай здоровъ, шаленый. — «Помогай Бôгъ, смаковита.» — Бодай здоровъ, веселый. Г.

Земля бы го святая не прійми̂ла. Г.

Звираються, якъ на тура. Г.

Зûньскимъ щенямъ копалася.

Зійшовся Якимъ зъ такимъ. См. Якій дѣдько.

Зла искра все поле спалила и сама згасла.

Злапати на гарячому вчинку.

Злодій злодія заразъ пôзнае. См. На злодію.

Злому сыну не въ честь наука.

Злый зъ сына старый дундукъ.

Злый сховокъ и найлѣпшого попсуе. (Что плохо лежитъ, то брюхо болитъ). Umgang macht Liebe, Gelegenheit macht Diebe.

Змарнѣвъ, якъ полова.

Змѣривъ го вôдъ ногъ до головъ. Г.

Змѣшався, якъ Омелькова мати передъ смертью.

Змѣшавъ, якъ горохъ зъ капустою. Pomieszać co jak groch z kapustą.

Знае Бôгъ зъ неба, що кому треба.

Знае господинъ, хто чого годêнъ. Г.

Знае, де зимують раки. См. Пôзнавъ. — Чуе, де.

Знае кôтъ, чіе сало зъѣвъ (або): Знае кôшка, чіе сало зъѣла.

Знае за курячу пипку. — Знае зъ носа капъ, а въ губу хапъ.

Знае песъ середу. Wie Kuh vom Sonntag.

Знае свиня (шановавши слухи вашй), що перець; вона каже, що то гречка. Г. (Знаетъ вкусъ, какъ свинья въ апельсинахъ).

Знае чорне на бѣлымъ, — не слѣпый. Г.

Знаете насъ самыхъ; знайте и межи людьми.

Знай, Ляше, по Случъ наше!

Увага. Сяя пословиця зложилася за часу найславнѣйшого Гетьмана, Богдана Хмѣльницкого, респектомъ килькократнѣи битвы и викторіального звитяжства Козакôвъ надъ Ляхами при Кодаку, Жовтыхъ Водахъ, Камянцю, Корсуню, Бару, Пилявицяхъ, Львову, року 1648, и взглядомъ звитяжства и пакту пôдъ Зборовымъ року 1649. Бо Ляшскихъ панôвъ и державцôвъ прогнавъ старый Хмѣльницкій тогдй въ Польщу и очиствивъ вôдъ нихъ Украину ажъ по саму рѣчку Случъ. Н. З.

Знай, Ляше, поки наше!

Знай, свиня, стôйло. См. Знайся. Коли ты швець. — Чешися. — Швець, знай.

Знайдешъ—не веселися; згубишъ—не смутися.

Знайшовъ сокиру — за лавою.

Знайшовъ церковцю Богу молитися. Г.

Знала кобила, на що вôзъ била.

Знатимешъ (Тямитêмешъ) до новыхъ вѣникôвъ.

Знатимешъ, коли лиха (лѣдька) матêмашъ.

Знати свое добро и въ калюжѣ.

Знають сусѣды, що ѣсть багачъ на обѣдѣ. Г. — Wiedzą sąsiedzi, jak kto siedzi.

Знаються, якъ лысыи конй.

Знявши голову, по волôсьямъ не плачуть. —*Прим.* Г. Максимовичъ пишетъ, что эта половица относится къ пострадавшимъ Кочубею и Искрѣ отъ коварнаго Мазепы.

Зôбрався, якъ убогій на кисêль.

Зôгнавъ ёго на скôльзске.

Зо злои травы не буде доброго сѣна.

Золота швайка муръ пробивае. Г.

Золотй горы обѣцае. Г. Verspricht goldene Berge.

Золотй руки, а вражій пысокъ. Г.

Золото, срêбло губу затыкае. Г.

Золотоноша—кругомъ хороша. См. Вôнъ зъ Золотоноши. —

Золотый ключъ до каждыхъ дверей придаеться. Г. Złota szwayca wszystko przenikne. Goldener Schlüssel schließt jedes Thür auf.

Зомнути (Зомяти) на кабаку.

Зомявъ, мовъ Швець Семенъ шкуру.

Зôрвався зъ шибенницй.

Зосталися сами вышкварки.

Зробимъ дѣло и кôньцй въ воду.

Зробимъ дѣло—потай Боже, щобъ и чортъ не знавъ.
Зробити такъ, щобъ ажъ ворогамъ було тяжко (нудно).
Зубъ за зубъ затялися.
Зъ бабиного сына а дочки нйчого людяного не буде. Г.
Зъ бабою и дѣдько справу програвъ.
Зъ Богомъ, Парасю, коли тя люде хотять. Г.
Зъ Богомъ — на быструю воду.
Зъ брехнй люди не мруть, та вже имъ бôльшъ вѣры не ймуть.
Зъ великими панами не за панибрата. Mit großen Herren nicht gut Kirschen essen. См. Нйколи.
Зъ великои хмары малый дощъ. — Z wielkiey chmury mały deszcz. — Viel Geschrei und wenig Wolle. См. Бôльше. — Гуку. — Гучно.
Зъ вовками мусишъ по вовчй жити. Naucz się wyć, kto z wilki przystaje. Mit den Wölfen muß man heulen. См. Зъ якимъ. — Межи. — Съ чимъ.
Зъ глузду сунувся.
Зъ губы мене выйнявъ. Г.
Зъ детиновъ (детиною) на вôдпустъ, а зъ лиховъ долевъ (лихою долею) на весѣлье. Г.
Зъ доброго плота добрый кôлъ.
Зъ доброи стодолы и потята добріи.
Зъ другого ся насмѣвае, а за себе забувае. Г. Quid rides? mutato nomine de te fabula narratur. (Virgil.)
Зъ другои бочки зачинае.
Зъ дужчимъ боротися — смерть за плечима. Г.
Зъ дужчимъ не борись, а зъ багатымъ не судись.
Зъ дурнемъ. См. Звяжися.
Зъ дурнои головы та на здорову.
Зъ дурнымъ нй знайдешъ, нй подѣлишся. См. Пôди зъ дурнемъ. — Пошли дурня.
Зъ дуру, якъ зъ дубу; (або): якъ зъ печи. См. Попавъ.
Зъ дѣдькомъ не сягай до однои мыски.
Зъ единого дерева хрестъ и лопата. Г.
Зъ жиру собака бѣситься (казиться). Haber sticht. См. Не писанiи. — Худый. —
Зъ ледачои собаки (вовка) — хочъ шерсти клокъ.
Зъ малои искры великій огонь.
Зъ милого сѣсти купити ѣсти. Г.
Зъ Москалемъ знайся, а камѣнь у пазусѣ держи.
Зъ нашого Захарка нй Богу свѣчки, нй чортовѣ угарка. Г.
Зъ неба звѣзды хвата, а пôдъ носомъ нйчого не бачить.
За нимъ нй стôй, нй погоди. Г.
Зъ одного вола по двѣ шкуры не деруть. *Въ Галиціи:* Зъ единого вола двѣ шкирѣ не деруть.
Зъ одною правдою напростець не пôйдешъ.
Зъ осычины не роблять колесъ.
Зъ пѣсни слова не выкидается.
Зъ разу лычко, а потôмъ ремѣчко. Г.
Зъ разу ѣли логазу, а якъ ся запомогли, то и безъ вечерй лягли. Г.
Зъ тобою розмова, якъ зъ вѣтромъ полова.
Зъ Хама не буде пана. См. Изъ Хама. — Не дай Боже.

Зъѣвши калачъ, берися зновъ до хлѣба. Г.

Зъѣси мусульку. Г.

Зъѣсть песъ пса, коли нема барана. Г.

Зъ якимъ пристанешъ, такимъ ся останешъ. Г. См. Зъ вовками.— Съ чимъ ся.

Зъ якого дива?—Зъ якои рѣчи?

И.

Иванъ зробить, Иванъ зъѣсть. См. Хома.

Иванъ — не панъ, а сто золотыхъ — не гроши.

Иванъ плахту, Настя булаву носить. *Увага*: За часу Гетьмана Ивана Скоропадского, чоловѣка дуже доброго, але нехарактерного; бо надъ нимъ орудовала жôнка ёго Анастасія Марковна, урожоная Марковичова.

И вошъ кашля.

И въ мое вôконце засвѣтить сонце. См. Блисне.—И передъ.

И въ погоду часомъ грôмъ ударить.

И въ старôй печй дѣдько топить. I w starym piecu czasem djabeł pali. Alte Böcke springen auch. См. Волосъ сйвѣе. — И старому. — Старый вôлъ.

И въ тата не своя хата.

И голову повѣсивъ.

И голодно и холодно и до дому далеко.

И горѣлки не хочу, и лиця не дамъ. Г.

Игумену дѣло, а братіи зась. См. Кому, кому.

Иде бѣда, вôдчиняй ворота.

Иде зйма, а кожуха нема.

Иде зъ своимъ дворомъ.

Иде, йначе въ ярмо.

Иде, якъ вода на лотокахъ.

Иде, якъ зъ камѣня.

Идешъ до суду, то треба: «прійдѣте, поклонимося».

Иди на чужіи руки.

Иди на чотыри вѣтры, а на пьятый шумъ. Г.

Иди швидко, то се бридко; иди тихо, и такъ лихо. См. Дѣй швидко.

И дома мене не лиши, и зъ собовъ (собою) мня не бери. Г.

Иду, иду, на мѣстѣ стою. Г.

Йдучи до войта, оба ся бойта. Г.— Idąc do wóyta oba się bóytą. См. Чія справа.

И дурень каши наварить, абы пшоно та сало.

И едно око спати хоче. Г.

И жаба рыба; бо въ водѣ сидить. См. Все рыба.

И заводити не вмѣе.

Извидить тобѣ Бôгъ (Богъ тебѣ судья).

Изъ нехотя изъѣвъ вовкъ порося.

Изъ огня да въ поломья. Z deszczu pod rynnę. Aus dem Regen unter die Traufe. (И въ Русск.) См. Поправився. — Трафивъ. — Утёкавъ.

Изъ хама не буде пана. См. Зъ Хама.

И каши не хочу и по воду не пôйду.

И квасницю гробакъ гризе.

И калачемъ ёго не заманишъ. (Русск).

И кôньцй у воду. (Русск: И дѣло въ шляпѣ).

И малыи камйнцй роблять сѣнь-
цй. Г.

И мы люди добры, и наша мати
не синиця.

И на мудрымъ дѣдько на Лысу
Гору ѣздить.

И наша губа не фляша; такъ бы
зъѣла, якъ и ваша. Г. См. Хи-
бажъ то у насъ.

И небоя вôвки зъѣли. Г. См. И
смѣлого.

Иньшій любить попа, иньшій попа-
дю, а хто и попову дочку, або
й наймычку. De gustibus non dis-
putandum est.

Иньша рада гôршъ, якъ зрада.

И передъ нашими воротами колись
сонце засвѣтае. (або): И надъ
моими ворôтьми зôйде сонце.
См. Блисне. — И въ мое.

И песъ дарма (дурно) не бреше. Г.

И песъ за нимъ не*завые. Г.

И песъ пôзнаé чоловѣка. Г.

И пôдъ столомъ не вôдбрешешся.
(Казка. Г.).

И рыба не плыве (не плыне) про-
тивъ быстрои воды (Плетью
обуха не перебьешь).

И самъ не ѣсть и другому не дае.
См. Собака лежить. — Песъ.

И святый Боже не поможе.

И слѣпа курка деколи найде зерно.

И смѣлого псй кусають. Г. См. И
небоя.

Истка (Справжня) кôстка, выкопа-
ный батько.

И старому собацѣ дрыгають жи-
лы. См. Вôлъ сивѣе. — И въ
старій печй. — Старый вôлъ.

И стѣны мають уха.

И сѣно цѣле и козы сыты.
См. Жебы вôвкъ. — Щобъ и
сѣно.

И сюды гаряче и туды боляче.
(або): И спереду гаряче, и зъ
заду боляче.

И то ёму не до соли, коли грають
на басовй.

И трясця не бере безъ причины.

И у владыки два языки. Г. См.
Нема кости.

И у сына гôрка година, а у дóнь-
ки прибуде бѣдóньки. Г.

Ихъ же саломъ, та по ихъ же шку-
рѣ и мажуть.

Увага. Якъ Ляхи, за часу Геть-
манщины, прикидалися пріяте-
лями Козакôвъ, и щобъ ихъ
одурйти, та добромъ, що въ
Украинѣ награбовали, Козакôвъ
же и обдарювали: то видячи
сее, товариство и казало отъ
сю саму приказку. Н. З.

И часъ мéнѣ не змигнеться.

И червоніи чоботы мулять. См.
Нйхто не знае.

И чортъ багато грошей мае, а въ
болотѣ сидить.

И чортовй треба часомъ свѣчку
запалити.

И що воно, и якъ ёго! Сказано—
не тямлю. Der Teufel kann daraus
klug werden.

И я научуся по сёмій дитинѣ дѣ-
вочити (дѣвовати) Г

К.

Каже дитина, що бита; але не
скаже: зá що.

Кажижъ, кажи, Климе. См. Говори

Казавъ панъ: кожухъ дамъ; та й. слово ёго тепле.

Казавъ панъ, а зробивъ самъ. — Kazal pan; musil sam.

Казавъ Сенека: стôй собѣ здалека, та потакуй. Г

Казала Θеся, що обійдеся.

Каламутна вода, якъ кисѐль, якъ журъ. Г.

Калѐка не до вѣка и не до смерти.

Капуста не тлуста, а Матвій не гордый.

Карае Бôгъ старыи кости за грѣхи въ молодости.

Карай, Боже, до вѣка такимъ хлѣбомъ. Г.

Катюзѣ по заслузѣ. (По дѣламъ вору мука).

Катъ ёго не вôзьме.

Каша наша, батькôвъ борщъ.

Кашу треба зварити; бо граматку зкончивъ.

Кôлько воску, стôлько й свѣчки. См. Тôлько свѣчи.

Кôлько свѣта, тôлько дива.

Кинувъ слово, якъ въ маточину.

Кирпу гнути.

Кій на кій вадить, а хлѣбъ на хлѣбъ не завадить.

Кіяне, Кіяне, панове громада, дурна ваша рада!

Клектъ орлячій зъ-пôдъ хмары чути.

Клинъ клиномъ выбиваютъ. (Русск.)

Клинъ ёму въ голову забивъ.

Кобиляча голова, якъ на дорозѣ знайдешъ, то повстай и бій ю. Г.

Кобы мя гризъ чобôтъ, то бы не жаль; а то ходакъ, та й ще не такъ. Г. См. Жалуе. — Не море. — Не шукай. — Переплывъ.

Кобы не хлопъ, та не вôлъ, не булобъ панôвъ. Г.

Кобы'сь пустивъ свои уха на торгъ. вчувъ бы'сь багато о собѣ. Г.

Кобы Тома (Хома) робивъ, то бы дома роботу мавъ Г.

Кобы тута пшениця добра була, тобы ій и такъ змололи. Г.

Коваль клепле, доки тепле См. Тогдй коваль.

Коваль згрѣшивъ, а шевця повѣсили. (Казка). Г.

Ковинька. См. Отъ се тобѣ

Кого Бôгъ любить, того навѣждае.

Кого Бôгъ сотворить того не уморить.

Кого Бôгъ покарати зхоче, тому розумъ вôдбере (або): Кого Бôгъ хоче наказати, то перше розумъ вôдниме Wen der Herr verderben will, macht denjenigen vorher blind. См. Кого щастье

Кого гадъ укусивъ, той и глисты боиться См. Кого мѣхъ.

Кого люди за люди мають, зъ тимъ ся кумають. Г.

Кого мѣхъ налякае, тому й торба не дасть спати; (або): Научить мѣхъ, то й торбы страшно. (Ожегся на молокѣ, будешь дуть и на воду) См. Кого гадъ — Налякавъ мѣхъ.

Кого не припѣкае, той ся не вôдсувае. Г.

Кого стане на юшку, стане й на петрушку. Г.

Кого ся бѣда вчепить зъ ранку, того держиться ажъ до останку. Г.

Кого ся бѣда учепить, того ся тримае и руками и ногами Г.

Кого щастье згубити хоче, тому перше розумъ вôдбере См Кого Бôгъ

Кожда голова свôй розумъ мае.

Кожда дѣвка гарна, котра заручена. См. Засватана.

Кожда корова свое теля лиже.

Кожда лисиця свôй хвостикъ хвалить. Każda liszka swóy ogon chwali. Jeder Krämer lobt seine Waare.

Кожда пригода до мудрости дорога — Szkoda, przygoda do mądrości droga.

Кожда птаха свое гнѣздо хвалить. (Всякій куликъ свое болото хвалитъ).

Кожда птиця знайде свого Гриця. (Каждый мерзавецъ найдетъ свою мерзавку.)

Кожда рука къ собѣ крива. См. На свôй. — Рука. — Своя рука. — Тягне

Кождому добрый, собѣ злый.

Кождый блазенъ своимъ строёмъ. Г.

Кождый Йвась ма свôй ласъ.

Кождый дѣдько въ свою дудку грае. (Всякій мастеръ на свой образецъ.)

Кождый когутъ смѣлый на своимъ смѣтью. Г. Wichtig, wie ein Hahn auf seinem Düngerhaufen.

Кождый край мае свôй обычай.— См. Що городъ. — Що край.

Кождый мае свого моля, же го гризе. Г.

Кождый небôжчикъ — добрый. Г.

Кождый песъ на своемъ смѣтью гордый. Г.

Кождый свое знае.

Кождый тôлькô для себе, а Бôгъ для всѣхъ. Chacun pour soi, et Dieu pour touts! — Jeder für sich und Gott für alle.

Кождый Цыганъ свои дѣти хвалить.

Кождый чоловѣкъ свое лихо носить (мае).

Коза зъ вовкомъ тягалася. тôлькô шкурка зосталася.

Козаки, якъ дѣти: хочъ багацько — зъѣдять, хочъ мало — наѣдяться. Г

Козаки, якъ дѣти: хочъ багацько, то все зъѣдять; хочъ и мало, то нѝчого не оставлять. (*Въ Кіевѣ*).

Козакъ зъ бѣды не заплаче.

Козакъ, коли не пье, то людей бье, а все не гуляе.

Козакъ не гордунъ, що обôрве, то въ ковдунъ. См. Не гордунъ.

Кокотить, якъ Бойко жовточereватый Г.

Коли (Кому) Бôгъ годить, то и огонь горить См. Кому Бôгъ.

Коли бѣда, не йди до Жида, лише до сусѣда.

Коли бѣда, то й плачъ не поможе.

Колибъ Бôгъ слухавъ чередника, то за лѣто уся выдохла бы череда. См. Бôгъ не дитина. — Жебы панъ Бôгъ.

Колибъ все тее робилося, що на думцѣ зголилося?

Колибъ знатья, де впаду; тобъ и соломки пôдмостивъ. См. Що бы'мъ бувъ вѣщимъ.

Колибъ отъ такъ воювати, щобъ шаблюки не выймати.

Колибъ свинѣ роги. См. Не давъ Бôгъ свинѣ.

Колибъ хлѣбъ. См. Якъ бы мёнѣ хлѣбъ.

Коли взявся за гужъ; то не кажи, що не дужъ. (Русск.).

Коли вѣникъ у порога стоить, то дощъ иде. Baculum in angulo, ergo pluit.

Коли голова не по тому, най ся мають ноги на бачности. Г.

Коли горѣлка пройде зъ милю, не буде въ неи першого хмѣлю.

Коли гроши говорять, то всѣ мусять губы постулювати.

Коли двое кажуть: пьяный, то лягай спати.

Коли дѣвцѣ сходить на вѣнцѣ, то збабѣе. Г.

Коли еси въ свободѣ, то гадай о пригодѣ.

Коли есть. См. Якъ есть.

Коли зле гадаешъ, чомъ же Бога благаешъ?

Коли зозуля правду скаже?

Коли зъ розумнымъ говору, то ся розуму наберу; а коли зъ дурнымъ, то и свôй згублю. Г.

Коли идешъ до вовка на обѣдъ, бери пса зъ собою. Г.

Коли любишъ, люби дуже; а не любишъ, не жартуй же.

Коли мае Бога въ животѣ.

Коли маешъ сто кôпъ, то и будешъ пôпъ. Kommen die Mittel, kommt der Titel.

Коли медъ, то й ложкою.

Коли'мъ бувъ молодъ, не ѣвъ мене голодъ. Г.

Коли'мъ не гôдна молодця, то не хочу голубця. Г.

Коли мое не въ ладъ, то я зъ своимъ назадъ.

Коли молодый зо старóю ожениться: то воно такъ, якъ бы молодого неука коня до стáрого воза запрягъ; бо вôнъ скоро вôзъ розôбье. Г. См. Де мужъ.

Коли Москаль каже: сухо, то пôднимайсь по уха; бо вôнъ бреше.

Коли мыши кота не чують, то собѣ безпечно гарцюють.

Коли мѣсяць въ серпъ, то чарôвныцѣ ѣдуть на граныцѣ. Г.

Коли назвався грибомъ, то лѣзь у кузовъ. См. Коли ся обравъ.

Коли на медвѣдя мала галузь впаде, то бурчить; а якъ велика, то мовчить. Г. — Mucha uważnie, a bąk sie przebije — Kleine Diebe hängt man, die großen lässt man laufen.

Коли не було на молоцѣ, а вже на сыроватцѣ!

Коли нема на молоцѣ, то и на сырватцѣ не буде. Г.

Коли не коваль. См. Якъ не коваль.

Коли не пôпъ, то и не мыкайся въ ризы.

Коли прійде вôддавати, то нема що брати.

Коли пса бьють, най собѣ козы на розумъ беруть Г. См. Бôйся. — Вôвцю. — Кôшку.

Коли пьяный, то лѣзь въ болото, а не зачипай.

Коли (шановавши людей добрыхъ) свиния въ болотѣ, то мовить, що красна. Г.

Коли сидишъ въ ряду, давай коляду.

Коли сова зъяструбѣе, то выше сокола лѣтае. Г. Sowa gdy ziastrębieie, wyżey niż sokoł chce latać. Gewesene Knechte regieren streng. См. Не уродить. — Сова.

Коли стало на хлѣбъ, то стане й на обѣдъ.

Коли страшишъ, то самъ не бôйся.

Коли стыдаешся, накрый решетомъ голову. Г.

Коли сусѣдъ якъ медъ, тогдй проси ёго на обѣдъ. Г.

Коли сынъ выгоня зъ хаты, на пѐчь укладайся; колижъ зять стане ворчати, то за двери хватайся.

Колись и до насъ прійде: «прійдѣте, поклонимося.» Г.

Коли ся обравъ грибомъ, то лѣзь въ кошѐль. Г. См. Коли назвався.

Коли ся зачинае звада, не поможе й рада. Г.

Коли ся рыба ловить, тогдй хлѣбъ не рôдить. Г.

Коли ся сиротѣ женити, тогдй нôчь маленька. См. Якъ сиротѣ.

Коли сѣно въ стозѣ, то забувъ о Бозѣ. Г.

Коли тревога, то до Бога; а по тревозѣ забувъ о Бозѣ. Г.

Коли ты швець, пыльнуй свого копыла. (Знай сверчокъ свой шестокъ, а кошка свое лукошко.) — См. Знай свиня. — Чешися. — Швець знай.

Коли цвѣте бôбъ, то тяжко о хлѣбъ; а якъ макъ, то не такъ.

Коли хочешъ пріятеля позбутися, то позычъ ёму грошей.

Коли шукаешъ рады, стережися зрады (звады).

Коли я тее, або ôтъ тее; такъ нехай мѐнѣ абы що, Бôгъ зна що, отъ що; а не тôлькô що!

Коло борошна — порошно. См. Де.

Коло бука (*азбука*) велика мука.

Коло мене, абы не на мене. См. Хочь черезъ.

Коломыю гудьмо, а въ Коломыи будьмо. Г. — Коломыя стародавне мѣсто, при Прутѣ, нынѣ обводове. *Илькевичъ.*

Колосъ повный гнеться до земли, а пустый до горы сторчить.

Коло сухого дерева и сыре згорить.

Комаръ зъ дуба впаде, та спочине.

Кому Бôгъ поможе, той все переможе.

Кому Бôгъ розуму не давъ, тому и коваль не укуе. Г.

Кому весѐлье, а курцѣ смерть.

Кому — кому, а куцому зась! См. Игумену.

Кому на вѣкъ, тому на лѣкъ. Г.

Кому на вѣкъ, тому на льекъ (лякъ).

Кому сбудѐться, а тобѣ скрутиться.

Кому ся веде, тому ся и когутъ несе (сирѣчь яйцй). Г. (Хоть песъ, лишь бы яйцы несъ).

Кому ся змеле, тобѣ ся скрутить. Г.

Кому чарка, кому двѣ, кому нема и одныи.

Кому честь, тому хвала.

Кому щастье рачить, той и на кіевѣ (кію) выплыне. Г.

Конець дѣло хвалить, (рѣша). Finis coronat opus. Ende gut, alles gut.

Конець и вѣнець.

Конець у воду. См. И кôньцй.

Кôнь знае, де ёму сѣдло долягае.

Кôнь молодый въ гроши йде, а старый выходить.

Кôнь надсилу не потягне. I koń nad siłę nieskoczy.

Кôнь на чотырохъ ногахъ, (а предцѣ потыкаеся. Г.) то и той спотыкаеться. Koń ma cztery nogi, a przecię czasem szwankuje. Errare humanum est.

Коня въ позычку (позыку) не давай, а жôнки въ приданки не пускай. См. Люльки.

Коня кирують уздами, а чоловѣка словами. Konie rządziemy wodzami, ludzi mądremi mowami. См. Вола вяжуть.

Коня кують, а жаба ногу пôдставляе. Koniowi nogę kują, a żaba też swojey nadstawia. См. Куда кôнь.

Коня не бій, слуги не проклинай, а жôнки не дражни: коли хочъ, щобъ статковали. Г. Konia nie biy, sługi nie lżyy, żony nie drażniy, jesli chcesz. żebyć statkowały. См. А нѝ на селѣ. — Съ конемъ.

Корова за дѣломъ, а теля безъ дѣла.

Корову трймае, а хто другій молоко зъѣдае. Г.

Коростяве порося дарма чесати.

Корчма розуму не учить.

Кота въ мѣху не торгують. См. Купивъ.

Котора корова багацько реве, то тая мало молока дае.

Котора собака багацько бреше, та мало кусае.

Кôтъ ловный, хлопъ мовный, усюды поживиться. Г.

Кôтъ неловный, хлопъ немовный, обое ледащо.

Кошено! — «Нѝ! стрижено, таки стрижено!»

Кôшку бьють, а невѣсткѣ дають на вѣшки (замѣтку). Wara, kocie, idzie o cię. — См. Бôйся. — Вôвцю. — Коли пса.

Кракала ворона, якъ въ гору летѣла; а якъ до долу летѣла, то и крыла опустила. Г.

Красная мова находить добрыи слóва.

Красне личко — серцю непокой.

Красне пéрья на вудвудѣ (удодѣ), але самъ смердить. Г.

Красы на тарелѣ не краютъ. Г. См. Съ красы.

Кривого дерева въ лѣсѣ найбôльше.

Кричить на пупъ, — на чѣмъ свѣтъ, — пробѝ, — якъ опареный.

Кричить не своимъ голосомъ, якъ бы чортъ зъ нёго лыка деръ. Г.

Кровъ не вóда, розливати шкода. См. Людьска кровця. — Руда.

Кругомъ дурень. Ciemny, jak tabaka w rogu.

Круковѝ (Вороновѝ) и мыло не поможе. См. Не поможе вороновѝ.

Крути, вéрти, треба вмéрти. См. Хочъ верти.

Крутиться мêнѣ на язьщѣ.

Крутиться, якъ дурна вôвця.

Крутиться, якъ жирне порося.

Крутиться, якъ муха на окропѣ. Г. См. Вертиться. — Звиваеться.

Крутиться, якъ посоленый въюнъ. — Kręci sie, jak posolony piskorz.

Крутить, якъ швець шкирою (шкурою). Г. — пыкою, носомъ.

Крутый, якъ криве дерево.

Крывда людская бокомъ вылазить. См. Заливъ.

Крый, ховай погане, а воножъ таки гляне.

Крѣпиться, якъ дыня (баба) на морозѣ. Г.

Куда голка, туда й нитка.

Куда ёму за грошъ танцёвати? Г.

Куда (Куды) квасъ; чомъ ёго не пити?

Куда кинь, туда кинь, то все голымъ на пьяту. Г.

Куда кôнь зъ копытомъ, туда и жаба зъ хвостомъ. (ракъ зъ клешнею). См. Коня кують.

Куда кумовѝ до коровая? Г.

Куда кухтѣ до патыны? Г.

Куда махъ, туда махъ, то все бѣду по зубахъ. Г.

Куды ни кинь, то клинъ. (Русск.)

Куды ни оберни, то все дâрки зверху.

Куды пôйде Лесь, то всюды увесь. Omnia mecum porto. См. Де пôйде.

Кулѝ лье. — Холоне въ серцѣ. — Дзигары бьють.

Куля мине; а материне слово не мине.

Кума не бити, горѣлки не пити. См. Не бити кума.

Кумà зъ кумою тирири, а свинѝ моркву порыли.

«Куме Андрею, не будьте (выбачайте) свинею.» — Якъ же мéнѣ не бути, коли мене люди знають. Г. См. Андрêю.

Кумъ красно говорить, але кривый пысокъ мае Г.

Кумъ—не кумъ, не лѣзь въ горохъ.

Кумъ не свиня; абы яйце у борщѣ зъѣвъ. Г.

Купець, якъ стрѣлець.

Купивъ бѣду, да за свои гроши.

Купивъ бы и село, та грошей голо. Kupiłby wieś, ale pieniądze gdzież?

Купивъ (Продавъ) кота въ мѣшку. См. Кота.

Купило — притупило.

Купити — не купити; поторговати можно. См. Утêкъ.

Кýпить, якъ пса облупить. Г.

Купне — щупне. Г.

К.... плюй въ ôчи, — вона каже, що дощъ иде.

Курка збôжье розгрéбае, а въ смѣтью зерна шукае.

Кукурѣку — мандерику. Г.

Курямъ на смѣхъ.

Кусай мене, псе, поки кровъ не потече. Г.

Кутя — безъ путья.

Куць выгравъ, куць програвъ.

Кыевъ не вôдъ разу збудованый. См. Не разомъ Краковъ.

Л.

Ладна баба безъ едваба. См. Нѝщо бабѣ.

Лайка — байка, битва — молитва.

Ласиться, якъ кôтъ на сало.

Ласкаве теля двѣ коровы ссе, а буйне нѝ одной. См. Покорне.

Ластовки вылêтають, погоду обѣщають.

Лацно дурѣти, коли приступае. Г.

Легше говорити, нêжъ зробити.

Легше хвалити, якъ терпѣти.

Ледача дитина, котороп батько не вчивъ.
Ледача шкапа скрӧзь прпшинки мае.
Ледачому животу. См. Поганому.
Ледащо (Ледачій) сынъ — батькӧвъ грѣхъ.
Лежаный хлѣбъ грѣхъ ѣсти.
Лежачи и камень мохнатѣе. С. На однӧмъ мѣсцѣ.
Лежачого не бьють.
Лежухъ лежить, а Бӧгъ ёму долю держить. Г.
Лехко прійшло, лехко и пӧйшло. См. Що легко. — Якъ прійшло.
Лижи мені губы, коли гӧрькі; а коли солодки, то й самъ злижу. Г. См. Тогдй ми.
Лисицю зловити.
Лисомъ пӧдшитый, бѣсомъ (псомъ) пӧдбитый. Г.
Лиха то радость, по которіі смутокъ наступае. Г.
Лихее доброго не любить.
Лихе швидко приходить, а поволѣ вӧдходить. Г.
Лихій грошъ не загине. — Лихого гроша нӧхто не украде. Г.
Лихій лихомъ погибае.
Лихій набытокъ неспӧрный.
Лихій набытокъ не дойде третӧхъ рукъ. Г.
Лихій передобѣдокъ и найлѣпшій обѣдъ попсуе. Г. См. Первый кусъ.
Лихо Литвина нападе, щобъ не дзѣкнувъ, (якъ не дзѣкне). *Въ Харьковск. губ.*
Лихо Литвина нападе, якъ вӧнъ не дзякне. Г.
Лихомъ объ землю вдарити. (або): Ударь лихомъ объ землю.
Лихо на козацка, нема хлѣба, а нӣ пляцка. Г. Отъ такъ по.
Лихо не безъ добра. (Нѣтъ худа безъ добра) Jede Sache hat zwei Seiten.
Лихо та й годѣ.
Лихо тобѣ, воле, коли тебе корова коле. См. Горе. — Де голова. — Тамъ макогонъ.
Ловивъ вӧвкъ, ловивъ; а колись и вовка зловлять. Г.
Ловить вӧвкъ; а якъ вӧвка пӧймають, то и шкуру здеруть. (або): то наберетьця лиха. См. Досй збанокъ. — Повадився. — Попадилась.
Лоша—вовчій пӧдпалокъ.
Лубъ лице, — очи трѣска. Г.
Лугъ — батько, а Сѣчъ—мати. См. Сѣчъ. (Запорозьска пословиця).
Лунь ёго вхопивъ.
Лучилося слѣпой курцѣ зерно, та й те порожне.
Лучша една свѣчка передъ собою, нѣжъ двѣ за собою. Г.
Лучша соломяна згода, якъ золота звада. (Худой миръ лучше доброй ссоры). Sine ira et studio.
Лучша цнота въ болотѣ, якъ нецнота въ золотѣ. Г. — Dla marnego złota dziurawieje cnota.
Лучше вӧдъ разу ковтунъ зъ головы збути.
Лучше годовати, якъ поминати.
Лучше горобець (синиця) въ жменѣ, нѣжъ журавель въ небѣ. См. Не сули журавля.
Лучше густо, нѣжъ пусто.
Лучше давати, нѣжъ брати.

Лучше дома, нѐжъ на празнику.
Лучше живый хорунжій, якъ мертвый сотникъ.
Лучше зъ добрымъ згубити, якъ зъ лихимъ знайти.
Лучше крывду терпѣти, якъ крывду чинити.
Лучше мати, якъ позычати.
Лучше мое, нѐжъ наше. См. Чуже красне.
Лучше не грѣшити, нѐжъ покутовати. — Lepiei nie grzeszyć, niż pokutować.
Лучше не обѣцяти, якъ слова не здержати. Г. См. Хто багато обѣцяе.
Лучше око золота, нѐжъ камѐнь олова. Г.
Лучше одно око свое, нѐжъ чужіи двое.
Лучше псу муха, якъ позауха.
Лучше свое латане, якъ чужее хватане (хапане).
Лучше свое лычко, якъ чужій ремѐнець.
Лучше ѣсти хлѣбъ зъ водою, нѐжъ буханець зъ бѣдою.
Лучшій дома горохъ да капуста, нѐжъ на войнѣ курка тлуста. Г.
Лучшій мудрый, хочъ лихій; якъ добрый, да дурный.
Лучшій нынѣ горобець, якъ завтра голубець.
Лучшій піякъ, нѐжъ муракъ. Г.
Лучшій прикладъ, нѐжъ наука. Г.
Лучшій пьяниця, якъ недбалиця. Г.
Лучшій розмыслъ, якъ замыслъ.
Лучшій розумъ прирожденный, якъ наученый.
Лыгай, якъ Мартынъ мыло.
Лыкомъ звязаный.
Лыкомъ пастернаку не выкопаешь.
Лысѐ ся теля уродило, лысѐ изгине. Г. (Каковъ въ колыбельку, таковъ и въ могилку). — Co się łyso urodzi, łyso zginie. См. На що быкъ. — Понадилась.
Львовъ не всякому здоровъ. Г.
Лѣнивый въ своей хатѣ змокне.
Лѣнивый двйчи ходить, скупый двйчи платить.
Лѣсъ изрубай, то тажъ бѣда.
Лѣта уплываютъ, якъ вода.
Любимося, якъ браты; а рахуймося, якъ Жиды. Г. L'entente cordial. Herzliche Eintracht. *Сердечное согласіе.* (1854 г.) См. Живы за брата.
Любить, якъ собака цибулю.
Люде не мруть вôдъ хлѣба, але вôдъ голоду.
Люде о людяхъ говорять.
Людей слухай, а свôй розумъ май. См. Чужихъ.
Людей ся рядь, а свôй розумъ май.
Людска кровця не водиця, розливати не годиться. См. Кровь не вода. — Руда.
Люльки та жôнки нйкому не позычай. См. Коня въ позычку.
Ляда бѣсъ чоловѣка удре. Г.
Ляпаса (Ляща) дати у пыку.

М.

Мабуть кôнцй не зтыкають.
Мае губу вôдъ уха до уха. Г.
Мае тôлько гадокъ, що песъ стежокъ. Г.

Маеться, якъ горохъ при дорозѣ: хто йде, той и скубне. См. Живе, якъ.
Маешъ вôзъ и перевôзъ.
Маешъ дочку, держи варенуху въ глечику.
Маешъ рураты, дѣдьку чубатый. Г.
Майстеръ майстеру не укажчикъ.
Макогонъ облизавъ.
Малà ворона, а великій кусокъ мяса ковтне.
Малà дитина, не выспишся—бôльша дитина, не наѣшся—велика дитина, не уберешся.
Маленька галка, та рôтъ великій. См. Ворона.
Маленьке, але важненьке. См. Хочъ мале.
Малѝ дѣти, малый клопотъ — велики дѣти, великій клопотъ. (або): Малы дѣти, мале й лихо.
Мало вкусишъ, бôльше ковтнешъ.
Мало ёго очима не зъѣвъ.
Малый зъ нёго спасибôгъ.
Маляръ поки бога змалюе, а чорта зъѣсть.
Ману напустивъ.
Марево мрѣеться, неначе дѣеться.
Марево — не вариво, не нагодуе.
Марево, паноче, увесь свѣтъ мороче.
Марусю, душко, мыйся, чешися.
Масной бесѣды чоловѣкъ.
Мастѝ голову, поплювавши въ руки.
Маханье за битье не рахуеться. Г.
Маю высѣти за одну ногу; волѣю за обѣ. Г.
Маюся, якъ голый въ терну. Г.
Маю я руки, на тотѝ муки. (?) Г.
Медвѣдя коли вчать танцювати, то ёму на сопѣлку грають.
Медокъ солодокъ, а язычокъ дере.
Межи двома своими сокира згинула.
Межи людьми треба бути людьми. — Kedy przyydziesz między wrony, musisz krakać iak i ony.— См. Зъ вовками.—Зъ якимъ.— Съ чимъ.
Мѐнѣ зъ устъ, а тобѣ за пазуху шусть.
Мертвого зъ гроба не вертають.
Мизинный палець мѐнѣ тое повѣдавъ.
Милость о голодѣ не сыта. Г.
Минеться, и не змигнеться.
Минули тіи роки, що роспирались боки. Sic transit gloria mundi. См. Де ся тіи.
Мислѣте по земли писавъ.
Мнеть, якъ гостець бабу. (Коверкаетъ, какъ лѣшій въ омутѣ).
Много зла, коли на одного два. Г. — Siła złego, dwóch na jednego.
Мова мовиться, а хлѣбъ ѣсться.
Мова — не полова. См. Слова.
Мова ся мовить, а хлѣбъ ся ѣсть. Г.
Мовлявъ кійсь, або якійсь. — Мовлявъ той, гей той казавъ. Г.
Мовчанка не пушить, головоньки не сушить.
Мовчене, де схочешъ, то поставишъ.
Мовчи, коли письма не знаешъ.
Мовчи, та дулю дай пôдъ нôсъ.
Мовчи, та дышъ. — Мовчи, та потакуй.
Мовчи, язычку, будешъ ѣвъ плотичку. Г. См. Помовчъ язычку.
Мовчокъ! розбивъ батько горщокъ; а мати й два, та нѝхто не зна.
Мовъ варомъ обдало.

Мовъ горохомъ объ стѣну. См. Горохъ. — Якъ горохомъ.

Мое щастье таке, якъ той курки, що качата выводить. Г.

Мокрымъ рядномъ напала.

Молода дѣвка, якъ у Спасôвку ягилиця.

Молоде — золоте, а старе — гниле.

Молодость — буйность, а старость — нерадость.

Молодый — дурный.

Морозъ невеликъ, та стояти не велить.

Москалики, соколики, поѣли вы наши волики. А якъ вернетесь здоровы, то поѣсте й коровы. *Примѣч.* Пословица, произшедшая при Мюнихѣ, утѣснявшемъ съ 1736 по 1740 годъ Малороссію зимнимъ постоемъ во время войны съ Турками.

Москалъ (дорогу) зна, та ще пыта.

Москаль не великъ чоловѣкъ, та ба!

Москаля везе.

Московське пожалованье. Il a été bien chargé d'appointemens. — Ruski dar.

Московскій часъ пôдожди.

Мôцный, якъ зъ клочья батôгъ.

Моя хата скраю, я нiчого не знаю. См. Не наше.

Мруть люде, и намъ буде. Suum cuique.

Мудрагель куропатву зъѣвъ; та казавъ, що ся вôдгризла. Г.

Мудра голова не дбае на лихіи слова. Г. Mądra głowa niedba na głupie słowa.

Мудра жона, коли е мѣхъ муки, а другій пшона.

Мудрѣйшіи теперь яйця, нежъ куры. — Mędrsze dziś jaja, niż kokosze. См. Стали.

Мудрому доволь. (або): Розумному досить. Sat sapienti.

Мудрый не дается за нôсъ водити.

Мудрый не лѣзе пôдъ столъ. См. Розумный.

Мудрый, якъ бы всѣ розумы поѣвъ.

Мудрымъ нiхто не родився.

Мужикъ каже: ячмѣнь; жôнка каже: гречка. Не мовъ мѣнѣ ни словечка, нехай буде гречка. См. Нехай буде.

Мужикъ якъ ворона, а хитрѣйшій чорта.

Мужича правда есть колюча, а паньска на всѣ боки гнуча. (*Котляревскій*).

Мужъ да жона, то една сатана.

Мужъ жонѣ законъ.

Мутить, (Вередуе) якъ у греблѣ бѣсъ. (або): якъ пôдъ греблею бѣсъ.

Мутить, якъ у селѣ москаль (Особенно въ царствованіе Анны Ивановны (1730—1740) потворствовалъ многимъ безпорядкамъ развратный братъ сильнаго и злобнаго временщика Бирона.) См. Тату, тату, иде чортъ у хату.

Муха ёму сѣла на нôсъ.

Мый, чеши, строй, и ховай (доню); а потôмъ заплати кому, щобъ взявъ бѣду зъ дому. См. До сêмъ лѣтъ.

Мы объ людяхъ, а люде объ насъ говорять.

Мысли въ небѣ, а ноги въ постели.

Мысли до суду не позываютъ. Gedanken sind Zollfrei.

Мы собѣ свояки: ёго мама и моя мама у вôдній водѣ хустки прали. (або): Мôй батько и ёго батько коло одной печи грѣлися.

Мы съ тобою, якъ рыба зъ водою. См. Живуть.

Мы-то груши, кислицû, зъ насъ-то квасъ.

Мышь въ голову зайшла, поки зерно знайшла. (Пустой чоловѣкъ).

Мышь не одну мае дûру до ямы. Myszy miewają kilka dziur.

Мясомъ хвалиться, а вôнъ и юшки не ѣвъ.

Мягкій, якъ пампухъ, якъ подушка.

Мѣняй, свату, слѣпу кобылу за носату.

Мѣньба одному пануе.

Мѣсто помощи — немощи.

Мѣсяць свѣтить, — та не грѣе.

Мѣшка дûравого. См. Диравого.— Судна.

Н.

На безрыбьи и ракъ — рыба.

На Бога складайся, розумужъ трûмайся.

На Бориса и Глѣба берися до хлѣба. (або): На Глѣба и Бориса до хлѣба берися.

Набравъ у багатыхъ, та убогимъ кидае.

Наважи, надрожи — а жито зôйде.

Наваривъ юшки, нехай хлыщуть.

Наварили доброи вареной, да якъ-то вона выпьеться? (*Гонта*).

Наварили кисѣля. (Заварили каши).

На вербѣ груши не родяться. (або): На вербѣ груши, а на осицѣ кислицû не ростуть.

На весѣльи всѣ сваты, на хрестинахъ всѣ кумы. Im Dunkeln alle Katzen grau.

На вовка помовка, а злодій кобылу вкравъ.

На воротахъ слава не висить.

На всѣ застави (Во всю Ивановскую). Es geht los.

Навчить лихо зъ саломъ коржû ѣсти. (Бѣда научитъ калачи съ медомъ ѣсть.)

На выборъ, Господи. Г.

На вѣку даси й Комлыку.

Нагадай козѣ смерть, то все буде: «ме».

На галай—балай. (По пустякамъ.)

На гвалтъ дзвонити.

Нагинай гиляку, доки молода.

На гнѣвъ не запертый хлѣвъ.

На гнѣвъ нема лѣкôвъ.

Наговоривъ на вербѣ груши. См. Показуе.

На голій кости нема що гризти.

На голій толоцѣ тяжко доробитися.

На головѣ стрôй, а коло заду зъ лопатою стôй.

На границѣ не ставъ (не будуй) свѣтлицû.

На гроши нема пущеня (пущеньня).

На двое баба ворожила, або вмре, або буде жива. (*Въ Галиціи*): або буде жила.

На двохъ стôльцяхъ сидить.

На добрый камень що насыплешъ, то змеле.

На догадъ буряковъ, дайте капусты. Wurst nach dem Schinken werfen.

На другого примова, а о собѣ ни слова. См. Зъ другого. Самъ блудить.

Надувся, якъ пôвтора нещастья. (або): якъ вошъ на морозѣ, — якъ ковальскій мѣхъ, — якъ той сычь, — якъ іоржъ, — якъ на огнѣ лопухъ, —якъ на огнѣ шкуратъ, — якъ мышъ на крупу.

Надѣя въ Бозѣ, коли хлѣбъ въ стозѣ, (въ торбѣ). См. Товаръ у возѣ. — Якъ жито.

Надѣя въ кутъ скрылася.

Надѣявся дѣдъ на медъ, та воды не пивъ.

Надѣявся дѣдъ на обѣдъ, та безъ вечери лѣгъ спати. См. Спустився.

Надѣявся Цыганъ на пироги, та борщу не ѣвъ.

На ёго видѣ (лицю) дѣдько горохъ молотивъ.

Нажився на свѣтѣ; мабуть болить у ёго головка.

На злодію шапка горить. Na złodzieju czapka gore.

На зломану шію (шѣю).

На злость моєй жôнцѣ нехай мене бьють.

Най (нехай) буде бабѣ плескано. Г.

Най буде хоть при людехъ, коли не на люде. Г.

Най бы го чортъ на глубоке не носивъ, то бы вôнъ ся не втопивъ.

Най вже разъ той горѣхъ розгрызу.

Най го злыдни побьють. Г.

Найдеться купець и на дûравый горнець.

Най жаба голову здійме, то и Царъ не поставить. Г. См. Най слѣпый. Одинъ дурень. Що малый.

Най иде своимъ ладомъ. Г.

Най и то-то здобрѣе. Г.

Най кобыла журиться, що велику голову мае. Г.

Найлучша сполка: чоловѣкъ та жонка. Г.

Найлучше ся своею пьядью мѣрити. Г.

Най не буде вôдъ Бога грѣху, а вôдъ людей смѣху. Г.

Най слѣпый у воду камень верже, то и видющій не найде. Г. См. Най жаба. —Одинъ дурень — Що малый.

Най ся твое меле—не выбêрай. Г.

Най ся тобѣ не бажить печеного рака. Г.

Най ся того не бажить, що ся хаты не держить. Г.

Най того опануе, хто свого не шануе (не пильнуе). Г.

Най у ката, абы була заплата. Г.

Найшовъ, не радуйся; а якъ згубишъ, то не тужи.

Найшовъ чернець клабукъ — не скаче; а згубивъ — не плаче.

Накадивъ ёму пôдъ нôсъ.

На кôньскій Великдень. Г.

На кого Бôгъ, на того и люде.

На кого ворôны, на того й сороки.

Наколотивъ гороху зъ капустою.

На конѣ ѣде, а коня шукае. Na koniu jedzie, a konia szuka.

На кпы: — щобъ ся дивовали таки дурнû, якъ ты. Г.

На круте дерево крутого треба клина.

На ладанъ дыше.

На ласый кусокъ знайдеться кутокъ.

На лёду дурень (дурный) хату поставить.

На лёдъ его посадивъ.

На ловця звѣръ бѣжить. См. Наскочивъ. — Ученому.

На лѣченой кобылѣ недалеко поѣдешъ.

Налякавъ мѣхъ, то и торбы боятися будешъ. Durch Schaden wird man klug —См. Кого гадъ.—Кого мѣхъ. — Хто на окропѣ.

На медъ, не на жовчъ, люде мухъ ловлять.

На мельника вода робить.

На Миколы, та й николи. См. Объ Миколѣ.

На міру смерть красна.

На мои руки найду усюды мýки.

Нанявся—продався. См. Батька.— Не вжаловать.

На однôй сѣножати и вôлъ пасеться и бузько жабы ловить. Г. Na jedney łące woł trawy patrzy, a bocian żaby.

На одномъ мѣсцѣ и камень порастае. См. Противуположную: Лежачи. — Пôдъ лежачій.

На одно (едно) око слѣпый, а на друге не бачить.

Напасть и на гладкой дорозѣ здыбле.

Напередъ не вырывайся, зъ заду не оставайся, а середины держись.

Наперъ на мня, якъ дюгъ на теля.

На Петра - вериги розбиваються крыги. (16-го Сѣчня. *Илькевичь*, т. е. 16 Января, слѣдовательно гораздо раньше, чѣмъ у насъ въ Малороссіи. Н. З.

Напійся воды, коли зъѣвъ пôвбѣды.

Напиши пропало.

На Подôлю хлѣбъ по кôлю, а ковбасами плôтъ гороженый. Г.

На посулѣ, якъ на стулѣ; посиди, да встань.

На похиле дерево и козы скачуть. Na pochyłe drzewo i kozy skacza. См. Де тоньше. — На убогого.

Напраслина не по дереву ходить, а по людяхъ.

На проханого гостя багацько треба.

На прямець ворóны лѣтають.

На пса уроки, на кота помыслъ.

На пущанья, якъ завязано.

На Рôздво обôйдешся и безъ паски, про макъ буде й такъ, а безъ олію не змлѣю. Г.

На рожень махаты — зъ рогатымъ боротись. Г.

На свитѣ (одежѣ) стôлько латъ, якъ у селѣ хатъ.

На свôй млинъ воду обертае. См. Кожда рука. — Рука кожда. — Своя рука. — Тягне.

На свою голову.

На Святого Луки нема хлѣба, а нú муки.

На село пôйди дурѣти; бо тутечка мѣщане знають. (або): бо у насъ мѣсто (городъ). Г.

На Симеона Юды боиться кôнь груды.

Наскочивъ (Наскакавъ) звѣрь на ловця. См На ловця.

Наскочила (Попала) коса на камень. — Trafiła kosa na kamień.

На смерть нема зѣлья.

Насмѣялася (Насмѣвалась, Глумилась. Г.) верша зъ болота; коли оглядиться, ажъ сама въ болотѣ. (Лопата кочергѣ; или горшокъ котлу насмѣхаются, а оба чорны).

Наставилося вовковй въ зубы.

На старе смѣтье вертайся.

На столѣ тарѣлки, напіймося горѣлки.

На Стрѣтеніе стрѣтилася зйма зъ лѣтомъ. Т. е. 2-го Февраля.

Насупився, якъ Сычъ,—якъ чорна хмара.

На! та знай мою добрôсть.

Натеръ ёму перцю (кабаки) въ нôсъ.

На тее коваль клещи держить, щобъ ёго въ руки не пекло.

Нате и мôй глечикъ, щобъ и я Настя була. См. Говори. — Якъ такъ.

На те щука въ морѣ, щобъ карась не дрѣмавъ.

На тобѣ, Данило, що менѣ немило.

На тобѣ, небоже, що менѣ негоже

На тобѣ, сыну, рака; набухайся, та молоти.

На тое курка гребле, абы що выгребла. Г.

Натягаеться, якъ песъ до роботы.

На убогого усюды капае. Na ubogiego wszędy kapie. См. На похиле.

Наука въ лѣсъ не йде. (або): Наука не йде на бука.

Науме, Науме! добрый твôй уме.

Научила лихая година.

Научить бѣда ворожити, коли не ма чого въ губу вложити.

Научу я тебе въ середу кишку (ковбасу) ѣсти!

На фрасунокъ добрый трунокъ.— Не поможе й трунокъ, якъ прійде фрасунокъ. Г. Dobry trunek na frasunek. Die Flasche heilt die Sorge.

На цвѣту пришибено

На чіимъ возѣ сидишъ, того й волю волишъ.

На чіимъ возѣ ѣдешъ, того пѣсню спѣвай. Na czyim wózku siedzisz, tego piosnkę śpieway. См. Чіи хлѣбъ.

На чорнôмъ ся хлѣбъ родить, а на бѣлôмъ що? Г.

На чужій коровай очей не зрывай, а о собѣ дбай. Г.

На чужій коровай очей не порывай, а свôй (собѣ) дбай.

На чужôй нивѣ усе лѣпшая (лучшая) пшениця.

На чужôмъ. См. У чужôй.

Наша горниця зъ Богомъ неспорниця; на дворѣ тепло, то и въ хатѣ тежъ.

Нашого поля ягода.

На щастье вшеляке май серце еднаке Г.

На що быкъ навыкъ, на те й налягае. См. Горбатого.—Лысе.— Понадилась.

На що въ кирницю воду льяти?— Г. На що въ крыницю воду лити?

На що купивъ? — треба! — На що продавъ?—треба! — Та требовй и кôньця не буде.

На що свинѣ, не при васъ мовлячи, намисто? (монисто. Г)

На що ты другого Бога взываешъ, коли свого маешъ? См. Чужихъ богôвъ.

На! ѣжъ, дурню; бо то зъ макомъ.

На Юра-Ивана, на рахманьскій (брахманьскій) Великдень. Г. См. Постимо, якъ Рахмане.
На Юра, якъ ракъ свисне.
На языцѣ медъ, а пôдъ языкомъ ледъ.
На Яндрія вложи руку въ засувъ. Г.
Не байстрюкови грѣхъ, а батькови.
Не бачила сова сокола; якъ уздрѣла, ажъ зомлѣла.
Не бій, не печи; тôлько языкъ намочи.
Не бити кума, не пити зъ нимъ пива. См. Кума не бити.
Не Бôгъ на смерть веде, самъ чоловѣкъ иде.
Не бôйся тôеи (тои) собаки, що бреше.
Не бôйся чорта, але злого чоловѣка.
Не брудь крыницû; бо схочешъ водицû. См. Не плюй.
Не буде Галя, буде другая. См. Не плачъ за жôнкою. — Сорока съ плота.
Не буде зъ песього хвоста сита. Г.
Не буде зъ пса солонина. Г.
Не буде зъ тои муки хлѣба.
Не буде насъ по насъ.
Не буде песъ голои кости глодати. Г.
Не буде рыба ракомъ.
Не буде тогдû у мене голова болѣти.
Не будешъ пальцû лизавъ. Г.
Не буде (сёго), якъ Вшестья въ середу.
Не буду сокиры сталыти.
Не будуть ся за нимъ дзвоны розбивати. Г.
Не будь солодкій; бо тя злижуть; не будь гôрькій, бо тя сплюють. Г. См. Будешъ солодкій.
Не булобъ сее, то булобъ другее.
Не було намъ гаразду, та й не буде.
Не було у зайця хвоста, и не буде.
Не вдавайся въ сварку; бо будешъ битый.
Не вдавайся зъ постолами за стôлъ.
Не велика рѣчь, що е въ хатѣ пêчь.
Не вжаловать батька въ наймахъ. См. Батька въ наймахъ. — Наявся.
Не взявшись за сокиру, хаты не зробишъ.
Не видавъ Грыць нагавиць, то ся вбирае, то розбирае. Г.
Не вклоню̂сь багачу; бо самъ хлѣбъ молочу.
Не влучивъ. См. Не попавъ.
Не вмеръ (умеръ) бачка, вдавила болячка. (або): Не умеръ, болячка вдавила.
Не вмывся до неи.
Не вôдкотиться яблучко далеко вôдъ яблунû; а хочь и вôдкотиться, то хвостикомъ оберпеться. См. Не паде. — Яблучко.
Не вôлъ, шануючи слухи ваши, и......; то чоловѣкъ говорить. Г.
Не все Бôгъ дарує, про що людû мûркує.
Не все добро, що смакуе. Г. (або): Не все добре, що смачне (солодке).
Не все тее зробиться, що на думцѣ заходиться.
Не все тее маемо, про що гадаемо.

Не все то въ середу Петра. См. Не що дня.

Не все то золото, що блещить. (Що ся свѣтить. Г.) Nie wszystko złoto, co sie świeci. Nicht alles ist Gold, was glänzt.

Не все то переймать, що по водѣ плыве. (На всякій чихъ не наздравствуешься). См. Нетреба все.

Не все то правда, що въ книжцѣ стоить. Lügt, wie gedruckt.

Не все то правда, що на весѣлью спѣвають (ладкають. Г.)

Не все, що здается, удается. Non omnia possumus omnes.

Не всякому духу вѣрь.

Не всѣ дома. См. А въ ёго головѣ. — У ёго нема.

Не всѣмъ же въ дурня й вдаться.

Не всѣмъ однако дано: одному ситце, другому решетце.

Не втаиться. См. Шило.

Не втне Панько Оришки. См. Ой не втне.

Не втне Панько шиломъ борщу. См. Вхопивъ. — Хвативъ.

Не въ кожнôй водѣ мыло роспуститься.

Не въ тымъ сила, що кобыла сива; а въ тымъ, якъ везе.

Не въ часъ даешъ хлѣба густо, коли зубôвъ въ роту пусто. См. Тогдй дали. — Що мêнѣ.

Не въ часъ прійшовъ хаты холодити.

Не въ чймъ не реве; ажъ дома нема.

Не выводи вовка зъ лѣса.

Не выглядай, не вызирай, а дальшъ ховайся.

Невѣдомость грѣху не чинить.

Не вѣрь губѣ; бо вона часомъ бреше.

Не вѣрь губѣ; положи на зубы.

Не вѣрь жôнцѣ, якъ чужому собацѣ.

Не вѣрь кобылѣ въ дорозѣ; бо середъ болота скине.

Не вѣрь, мужу, своимъ очамъ, лише мôеей повѣсти. Г.

Не вѣрь нйкому, нйхто тя не зрадить. Г.

Не вѣрь псовй; бо тя укусить. Г.

Не вѣрь, то звѣрь: хочь не вкусить, то злякае.

Невѣстка скаржиться, а на лицѣ не змарнѣла. Г.

Не гарна хата вуглами, але пирогами.

Не говори пышно, абы тй на зле не выйшло. Г.

Не говѣвши дару зхвативъ (щастливъ!). См. У печуроцьцй. — У Сорочцй.

Негоденъ того, же го земля святая на собѣ носить. Г.

Не голодна корова, коли пôдъ ногами солома.

Не гордунъ; що доставъ, то ковтнувъ. Г. См. Козакъ не гордунъ.

Не грай котка зъ медвѣдемъ; бо тя здавить. Г.

Не гризи зъ дѣдькомъ орѣхôвъ.

Не громадь дудку сѣна; бо загрузнешъ по колѣна. Г.

Не грѣй гадюки у пазусѣ; бо укусить.

Не давайся кожному вѣтровй повѣвати.

Не давъ Бôгъ свинѣ роговъ, а тобѣ вона усѣхъ людей поколола. См. Жебы свиня. — Колибъ свинѣ.

Не дай, Боже, зъ Ивана—пана. См. Зъ Хама.

Не дай подобы, уйдешъ обмовы.

Не далека та Украина. Г.

Недалеко. См. Не вôдкотиться. — Яблучко-

Не дарма ёго Богъ назначивъ.

Не дасть того добра родина, що зла горôдина.

Не дбаю о звѣзды, коли мй мѣсяць свѣтить. Г. См. Абы менѣ.

Не де й бьешъ, якъ по головѣ.

Не дивися на уроду, лише на пригоду. Г.

Не для Гриця паляныця.

Не для пса ковбаса, не для кота сало. Г. См. Е сало.

Недовго вже ёму (ёй) рясть топтати.

Не до поросятъ, коли свиню смалють.

Не доросла свиня до коня. См. Не рôвняйся.

Недосолъ на столѣ, а пересолъ на спинѣ.

Не достане вôнъ языка (вѣсти).

Не до тебе пилося.

Не до чмыги, (чмыха).

Не дри'жъ мене приступаючи. Г. Noli me tangere.

Не дурный той вôвкъ, що въ пусту кошару заглядае.

Не жалѣй ухналя; бо пôдкову згубишъ.

Не жаль плакати, коли е за чимъ.

Не жаль утопитися у чистôй водѣ.

Не женився—не журився; оженився—зажурився. См. Оженись.

Не животить вже ёму (ёй). См. Вже багато.

Не зазнавши бѣды не буде добра.

Не за насъ то настало; не по насъ перестане.

Не заметай чужои хижи; дивися, чи твоя заметена. Pierwey trzeba przed swoią sienią umieść. Jeder fege vor seiner Thüre. См. Пильнуй.

Не зарѣкайся всёго робити, тôлько свого уха вкусити.

Не заспить грушокъ (?) въ попелѣ.

Не за те бито, що ходила въ жито; але за те, що дома не ночовала.

Не затрубить песъ, якъ вôвкъ. Г.

Не заходи зъ дѣдькомъ въ закладъ.

Не зачепай гида, — не каляй собѣ вида (або): бо буде обйда. Г.

Не зачепай Жида; бо готова огида.

Незванному гостю мѣсце за дверми. См. Гость. — Непроханый.

Не здоровкайся, коли тобѣ нйхто не кланяеться.

Не злюбивъ собѣ мѣстця.

Не знаю (Ой наврядъ), чи е въ Кузьмы гроши.

Не знаю, якъ буде; а буде такъ, якъ Бôгъ дасть.

Не зъ вѣка калѣка, не до смерти панъ.

Не зъ однои печи хлѣбъ ѣвъ.

Не йде до Петра, ино до Рôздва.

Не йде на умъ нй ѣда, нй вода; бо передъ очима бѣда.

Не йди борзо; бо на бѣду найдешъ. Не йди поволѣ; бо бѣда на тебе найде.

Не йди дощику, зварю тобѣ борщику.

Не кажи: «гоць», поки не перескочишъ. См. Тогдй скажешъ.

Не кажи: «злодій», поки за руку не зхонивъ.

Не карай, Боже, нӣ чѣмъ, якъ борщъ нӣ зъ чѣмъ.

Не кайся рано встати, а молодо учити.

Не кіемъ бо, а палкою, (а палицею, ломакою).

Не клади пальця у ротъ; бо вȯдкусить.

Не клади собацѣ пальцȯвъ у зубы; бо укусить. — Не тягни.

Не кожнажъ Ганна й гарна.

Не кожный спить, хто хропить. Nie każdy Lukasz łysy; są i z czupryną.

Не кпите зъ Микиты; бо Микита самъ кепъ.

Не кракала ворона, якъ до горы лѣтѣла; але буде кракала, якъ зъ горы полетить. Г.

Не крути; бо перекрутишъ.

Не кусай, не стыжи и не лижи. Г.

Не куткомъ де-сь сѣсти.

Не лакомся, Грицю, на дурницю.

Не лупне такъ ходакъ, якъ чобȯтъ. Г.

Не лѣзе, не тече; само ся волоче. Г.

Не любить правды, якъ песъ мыла. Г.

Не мавъ вȯвкъ чӣмъ—та лыками.

Нема злого, щобъ на добре не выйшло. Niemasz tego złego. coby na dobre niewyszło. См. Лихо.

Нема злои дороги до своеи небоги.

Нема кости въ языцѣ, може брехати и владыцѣ. Г. См. И у владыки.

Не мала баба клопоту, такъ купила порося. Баба въ крикъ, порося въ квӣкъ.

Немало чортъ ходакȯвъ зходивъ, закӣмъ ихъ позносивъ. См. Дѣдько дванадцать паръ.

Нема лѣпшого чоловѣка надъ мене. Нема гȯршого пса надъ мене.

Нема лѣса безъ вовка, а села безъ лихого чоловѣка.

Нема надъ ню и надъ войтову свиню.

Нема надъ рыбу линину, мясо свинину, ягоду сливину, а дѣвку Марину. Г.

Нема надъ то ремѐсло, якъ лемӣшъ, та чересло. Г.

Нема нӣчого безъ: «але». Г.

Нема приповѣдки безъ правды. См. Пословиця.

Нема роду безъ выроду.

Нема рыбы безъ кости, а чоловѣка безъ злости.

Нема слободы, якъ на Украинѣ. Г.

Нема смерти безъ причины.

Нема теперь нӣ въ кѣмъ правды, хиба въ Бозѣ, та въ мене трошки.

Нема у мене (у ёго) нӣ кола, нӣ двора, увесь тутъ.

Нема щастья безъ заздрости.

Нема що въ трѐски збӣрати.

Нема що въ коляду класти.

Не могла звабити (зманити) калачемъ, а потȯмъ тяжко було вȯдбити бичемъ.

Не могъ тобѣ, ледвӣ собѣ.

Не можно всѣмъ губы затыкати. Den fremden Mund kann man nicht stopfen.

Не море топить — калюжа. См. Жалуе. — Кобы мя. — Не шукай. — Переплывъ.

Не мѣшайся мѣжъ чужи лыка. См. Де два. — Не пхай.

Не на брехнѣ свѣтъ стоить.

Не на довго. См. Чи на довго.

Не на передъ людей, то̀лько̀ по передъ люди.

Не на те козакъ пье (бье ?), що е; а на те, що буде.

Не наше дѣло — попове; не нашого попа — чужого. См. Моя хата.

Не нынѣ съ помынкомъ — не протквъ ночи згадуючи — не прудкомъ кажучи. Г. См. Не теперъ зпоминки.

Не обертай кота хвостомъ.

Не одежа робить чоловѣкомъ. Suknia nieczini człowieka.

Не одинъ песъ Гривко. Г.

Не оженишся, поки тя (тебе) не оббрешуть. Г.

Не остри ножа, доки' сь (еси) не зловивъ барана. Г.

Не паде грушка дальше во̂дъ листя. Г. См. Яблучко.

Не перѐливки. — Се не перѐливки.

Не печалься утромъ; бо утро тобою. Г.

Не пивъ Полтавскои воды. (або): Не пивъ воды Дунайскои, не ѣвъ каши козацькои. Сирѣчъ: не мавъ бѣды.

Не по̂йдешъ по доброи волѣ, то по̂йдешъ по неволѣ.

Не пирожися, коли' сь (коли еси) не пиро̂гъ. Г.

Не писаніи (мережаніи) рукавы скачуть, но сыте черево. Г. См. Зъ жиру. — Худый.

Не плакавъ бы слѣпъ, якъ бы видѣвъ свѣтъ.

Не платить багатый, але виноватый.

Не плачъ за жо̂нкою; буде другая. См. Не буде Галя. — Сорока.

Не плачъ, небого, що йдешъ за ёго; нехай плаче во̂нъ, що бере лихо у дво̂ръ.

Не плюй у воду, згодиться (лучиться, здасться) напитись. См. Не брудь. — Якъ напився.

Не побережши тѣла и душу погубишъ.

Не позычай — то злый обычай; якъ во̂ддае, то ще лае.

Не позычай у сусѣла розума. — Nie pozyczay u siąsiada rozumu.

Не показуй пугачеви дзеркала; бо во̂нъ самъ знае, що красный.

Не поможешъ — не поѣдешъ. См. Хто маже.

Не поможе вороновй мыло, а но̂ вмерлому кадило. См. Круковй.

Не поможе кадило, коли бабу сказило. См. Помагае.

Не попавъ (Не влучивъ) по коню, такъ по оглобляхъ. *Въ Галиціи*: Не може по коню, та по голобляхъ (по кульбацѣ). Gdy konia nie może, bije po holoblach.

Не приказка, але правда.

Не присувай соломы до огню.

Не продавай вовка, ажъ го забьешъ. Г.

Непроханый гость го̂рше Татарина. См. Гость. — Незванному.

Не пуши, головоньки не суши.

Не пхай пальцо̂въ межи двери. Nie wtykaj palca między drzwi.

Не пхайся, де тя не треба. Г. См. Де два. — Не мѣшайся.

Не пытай старого, але бувалого.

Не пытай: «чій я?» — а пытай: «що я?» —

Не пытай: «якъ ся маешъ?» — Погляди, то пôзнаешъ.

Не рада коза торгу, а куры весêлью, та мусять (або): Иде, якъ коза до воза. Idzie iak koza do woza, albo do rzeźnika. Er gehet so gern, wie der Dieb an den Galgen. См Не хоче коза

Не радъ хлопъ, що доставъ въ лобъ, ще ногою дригае.

Не разомъ Краковъ збудовався. См. Кыевъ не вôдъ разу.

Не рôвняйся свиня до коня; бо шерсть не така. См. Не доросла свиня.

Не робивъ Жидъ на хлѣбъ, та й Цыганъ не буде.

Не роби зъ губы халявы.

Не родися красный, але щастный. (Не пó-хорошу милъ, но пó-милу хорошъ).

Не рушъ го...., не буде воняти.

Не святіи горшки лѣплять.

Не скропишъ того и свяченою водою.

Не скупость, але лихая сила.

Не смѣйся, барыло, само кухвою станешъ.

Не солоне, якъ трава. (Р. Не солоно хлебали).

Не сподѣвайся дяки одъ приблуднои псяки. Г.

Не спытавшись броду, та мерщій у воду.

Не спытавши перше броду, не лѣзь прямцемъ въ воду. Г.

Не стала шкура за выправку (за вычинку). (Русск. Овчинка не стоитъ выдѣлки). Le jeu ne valait pas la chandelle. См. Бôльше заходу. Стане шкура. Три дни.

Не стане рыба ракомъ.

Не сули журавля у небѣ; дай синицю у руки. См. Лучше горобець.

Не сунься по передъ батька у петлю.

Не сунься прожогомъ у воду.

Не съ кіемъ ся вырвáло; нúкóму въ лобъ не дáло. Г.

Не сягай черезъ крупы до пшона.

Не такій Ляхъ у полѣ, якій у коморѣ.

Не такій чортъ страшный, якъ ёго малюють. Nie tak straszny diabeł, jak go maluią.

Не такъ панъ, якъ паненята.

Не такъ страшно женитися, якъ попа еднати. *Примѣч.* Произошла во время притѣсненій Малороссіянъ отъ Уніатскихъ священниковъ.

Не тебе беру, Тацю, тôлькô твою працю.

Не теперъ зпоминки (поминаючи). См. Не нынѣ.

Не теперъ, то въ четверъ.

Не те, що мете; а те, що зверху йде.

Не тогдú коневú овса, коли вôнъ дивиться до пса. Г.

Не тогдú коня сѣдлати, коли на нёго сѣдати.

Не тогдú меча шукати, коли ся треба потыкати. Г.

Не тогдú хорта годують, коли на ловы йдуть. Nicht dann die Hunde futtern, wenn man auf die Jagt gehet.

Не той дужій, що поборовъ; а той, що вывернувся.

Не той злодій, же вкравъ; але той, же сховавъ. Г.

Не той козакъ, що зборовъ; а той, що вывернувся. Wer lacht zuletzt, der lacht am besten.

Не той убогій, що трохи мае, а той, що не зна *годи*, та все жадае.

Не тôлькô свѣта, що въ окнѣ.

Не тôлькô ѣды, скôлькô бѣды.

Не тому прѣсно, що не кисло; ино тому, що не росчиняно.

Не то пьяный, що напередъ пада; а то, що назадъ пада.

Не торкай, бо чирва свѣтить. (Нашего сукна епанча.)

Не то сирота, що роду не мае; а то сирота, що доли не мае.

Не трать часу, поки бритвы голять.

Не треба все на нôжки ставити. См. Не все то переймать.

Не треба зъ тымъ жартовати, що болить.

Не треба плахты, що и въ запасцѣ гарно.

Не треба стару клопотати; вона знае, кому дати.

Не тримай. См. Николи.

Не тягни пса за хвôстъ, бо вкусить. Г. Nie ciągniy psa za ogon, bo cię ukąsi. — Не клади.

Не увѣришъ, поки самъ не змѣришъ, Г.

Не уменъ до двайцять, не жонатъ до трійцять, не богатъ до сорокъ, кругомъ дурень. Г.

Не умирають старіи, але часовіи. Г.

Не уродить сова сокола; ино таке, якъ сама. Г. Nie urodzi sowa sokoła. См. Коли сова.—Сова.

Не урокомъ, — Не уроченькй.

Не утѣкае песъ вôдъ калача, але вôдъ бича, Г,

Не учися розуму до старости, але до смерти.

Нехай буде гречка, най не буде суперечка. См. Мужикъ.

Нехай вони собѣ тямляться.

Нехай гуляе молодь, бôльшъ копы лиха не наробить. См. Бôльшъ копы.

Нехай ёго побье руда глина, та що зъ кручи пада.

Нехай ёй всячина (трясця).

Нехай ёму такъ легенько икнеться, якъ собака зъ тыну увôрветься.

Нехай ёму присниться бѣсъ.

Нехай и коза знае, коли свѣтае. См. Пôзнае и коза.

Нехай лишень выясниться, бачъ якъ нахмарило. (Послѣ дождика въ четвергъ).

Нехай надъ нимъ (нею) земля перомъ.

Нехай на Петрôвку. Сирѣчь: николи.

Нехай наша слава не згине.

Нехай ся прѣчь каже. Г.

Нехай такъ буде, якъ кажуть люде.

Нехай тобѣ и рыба и озеро.

Нехай то тіи плачуть, що намъ злее зычуть. Г.

Не хапайся дурницѝ, не будешъ сидѣть въ темницѣ.

Не хапанка на Иванка.

Не хвалися идучи на рать; а хвалися идучи съ рати. — Sr.... nie wojować.

Не хвалися мудрый мудростію, ни сильный силою.

Не хвалися, та Богу молися.

Не ходить о наѣдокъ — лише о покушенье. Г.

Не хотѣвъ (Не вмѣвъ) слухати батька й матки; послухай же собачои

шкуры (барабана). См. Хто не слухае.
Не хотѣли Жиды ѣсти манну; най же зъѣдять дѣдька. Г.
Не хоче коза на торгъ, та ведуть. См. Не рада коза.
Не хочу — дай сюда; не треба — здасться. Г.
Не черти — а то возъ поламаешъ.
Не чудно, що кôнь здохъ; але хто давъ псамъ знати? Г.
Не чи̂мъ то ѣ такъ величають — зазуля, зазуля! Г.
Не шкодить бѣльмо оку, лише що не видить. Г.
Не штука дати, коли е зъ вôтки брати. Г.
Не штука писати, коли е що дати.
Не штука роскинути, а штука зôбрати.
Не шукай моря, у калюжѣ втонешъ. См. Жалуе. — Кобы мя. — Не море. — Переплывъ.
Нещастлива година, якъ лиха родина.
Нещастливость свѣта, збавилося лѣта; прійшла зима, та й хлѣба нема.
Нещастье ни̂коли само не приходить.
Не що день Великдень. Не що дня бри̂дня, (брѣдня).
Не що дня коту масныця. Sonntag ist nicht alle Tage.
Не що дня можно сѣяти, зби̂рати. См. Не все то въ середу.
Не ѣвъ — зомлѣвъ; наѣвся — звалився (розболѣвся).
Не ѣвъ редьки, не будешь и рыгати.
Не ѣла душа часнôку, такъ и не буде воняти. См. Чія душа.
Не ѣсть панъ дякъ гусей.
Ни̂ бе, ни̂ ме; ни̂ бельмесъ. См. А ни̂ бе.
Ни̂ Богови̂ свѣчка, ни̂ чортови̂ кожухъ (кочерга).
Ни̂ взадъ, ни̂ впередъ.
Ни̂ вôдъ сонця, ни̂ вôдъ мѣсяця.
Ни̂ воронъ кости моеи туды не занесе.
Ни̂ втять, ни̂ взять.
Ни̂ въ кутъ (уголъ), ни̂ въ двери̂. Г.
Ни̂ въ си̂хъ, ни̂ въ тыхъ, якъ собака въ човнѣ. Nicht dies, nicht jenes.
Ни̂ въ три, ни̂ штыри̂. Ни̂ въ пьять, ни̂ въ девять. Г.
Ни̂где. См. Нѣгде.
Ни̂где мѣсця не нагрѣе, такій не посѣдущій
Ни̂ грѣха, ни̂ спасенья.
Ни̂ даръ, ни̂ купля.
Ни̂ до Бога, ни̂ до людей.
Ни̂ думки, ни̂ гадки.
Ни̂ зъ губы мовы, ни̂ зъ носу вѣтру.
Ни̂кому на чолѣ не написано, що вôнъ. Г.
Ни̂кому сама птаха въ руки не вскочить. Gebratene Tauben fliegen nicht in den Mund.
Ни̂ къ селу, ни̂ къ городу.
Ни̂ пава, ни̂ гава.
Ни̂ песъ, ни̂ баранъ.
Ни̂ писати, ни̂ читати; а хотять за Короля обôбрати. Г.
Ни̂ плуга, ни̂ ролѣ (рôлья), выспишся доволѣ.
Ни̂ рыба, ни̂ мнясо. Weder Fisch, noch Fleisch
Ни̂ се, ни̂ те. — Ни̂сени̂тниця.
Ни̂ складу, ни̂ ладу. Nicht gehauen, nicht gestochen.

Нй съ сёго, нй съ того; бере за лобъ одинъ другого.

Нй сѣло, нй пало: дай, бабо, сало. См. Де те ще теля. — Хоть уроди. — Шити-бѣлити.

Нй сюды, нй туды. — Нй такъ, нй сякъ.

Нй те, нй се, нй третѣ; чортъ зна шо.

Нйхто не вѣдае, якъ сирота обѣдае.

Нйхто не знае, тôлько дѣдъ, баба, да цѣла громада.

Нйхто не знае, чёй чобôтъ мулить. Wer weiß, wo der Schuh drückt — См. И червонiи.

Нйхто сороцѣ (сорокѣ) зъ пôдъ хвоста не вышавъ.

Нйчого не знае о Божймъ свѣтѣ.

Нйчого не роби, тôлько Пилипа жени.

Нйчого собѣ не винй'смо, йно добре слово. Г.

Нй щвець, нй мнець, нй чортъ зна що.

Нйщо бабѣ по едвабѣ. См. Ладна.

Нй юшки, нй петрушки.

Новина бруньки.

Нового не запроваждай, старовины держись. Г.

Нога ногу пôдпирае. См. Рука руку.

Ногу собѣ скалить, а чоботы на кiю носить.

Носиться, якъ баба зо ступѣромъ. (Казка). Г.

Носиться, якъ дурень зъ писаною торбою, (латкою).

Носиться (Возиться), якъ кôтъ зъ саломъ, (або): якъ кôшка зъ оселедцемъ.

Нôсъ выше губы носить.

Нôчь матка, выспишся гладко.

Нôчь нйкому не спрiяе.

Нужда бы тя побила; не на васъ показуючи. Г.

Нужда законъ ломить (змѣняе). Noth kennt kein Gebot. См. Бѣда навчить. — Хто въ морѣ. — Хто не умѣе. — Шкода учить.

Нужда мовчати не вмѣе. — Nędza milczeć nie umie.

Нѣгде грѣха дѣти.

Нѣгде правды дѣти.

Нѣмъ дитина запѣла, когутъ духа спустивъ. Г.

Нѣмъ пироги будуть, то баба умре. Г.

Нѣмъ. См. Поки сонце.

Нѣмъ товстый схудне, то худый здохне. Г.

Нѣмый, якъ рыба. Г.

О.

Обiйдеться Андрушка безъ того окрушка. Г.

Обiйдеться Великдень безъ гречаной паски.

Обiйдеться въ недѣлю безъ свяченого.

Обiйдеться Цыганьске весѣлье безъ марцыпана. Г.

Обiйшовся, якъ Сахно въ церкви. Г.

Облизня пôймавъ, (схопивъ).

Обложився дѣтьми, якъ дѣдъ онучками.

Обманувъ, якъ Луговськiй Москву. Сирѣчь Гетм. Виговскiй (1658-59).

Обмѣнявъ лыко на ремѣнець.

Обое — рябое.

Обома руками дати.

Обпився, якъ павукъ.

Объ Мыколѝ, та й нѝколи.
О бѣду не трудно (?!). Г.
Обѣцавъ Бôгъ дати, але казавъ чекати. Г.
Обѣцанка, а не данка, дурному радость. Г.
Овва! — Та розумнажъ голова!
Оглядайся на заднѝ колеса. См. Смотри кôньця.
Огонь да вода добри служити, але лихи пановати. Г. Das Feuer sei ein vortrefflicher Diener, aber ein sehr gefährlicher Herr.
Огонь зъ водою нѝколи не погодишъ.
Огонь мститься, якъ го не шануешъ. Г.
Одвага медъ пье, одвага й кандалы тре. См. Де одвага.
Оддай нищимъ, а собѣ (самому) нѝ съ чѣмъ. —Вôддай нищимъ.
Одтати на тымъ свѣтѣ угольями.
Одинъ дурень зпсуе, а десять розумныхъ не поправлять. См. Най жаба. — Най слѣпый.
Одинъ рубль, одинъ умъ; два рубли, два ума; скôлько рублѣвъ, стôлько умôвъ.
Одинъ тому часъ, що мати (невѣстка) у плахтѣ.
Одна задериха, друга незпустиха.
Од-же ту сукъ, та й годѣ. Conditio sine qua non.
Одмовляеться, якъ старая дѣвка хорошого жениха.
Одрыгнеться торôчнымъ борщомъ.
Одрѣзана скиба одъ хлѣба; вже ѐй не притулишъ.
Одчиняйтеся ворота (врâта) и для нашого брата.
Оженився на чотыри вѣтры, а на пьятый шумъ. См. Женитися.
Оженився, та й пôйшовъ у солому спати. См. Забувъ, що оженився. — За-мужъ. — Не женився.
Оженись, та й зажурись.
Ой Боже, Боже! давъ еси тому, що не може. Я бы змôгъ, та не давъ Бôгъ.
Ой дружба, дружба! гôрька твоя служба.
Ой журъ, мати, журъ. Лѣпшій Русинъ, якъ Мазуръ. Г.
Ой мéнѣ. См. Охъ.
Ой, не втне Панько тѣста; бо ячмêньне. См. Не втне.
Ой наврядъ. См. Не знаю, чи е.
Ой смуткужъ мôй чубатый!
Ой такъ, та й не якъ; де урода, тамъ и смакъ.
Око. — Вона мêнѣ и тогдѝ ще въ око впала. (Сирѣчъ уподобалась).
Окуляры на (пôдъ) очи поставити.
Олію зъ нѐго выдавивъ. (Сокъ выжалъ).
О нашую то шкиру ходить Г.
Орелъ не пристае зъ горобцями. См. Не прикасаються.
Орѣхъ, вôлъ и невѣста однимъ духомъ живуть, (жіють), нѝчого доброго не чинять, коли ихъ не бьють. Г.
Остатня рѣчь вовкомъ орати. Ostatnia rzecz wilkem orać. См. Вовка.
Острить зубы, якъ кôтъ на сало.
Отець по батькôвски побье, по батькôвски й помилуе.
Отечество на языцѣ, а въ серцѣ облуда.
О тôй добѣ — кожный собѣ.

Отъ такъ по Козацьки, нема хлѣба, ѣжмо пляцки. См. Лихо на коз.

Отъ Богдана до Ивана не було Гетмана. Си̂рѣчъ щирого; бо, окроме несмертельнои памяти Богдана Хмѣльницкого, другіи Гетьманы були злостливіи зрайцѝ, и остатній зъ ӣхъ Ив. Мазепа. Н. З.

Отъ бѣда, та й годѣ!

Отъ злого чоловѣка полы врѣжъ, та втѐкай. См. Во̂дъ Москаля.

Отъ напасти не пропасти.

Отъ перечосу надувсь живо̂тъ до носу. (*Котляревскій*).

Отъ сее ще вилами писано.

Отъ сежъ менѣ по̂дгодило.

Отъ се тобѣ на руку ковинька.

Отъ страху зъ плыгу збився.

Отъ чорта. См. Во̂дъ чорта.

Отъ ѣсть, ажъ за вухами лящить.

Отъ яка ловись!

Отъ якъ розмайорився.

О умерлимъ добре говори; а нѣ, то мовчи. Г. De mortuis aut bene, aut nihil; (vel): De mortuis nil nisi bene.

Охота го̂рше неволѝ. (и въ Рус.).

Охъ (Ой) мѐнѣ лихо (лишенько, лишечко)!

Очи бо̂льше живота — Die Augen größer, als der Magen.

Очибъ ѣли, а губа не хоче.

Очи выпьявъ, якъ баньки. См. Вытрищивъ.

О, щобъ тобѣ головою въ жито!

П.

Па́мороки (По́мороки) забити. (або): Глузду одбити.

Панѝ на цѣлы сани, та ще и ноги висять.

Паничъ не знавъ ничъ (нѝчого); но едно письмо, та й те му зъ головы вытрѣсло. Г.

Паничъ, що укравъ бичъ.

Паномъ дѣло живе.

Панъ Бо̂гъ давъ купця, а чортъ розгудця.

Панъ Бо̂гъ — старый господаръ.

Панъ зъ паномъ, а Иванъ зъ Иваномъ.

Панъ на всю губу. Pan całą gębą.

Панъ на тронѣ, а хлопъ на ослонѣ.

Панъ хорошій, та нема грошей.

Паньска ласка до порога.

Паньске око коня тучить. Pańskie oko konia tuczy.

Паньство въ головѣ, а воши за комиромъ.

Паръ костей не ломить.

Пекъ — пекомъ, нема що ѣсти.

Пекъ ти осина, ги на тя; пропавъ бы'сь, не снивъ бы'сь ся. Г.

Пеня Московська. См. Приставъ.

Перва спиця въ колесницѣ. См. Мы то.

Перва чарка и перва палка.

Первого торгу не пускайся. (або): Першого торгу не кидайся.

Первый кусъ усёму голова. См. Лихій передобѣдокъ.

Переверне̂шся — бьють; не доверне̂шся — бьють.

Передъ неводомъ рыбы не ловлять. *Въ Галиціи:* Передъ сакомъ рыбы лапати. См. Перше. Попередъ.

Передъ обѣдомъ не вадить, а по обѣдѣ загладить.

Перезувся въ сѣчку.

Перейшла, якъ Уляна у Ляшску вѣру.

Перейшовъ вже скрôзь сито и решето. (Прошелъ сквозь огонь и воду.)

Перейшовъ на дитинячій розумъ.

Перемелеться — мука буде.

Переплывъ море, а на березѣ утонувъ. См. Жалуе. — Кобы мя. — Не море. — Не шукай.

Перехрестися, та влѣзь въ болото.

Перше въ волокъ подивися, тогдй й рыбою хвалися. (*Котляревскій*). См. Передъ неводомъ. — Попередъ.

Перше коло чобôтъ ходивъ; а теперечки не знае, якъ въ нйхъ ступати.

Перши коты за плоты.

Першій килишекъ якъ по леду, другій якъ по меду; а за третій не пытай, лише давай.

Песъ бреше, вѣтеръ несе. Г. См. Собака бреше.

Песъ бреше на сонце, а сонце свѣтить. Г. См. Псы выють.

Песъ бреше, панъ ѣде. Г. Pies szczeka a ucieka, a pan drogą jedzie.

Песъ здохлый не кусае. Г. Pies zdechły nie ukąsi.

Песъ на кости лежить, и другому не дае. Г. См. И самъ не ѣсть. — Собака лежить.

Песъ не зъѣсть, не повалявши. Г.

Песъ пса ѣсть, коли ся ѣсти хоче. Г.

Песъ псу братъ. Г.

Пся мати не загине. Г.

Пече раки. — См. А що?

Печенй голубы не летять до губы. Pieczone gołąbki nie ulecą same do gąbki. Gebratene Tauben fliegen nicht in's Maul

Пильнуй носа свого; а не кожуха мого. См. Не замѣтай.

Пироги не вороги, усе хлѣбъ святый.

Пиръ, на увесь міръ.

Писавъ, писавъ, а чѣмъ запечатовавъ?

Писавъ писака, а читавъ собака. (або): Писала писачка, читае собачка.

Письмо очи коле. См. Правда.

Питье, — пожитье. (Кто празднику радъ, тотъ до свѣта пьянъ).

Пищить, якъ каня, (або): якъ дѣдько въ градовôй хмарѣ. Г.

Пій, а не бій.

Пій, та людей бій; щобъ знали, чѣй сынъ.

Пійте жилы, поки живы. См. Тягнит.

Пій, ѣжъ, поки рôтъ свѣжъ; умреться, все минеться.

Плавае, якъ пампухъ въ оліи. (Какъ сыръ въ маслѣ).

Плачемъ лиха не вôдплачешъ. См. Журбою.

Плаче, якъ рыба въ неволѣ (неводѣ).

Плачете очи, видѣли 'сте, що 'сте куповали. Г. См. Бачили очи.

Плачся Богу, а слезы вода.

Плете дуды, якъ на палилѣ. — Плете банелюки. Г.

Плюнь на раки, а юшку геть вылѣй.

Плюсь у воду!

Поберемося, небого: у тебе мало, а въ мене й того.

Побила лиха година, отъ та чужа нива, та позыченый серпъ.

Побôльшъ хлѣба ѣжъ, а поменьшъ говори.

По бородѣ текло, а въ ротъ не попало, (або): а въ ротѣ не було.

Повадився кухоль (глечикъ) по воду ходити, поки ухо ёму зломлять. См. Досй збанокъ. — Ловить. — Понадилась.

Повадиться вôвкъ у кошару ходити, поки нй однои вôвцй не буде. См. Ловить.

Повело му ся, якъ съ Петровои днины. Г. (?)

Поволѣ, хлопчику, разъ хлѣба, два разы борщику.

Погана та дѣвка, що сама себе хвалить.

Поганому (Ледачому) животу и пироги на завадй. См. Слабому.

Поганому за шостакъ.

Поганому погана й смерть.

Погорѣлець хлѣба зъѣвъ, а солому спаливъ. Г.

Погулявъ, якъ собака на вêрêвцѣ. Г. См. Гуляе.

Подарунки ходять за Днѣпромъ безъ штанôвъ. (Такъ кажуть у Кіевѣ). Darmo umarło, kup sobie nastało.

Подарунько безъ штанôвъ ходе. Г.

Пôдкосили, якъ косою.

Пôднявся зъ ранку, ще чорты на вкулачки не бились.

По доброи хвилѣ лихую жди. См. По смѣху.

Пôдъ лежачій камень и вода не бѣжить, (не лье, не тече.) Противуположную см. На однôмъ мѣсцѣ.

Пôйди до Кракова, усюды бѣда однакова. Г.

Пôйди за Бескиды, не збудешся бѣды. Г.

Пôйди зъ дурнемъ на раки, а вôнъ ловить жабы. Г. См. Зъ дурнымъ. — Пошли дурня.

Пôйди и за Карпаты, то треба бѣдовати. Г.

Пôйди, псе, укуси мене, а потому бѣды не збудешся. Г.

Пôйду до церкви, але не буду молитися. Г.

Пôйшовъ, свѣтъ за очима.

Поздоровъ, Боже, нашого Бога, то все гараздъ буде.

Пôзнавъ, куды стежка въ горохъ? См. Знае, де. — Чуе, де.

Пôзнае и коза, коли полудне.

Пôзнае свôй свого.

Пôзнай грачà, не партача.

Пôзнати вовка, хочь въ баранiй шкурѣ.

Пôзнати ворону по пêрью. См. Видно ззаду.

Пôзнати дурнóго по смѣху ёго. Г.

Пôзнати зъ мовы, якои хто головы. Г.

Пôзнати пана по халявахъ. См. Видно пана.

Пôзнàють хлопцй и въ кальнôй сорочцѣ.

Показався, та й сховався.

Показуе груши на вербѣ. См. Наговоривъ.

Показуе дорогу, а самъ въ болото лѣзе.

Поки бабуся зпече кныши, а у дѣдуся не буде души.

Поки дѣда, поти хлѣба. Post mortem nulla voluptas.

Поки Василя, поти весêлья.

Поки мѣшка чують, поти шанують.

Поки не упрѣти, поти не умѣти, (або): уздрѣти.

Поки судъ да дѣло, а кошеня сало зъѣло.

Покинь живе, та шукай умерлого!
Покинь санй, возми вôзъ.
Поки плѣши, поти кныши.
Поки сонце зôйде, роса очи выѣсть. *Въ Гал.:* Нѣмъ сонце зôйде....
Поки ся дѣвка не вôддасть, то и псовй воды подасть; а скоро ся вôддасть, то и собѣ не хоче. Г,
Поки три-пять (недѣль по Рôздвѣ) не мине, то тепла не буде
Поки хвалько нахвалиться, а будько набудеться. См. Хвалько.
Поки щастье плужить, поти пріятель служить. Г.
Поклоны горбôвъ не роблять.
Покора стѣну пробивае.
Покорне теля двохъ матокъ ссеть. Pokorne cielę dwie matki ssię. См. Ласкаве теля.
Покраснѣти, не покраснѣе; а подобрѣти подобрѣе. Г.
Половина свѣта скаче, а половина плаче. См. Свѣтъ скаче.
Пôлтя нихто не мастить. Tłusty połeć smarować. Wasser in den Brunnen tragen. Soli lumen dare. См Дровъ.
Полюби гарненько, а тогдй буде солоденько. (Поживется— слюбит.)
Полюби мене въ чернй, а вже въ бѣлй!
Помагае, якъ мертвому кадило. См. Не поможе.
Помагай Бôгъ. — Бодай здоровъ.
Помагай Бôгъ, Гриню! Копаю, пане, глину.
Помастивъ ёму медомъ пôдъ нôсъ.
Поминай, якъ звали.
Помовчъ, язычку, кашки дамъ.
Поможи, Боже, нежонатому, а жонатому и жôнка поможе.
Помотавъ, похватавъ, якъ собака стерво.
Понадилась собака за возомъ ходити; то й за саньми не втерпить. Consvetudo est altera natura. Die Katze lässt das Mausen nicht.
По неволѣ панй ходить у жупанѣ; бо свитки не мае.
По неволѣ панъ въ жупанѣ; бо кожуха чортъ-ма.
По неволѣ Цыганъ въ жупанѣ; бо свиты не мае.
По нитцѣ дойдешъ до клубка. См. Прійдеться.
По Нѣмецкй нецкй, по Польскй корыто.
По обѣцянку треба швидкого коня.
По оченáшй напиймося по чáши.
Попався, жучку, пановй въ ручку. См. Упавъ еси.
Попавъ пальцемъ въ небо. См. Зъ дуру.
Попавъ, якъ въ ярмо борозенный. (Какъ куръ во щи.)
Попала. См. Наскочила.
Попамятаешъ Московській мѣсяць.
По парѣ, по парѣ; а зъ заду два.
По передъ невода не лови рыбы. См. Передъ неводомъ. — Перше въ волокъ.
По платью встрѣчають, а по розуму выпроважають.
Поправився зъ печи на лобъ (Изъ кулька въ рогожку). Poprawił sobie z pieca na łeb. — См. Изъ огня. — Утѣкавъ.
Порвався, якъ зъ мотыкою на сонце.
Порôвнявъ горы зъ долинами, а багатыхъ зъ убогими.

По роботѣ пôзнати майстра. (Дѣло мастера хвалитъ). Das Werk lobt den Meister. См. Усяке дѣло.

Порожня бочка гучить, а повна мовчить.

Посади дурня (свиню) за стôлъ, а вôнъ (вона) и ноги на стôлъ. См. Пусти пса.

По сêй же мовѣ да буваймо здоровы! (або): По сêй мовѣ, та будьте здоровы.

Послала пуховыкъ свинѣ.

Посла нѝ сѣкуть, нѝ рубають.

Пословиця вѣкъ не зломиться. См. Нема приповѣдки.

Пôсля шкоды. См. По шкодѣ.

По смерти нема покаяня. (або): Буде каяньня, та воротьтя не буде.

По смѣху плачъ наступае. См. По доброй.

Постава свята, а сумленіе злодѣйске.

Поставивши тарѣлки. по чарцѣ горѣлки.

Поставъ (Збудуй) хату зъ лободы, а въ чужую не веди.

Постигло ёму въ пьятахъ.

Постимо, якъ Рахмане. Г. См. На Юра - Ивана. *Увага*. Розказують, пише Гр. Илькевичъ, що е народъ далеко де-сь на сходъ сонця, за чорными морями, котрѝ звуться Рахмане. Вони суть у Бога щасливіи, дуже твердо постять, лише разъ въ рôкъ на Великдень мясо ѣдять. А Великдень Рахманьскій (кажуть) припадае на Переполовленіе, 25-го дня, по нашихъ великодныхъ святкахъ; коли шкаралупа свячоного яйця вôдъ насъ ажъ до нихъ черезъ море заплыве. — Чи не е то яка темна повѣсть о *Браминахъ Индійскихъ*, або память колишнои связи нашого народа зъ далекимъ Востокомъ?

Постôй, дѣду, не вмêрай, киселика дожидай.

Поступае, чого въ рукахъ не мае. (Самуйловичъ. 1686 року).

Потакачъ тымъ и живе, що языкомъ грае. См. Чѣмъ же.

Поти добро, поки мокрò.

Поти ягнята скачуть, поки мати видять.

Потребный, якъ дѝра въ мостѣ. См. Такъ треба. — Треба, якъ.

Похвала зъ власнои губы не поплачуе. Wlasney gęby sława niepopłaca. Laus propria sordet. См. Власна.

Почухайся, де не свербить.

По швѣ му ся поре. Г. По шву ёму пореться.

Пошивъ ёго въ дурнѝ.

По шкодѣ (Пôсля шкоды) Ляхъ мудрый. (Спустя лѣто въ лѣсъ по малину.) Mądry Polak po szkodzie. См. Догадався Ляхъ.

Пôшла бы ты за мŷжъ? «Та бы ся пôшло.» Маешъ ты що? «Та бы ся знайшло.» А робила бы ты?— «Отъ, розговорили есте ся!» Г.

Пôшла его псалтирка на перець.

Пôшла по сыръ, а въ хатѣ пожаръ.

Пôшла по масло, а въ печи погасло.

Пошли дурного, а за нимъ другого.

Пошли дурня, то й самъ дурнемъ зостанешся. См. Зъ дурнымъ. — Пôйди зъ дурнемъ.

Пôшло ёму по носѣ.

Пôшло поле въ лѣсъ (въ гай).

Пôшло щастье въ лѣсъ по прутье.

Пôшовъ въ лозы пасти козы.

Пôшовъ до головы по розумъ. — Skoczyć do głowy po rozum. См. Де розуму.

Пôшовъ дѣдъ на жебры, та не мавъ вô що хлѣба класти.

Пôшовъ, якъ багатому (бѣдному) по смерть.

Пôшовъ, якъ ракъ по дрождже.

Поѣхала Гася, та й вернулася.

По ярмарцѣ лихій торгъ.

Правда не втонеть у водѣ, и не згорить у вогнѣ. Fiat justitia, pereat mundus!

Правда очи коле. Prawda sól oku. Veritas odium parit. — Die Wahrheit sticht ins Auge. См. Письмо.

Правда розмыслу не потребуе.

Правда, якъ двѣ.

Правда, якъ олія (олива) на верхъ выйде. (або): Выйде правда на верхъ, якъ олива на воду. Prawda, jak oliwa, wyidzie na wierzch.

Правдою цѣлый свѣтъ зôйдешъ, а неправдою а ні́ до порога. См. Брехнею.

Праведного чоловѣка и Богъ оправда.

Правъ, якъ дуга. — См. Справився.

Працюе, якъ чорный вôлъ.

Прибери пéнька, то стане Сенька. См. Убери.

Прибери пня, дай му имня, и зъ нього буде чоловѣкъ. Г. Kleider machen Leute.

Прибудь щастье, розумъ буде.

Привыкай до господарства зъ молоду, не будешъ знавъ на старость голоду. Г. Gospodarstwa nawykać za młodu, żeby potym na starość nieprzymierać głodu. См. Рахуй.

Пригоды учать згоды.

При готовôй колодцѣ добре огонь пôдкладати. См. До готового.

Придатокъ не стоить задатокъ.

При добрôи годинѣ, кумы й побратині́, а при худои отрѣчуться и рôдніи.

Прійде и на пса колись зима.

Прійде коза до воза, скаже: «ме».

Прійде кумець на обѣдець, а ложки не буде. Г.

Прійде лѣто, то е розманто; прійде зима, то хлѣба нема, и чоботы ледащо, и робити нема що Г.

Прійдеться ниточка до клубочка.

Прійшла свиня до коня, та й сказала: «Ось бо я, румакъ». — А кôнь вôдказуе: И ноженьки тоненьки, и ушенька клапоньки, и шерсть не така, и сама якъ свиня. Г.

Прійшовъ гость, та на голову кость.

Прійшовъ, ні́ ситця, ні́ решетця.

Прійшовъ по хвилй, вже мыски помыли.

Прійшовъ Спасъ, держи рукавички про запасъ.

Прійшовъ хаты холодити. Kam Feuer zu holen.

Прійшовъ хто-сь, та й взявъ що-сь; пôйшовъ бы за нимъ, та не знаю за кѣмъ.

Прійшовъ, якъ слѣпый до фарбы.

При компании давъ ся Цыганъ повѣсити. Г. См. За компанію.

Прилипъ, якъ до Ганны Пилипъ.

Прилипъ, якъ пьяный до тыну (плота). Trzyma się jak pijany płota.

Прилипъ, якъ слѣпый до тѣста.

Приложи руку; бо рука не кума.

Прилѣпивъ (Притуливъ), якъ горбатого до стѣны. (Ни къ селу, ни къ городу). См. Пришивъ.

При мѐнѣ могонебій. См. Свôй мѐнѣ.

Примôвъ бы въ ложцѣ втопивъ. W łyszce wody by go rad utopił.

Припало ёму до смаку, якъ муха до меду.

Природу тяжко одмѣнити.

При своѣй небозѣ добре и въ дорозѣ. См. Нема злои.

Приспѝчило. — Отъ се (Оце) якъ ёму (ѐй) приспѝчило!

Присохне, якъ на собацѝ.

Приставъ, якъ Москаль, (або): якъ пеня Московська.

Присхло, якъ на псовѝ. Г.

Притуливъ, См. Прилѣпивъ.

Притяли ёму крыла.

Причепи (Причепили) кобылѣ хвôстъ.

Причепився репьяхомъ до ёго.

Причина передъ очима.

Пришивъ кобылѣ хвôстъ.

Пришлось узломъ до гу....

Пришпилили квѣтку ѐй; нехай тямиться, (або): пришили квѣтку.

Про вовка помовка, а вôвкъ и вродивсь. (або): а вôвкъ у кошарѣ.

Про вовка рѣчь, а вôвкъ на встрѣчь. O wilku mowa, a wilk tuż. — Lupus in fabula.

Продавъ пса за лиса. См. Купивъ.

Про едного жовнѣра война буде.

Прозьба мѣсьце мае.

Прозьба паньска рôвно зъ наказомъ ходить.

Прозьба стѣну пробивае (перебье).

Пройшла уже й Покрова, зарѐвѣла дѣвка якъ корова, (що не вышла за мужъ.)

Промый чôло, чи не дасть Бôгъ чôго?

Промѣнявъ ремѐнець на лычко. — Mieniał się stryjek, dostał za siekierkę kijek.

Пропавъ батько зъ дурными сынами.

Пропавъ Козакъ зъ дудами.

Пропавъ нѝ (не) за цапову душу.

Пропавъ, якъ зъ воза впавъ (або): Пропало, що зъ воза упало. См. Що зъ воза.

Пропавъ, якъ куцый (якъ собака) на ярмарку.

Пропавъ, якъ песъ въ ярмарокъ. Г.

Пропавъ, якъ камѐнь у водѣ.

Пропавъ, якъ у воду впавъ.

Пропавъ. См. Згинувъ.

Пропали, якъ рудѝ мыши.

Просвѣтку не було. — Просвѣтку не давати.

Просили ёго (ѐй) на выступцѝ.

Просили, не хотѣвъ; казали, мусѣвъ.

Проси якъ найбôльше; а бери, що дають.

Проханій шматокъ горло дере.

Прочухана дати. См. Швабу.

Псовѝ очи, а чортовѝ душу запродавъ.

Псовы голоса не йдуть на небеса. Psy głos nieydzie do niebios.

Псы выють, а мѣсяць свѣтить. Г. Psy wyją, a miesiąc swieci. См. Песъ бреше.

Псы му за ухомъ выють. Г.

Пугу! — Козакъ зъ лугу!.. (сирѣчь зъ Запорозья).

Пуста голова ні̂ посі̂віе, ні̂ полысіе.

Пустывся на легкій хлѣбъ.

Пустивъ Бо̂гъ Микиту на волокиту.

Пусти пса по̂дъ сто̂лъ, во̂нъ лѣзе на сто̂лъ. См. Посади.

Пусти уха межи люди, то чимало учуешъ.

Пфу на землю, закимъ ся оженю. Г.

Пхаеться, якъ до свяченои воды.

Пытався чортъ бабы: Що о Бозѣ люде говорють? — «Славлять, величають». — А що объ мені̂? — «Якось васъ дуже на зубы взяли». Г.

Пыталися дѣдька, чѣмъ бы хотѣвъ бути? — «Økономською кобылою, у мельника куркою, або паньскою мамкою».

Пытатися у ку́ма розума!

Пье на вовчу шкуру.

Пье, якъ по оселедцѣ.

Пьяні̂ да дѣти и нехотя правду скажуть. Dzieci i głupi prawdę powiadaią. In vino veritas. См. Що у тверезого.

Пьяницѣ дорога й капля.

Пьяниця проспиться, а дурень ні̂коли.

Пьяному море по колѣно.

Пьяный на все зо̂зволяе.

Пьяный свѣчки не поставить.

Пьяный собѣ розумъ во̂дбі̂рае, а Бо̂гъ ему изновъ дае.

Пьятами накивати (закивати).

Пѣшій конному не товарищъ.

Пѣшки, нема замѣшки.

Р.

Радабъ душа у рай (до раю), та грѣхи не пускають.

Радабъ мама за пана, та панъ не бере.

Радься другого, а смотри свого.

Разъ, два не поможе, то десять поможе.

Разъ мати родила, разъ умерти (гинути) треба.

Разъ то̂лько козу на лёдъ пагнати можно.

Рана загоиться, але зле слово ні̂коли.

Рано встати, треба ся вмыти и росчесати. Г.

Ранокъ — панокъ. Morgenstunde hat Gold im Munde.

Раньні̂ пташки зубы тереблять, а по̂зні̂и — очи. Г.

Раньняя птичка носикъ убирае (ротокъ прочищае), а по̂зняя очи (очиці̂) протирае.

Раховати сыръ, масло, то и пироговъ не ѣсти. См. Боятися.

Рахуй гроши зъ тиха, не зазнаешъ лиха. См. Привыкай.

Рація рацією; а шкода шкодою. Racya racyą, a szkoda szkodą.

Редьку ѣсти зъ панами; а спати зъ свиньми.

Робивъ — на себе ся дививъ. Г.

Роби враже, якъ (що) панъ каже. I na Rusi robić musi. См. Скачи.

Роби, небоже; то й Бо̂гъ поможе. — См. Дай, Боже.

Роби кревно и ходи певно.

Ровный муштутъ кладуть якъ на коня, такъ и на кобылу. (*Мазепа*).

Рогатинъ войтовий побратимъ. *Увага.* Рогатинъ мѣстечко въ Бережаньскôмъ обводѣ (*уѣздѣ*), надъ потокомъ *Гнилою Липою,* колись було заможне. *Илькевичъ.*

Роди, бабо, дитину, а бабѣ сто лѣтъ!

Роди, бабо, дитину, будешъ паняпкою за годину.

Родомъ куры чубатѝ. Г.

Рожа и межи (межъ) крапивою зостане рожою.

Разгнѣвався; бо муха ёму сѣла на нôсъ.

Рôздво яло бы ся, а Великдень не спивъ бы ся. Г.

Розжилась голота коло болота.

Роззявляе губу жаба на вола; але ёго не зъѣсть.

Розкричався, мовъ на батька.

Розлетѣлися, якъ липове клинье.

Розмажъ, та й въ ротъ положи.

Розмовляе, якъ ґуска зъ свинею. *Въ Галиціи*: Розмовляе, якъ ґуся съ пацяткомъ.

Розмовляе (Розмова), якъ съ кобылою въ болотѣ.

Розумному досить. Sat sapienti. См. Мудрому доволь.

Розумный молиться, а дурень плаче.

Розумный пôдъ стôлъ не ляже. См. Мудрый.

Розумный чоловѣкъ заздалеґôдь готуе.

Розумный, якъ той Цыганъ, що, матку бье; абы жôнка ёго боялась.

Розуму багато, а грошей мало.

Розуму до головы нагнати.

Розъѣвся, якъ вошъ у коростѣ.

Розъѣхавсь, якъ верша. (Лясы распустилъ).

Роскошъ творить боль; якъ приходить — смакуе, якъ выходить — катуе. Г.

Роспустився, якъ Цыганьска пуга.

Роспутне житье въ молодôсти приносить хоробу на старіи кôсти. Г.

Россвѣтивъ му свѣчку, що ажъ зъ очей искры летять. Г.

Россмѣявся такъ красно, якъ бы пекла не хотѣвъ. Г.

Росстанье зъ милымъ смерти ся рôвняе. Г. Scheiden thut Weh.

Росте, якъ зъ воды, (або): якъ на дрôжджяхъ.

Рости псу трава, коли мого коня нема. Г. (Хоть волкъ траву ѣжь.)

Ростомъ зъ Ивана, а розумомъ зъ болвана.

Росчесавъ ёй косу до вѣнця; (сирѣчь извѣвъ ёё.)

Рубай коло сука; треба разъ въ сукъ.

Руда (Кровъ) — не вода.

Рука кожда къ собѣ горне. См. Кожда рука. — На свôй. — Своя рука. — Тягне.

Рука руку мые; абы обѣ були бѣлы. Ręka rękę myie, a noga nogę wspiera. Eine Hand wäscht die andere. См. Нога ногу.

Руки бѣлы, а сумлѣнье чорне.

Рушивъ розумомъ, якъ здохле теля хвостомъ.

Рыба въ водѣ, а ѣсти ёй годѣ.

Рыба рыбою живе, а люде людьми.

Рыба, свинина не потребуе вина. Г.

Рыба шукае де глыбже, а чоловѣкъ де лучше.

Рясть. См. Недовго.

С.

Савка въ кутъ, коли гости суть.
Самотою не прожити.
Само ся даѐ, коли е. Г.
Самъ блудить, а другихъ судить. См. Зъ другого. — На другого.
Самъ быкъ землю борикае и на себе кидае. Г. См. Вôлъ.
Самъ хомьяче, а мене й не баче.
Санна ѣзда — ангельска ѣзда, але дѣдьчій выворотъ. Г.
Сватъ - не сватъ, абы добрый чоловѣкъ.
Свиня квичить, а въ плôтъ лѣзе. Г.
Свиня мѣхъ дре, и сама рве. Г.
Свинѣ не до поросятъ, коли ѐе смалють.
Свое взявъ, та й правъ.
Свое не бачить пôдъ носомъ, а чуже пôдъ лѣсомъ.
Свое святее, чуже найсвятѣйше. См. Чуже красне.
Свои люде, не Татары: не дадуть загибати.
Свôй домъ не ворогъ: коли прійдешъ, то прійме. См. Въ хатѣ.— Домъ не ворогъ. — Своя хата.
Свôй мѐнѣ не милый, а при мѐнѣ ѐго не бій. См. При мѐнѣ.
Свôй не свôй, а не лѣзь въ городъ, (або): а въ горохъ не лѣзь.
Свôй своѐму завсѐгды радъ. (Свой своему поневолѣ радъ).
Свôй хоть не заплаче, то ся скривить; хоть ся не скривить, то не высмѣе. Г.
Своя рука владыка. См. Кожда рука. — На свôй.—Рука кожда.— Тягне.
Своя хата покрышка. См. Въ хатѣ.— Домъ не ворогъ. — Свôй домъ.
Свѣдчиться Цыганъ своими дѣтьми. Г. См. Здався Цыганъ. — Хвалиться.
Свѣта вôнъ (вона) не бачить.
Свѣтъ наставъ — ракъ (пôпъ) не свиставъ. См. Якъ ракъ. — Якъ свѣтъ.
Свѣтъ скаче — свѣтъ плаче. См. Половина.
Свѣтъ собѣ завязала.
Свѣтъ, якъ банька; а люде, якъ мухи.
Святый спокою, гараздъ съ тобою! (або): Сиди въ спокою, гараздъ съ тобою.
Се бѣда, мама Грица привела, та не знаемъ, якъ звати.
Се воно буки — барабанъ — башта, шануючи Бога и васъ. См. Въ огородѣ. — Се малѐваніи. — Сокира, мотыка. — Толкуемось.
Сѐгодня панъ, а завтра пропавъ. (Запорозська приказка).
Сѐго цвѣту по всѐму свѣту, (кажучи про дѣвчатъ).
Сей свѣтъ позыченый.
Сей свѣтъ, якъ маковый цвѣтъ.
Сѐльска собака най ся меже двôрскіи не мѣшае. Г.
Се малѐваніи потыбеньки. — См. Въ огородѣ. — Се воно.
Сѐмъ лѣтъ го не бачивъ ѐсмъ; бодай есмъ го бувъ нѣкды не бачивъ. Г.
Сѐмъ лѣтъ гробакъ (хробакъ Г.) въ хрѣнѣ зимовавъ, а смаку не зазнавъ. См. Усолодився.
Сѐмъ лѣтъ макъ не родивъ, а голоду не вчинивъ. (або): Сѐмъ

рôкъ маку не родило, та голоду не було.

Сêмъ миль пѣшки для одной кишки. См. Засêмь верстъ. — Три дни.

Сêмъ пьятниць на недѣлю у ёго.

Сêрбай, не дбай; хоть рѣдке, абы багацько.

Середа — пôстъ; не треба губы мастити.

Сердилася баба на торгъ; а торгъ про то и не зна.

Сердитая собака вôвковû корысть.

Сердиться; якъ бы ёму песъ ковбасу зъѣвъ.

Серцемъ люби, а руками тряси.

Серце съ перцемъ, душа съ часныкомъ.

Сиди въ хатѣ, не рыпайся.

Сиди грибе, поки тебе (заки тя) хто здыбле.

Сиди, та грѣйся, плачъ, та утирайся.

Сидить, якъ на ножахъ, (або): якъ на жару. — Siedzę jak na szydłach, stoję jak na iglach. — См. Ходить.

Сидить, якъ у Бога за дверми (за пазухою). Er lebt, wie der Herr in Frankreich.

Сидить, якъ чортъ на грошахъ у болотѣ.

Сикъ, пикъ на помело, коли воды не було,

Сила безъ головы шалѣе; а розумъ безъ силы млѣе.

Силованымъ конемъ не доробишся. См. Соломянымъ. — Чужимъ.

Силоваными очима не можь ся довго дивити. Г.

Силою копати колодязь, зъ нєго не пити.

Силою милымъ не будешъ. См. До милованья.

Сирота; а губы, якъ ворота. См. Спawwножи. — У сироты.

Скажене (хрань Боже) лише слѣпе заразливе.

Скажи правду, та одного грѣха бôйся. Dixi et salvavi animam meam.

Сказився, якъ собака.

Скакати въ гречку любить, тее то якъ ёго, зъ чужою жôнкою. См. Якъ бы вôнъ ни живъ.

Скакати въ сливы, сирѣчь не попадати.

Скаче, якъ дѣдько.

Скаче, якъ теля на посторонку (на упонѣ). Г.

Скачи враже, якъ панъ каже. См. Роби.

Скáчу, якъ хлѣбъ забáчу.

Скира (шкура) на чоботы, языкъ на пôдошвы. Г.

Скôлько спекла, стôлько зъѣла.

Скôлько смаку, стôлько й грѣха.

Скорый (Швидкій), якъ черепаха; (або): якъ ведмѣдь за перепелыцями.

Скулився, стулився, ги песъ, ще й хвôстъ пôджавъ. Г.

Скупый два разы тратить. См. Лѣнивый.

Скупый збûрае, а ледачій пожирае. — Skąpy zbiera, a marnotrawca pożera.

Скупый не глупый, щодрый не мудрый.

Скребнувъ редьки, що ажъ изъ хаты втѣкай.

Скривився, якъ середа на пьятныцю.

Скрыплыве колесо довше ѣздить, якъ нове.

Скрыпуче дерево на свѣтѣ довго живе.

Слабому животовй и пироги завадять. Г. См. Поганому животу.

Слава бы тй пропала. Нехай ся прѣчь каже.

Славни бубны за горами; а прійди ближче — собача шкура.

Сливка — слинка, грушка — минушка, рыба — вода, хлѣбъ — голова.

Слова до рады, руки до звады.

Слова масніи, а пироги пôсніи.

Слова не полова. См. Мова.

Слова шкоды (не) нагородять.

Слово вылетить горобцемъ, а вернеться воломъ.

Слово — не горобець: вылетить, не пôймаешъ.

Служба вольности не тратить.

Служба — не дружба.

Слухай багато, а мало говори.

Слызъ (Слызнувъ), якъ муха въ зйму.

Слѣпый невидющого водивъ, та обидва въ яму повпадали.

Слѣпый хромого догоняе.

Слѣпый, хто черезъ решето, (або): дальше вôдъ носа не видить.

Слюнку ковтае. (Съ завистью смотрить).

Смаку, якъ въ печенôмъ раку.

Смаруй хлопа лоѐмъ, а вôнъ смердить гноѐмъ.

Смерти не треба шукати, сама прійде. Smierci szukać nietrzeba, sama przyydzie.

Смерть да жона вôдъ Бога призначона.

Смерть за плечима, а бѣдѣ весѐлье.

Смерть лести не знае.

Смерть не за горами, а за плечами. См. Гадка, — Думка.

Смерть не перебйрае.

Смотри желѣзного кôлка, а не срѐбного. Г.

Смотри кôньця кожнїй справѣ. Г. Respice finem. См. Оглядайся.

Смотри, мовчи; а свое роби. Г.

Смотри свого носа.

Смотри себе — буде съ тебе. Г.

Смутокъ бы на тя темный, та чорный упавъ! (Не до васъ кажучи). Г.

Смѣйся смѣшку, дамъ тй кишку. Г.

Смѣлый, якъ за плотомъ. — Smiały za płotem.

Смѣлыхъ псы кусають. Г. Smiałków psy kąsaią.

Смѣшки съ чужои кôшки; а якъ твоя здохне?

Снуешся мѐнѣ передъ очи, якъ въ день, такъ въ ночи.

Собака лае, а вѣтеръ несе. См. Песъ бреше.

Собака лежить на сѣнѣ, сама не ѣсть и коровѣ не дае. См. И самъ не ѣсть. — Песъ на кости.

Собацѣ собача ї честь (смерть).

Собъ, быцю, коло плота; яка плата, така ї робота. См. Яка кроква.

Сова хочъ бы лѐтала по пôдъ небеса, то соколомъ нйколи не бўде. Sowa chocby pod niebiosa latała, sokolem nigdy nie będzie. См. Коли сова. — Не уродить.

Сова хочъ спить. См. Спить сова.

Сокира, мотыка, топорець — сорока ворона, горобець. См. Се воно.

Сокира гостра, мотыка є̂й сестра.
Соловья казкою не годують.
Соломяный парубокъ золоту дѣвку бере.
Соломянымъ слугою нѝхто не доробився. См. Силованымъ —Чужимъ.
Солоха, що людей полоха.
Сôль омаста — масло окраса.
Сонце бы тя побило; — нехай ся прѣчь каже. Г.
Сонце свѣтить, дощикъ крапить, чарôвниця масло робить.
Сонце ся въ морѣ купае — сонце спочило. Г.
Сонъ смерти братъ. Sen śmierci bratem.
Сопе, якъ съ ковальского мѣха.
Сорока горѣла, бо пити хотѣла.
Сорока скрегоче, гости, каже, будуть.
Сорока съ плота, десять на плôтъ. См. Не буде Галя.
Соромъ стеръ собѣ съ чола.
Сорочки не мае, а женитися гадае.
Сорочку выкупивъ, а сукманъ заставивъ.
Спаньемъ голоду не перебудешъ.
Спанье не дасть конье (конêвъ) Г.
Спасенна душа на костыляхъ.
Спасибô въ кишеню не кладуть. См. Хвальба.
Спасôвка — ласôвка, а Петрôвка — голодôвка:
Спасся, якъ ведмѣдь.
Спати до пôвночи, вытрищивши очи.
Спився, якъ Беля (Бейла).
Увага. 1188 року, Бела, король Уґорскій, увергши Кн. Галицкого Володимера въ темницю, посадивъ на престолѣ сына своего Андрея, который загостившися безпечно, пановавъ насильно надъ Галичанами. — По тôмъ-то Белѣ осталась та приповѣдка. *Ильк.*
Спи, доню, нехай тобѣ доля росте.
Спить сова, та й куры бачить.
Спить, якъ бы шовкомъ шивъ.
Сплющій песъ не угонить зайця.
Сповѣдáли Ильюху вôдъ пьять до уха.
Спокойный, якъ кобеля за возомъ.
Сполка двохъ годуе. См. Шулька.
Спомôгся дѣдъ на обѣдъ, а баба на кисêль.
Споможи сиротѣ, выколе тобѣ очи. См. Сирота. — У сироты.
Справився, якъ кочерга. — См. Правъ.
Спустився дѣдъ на чужій обѣдъ, та й свого не ѣвъ. См. Надѣявся.
Срêбло, злото тягне чоловѣка въ болото. См. Лучша цнота.
Ссунувся зъ глузду.
Ставився якъ левъ, а згинувъ якъ муха. Hochmuth kommt vor dem Fall.
Ставиться, якъ окунь протû воды. Г.
Ставъ мêнѣ кôсткою въ горлѣ, сôлью въ оцѣ, хрѣномъ въ носѣ.
Ставъ не свôй — якъ укопаный — якъ опареный.
Стала душа на мѣстѣ. Сирѣчь: удовольнився.
Стали яйця курей учить. См. Мудрѣйшіи.
Стало на юшку, а не стало на петрушку.

Стане шкура за вычинку. См. Больше заходу. — Не стала шкура. — Три дни.

Стара не страшна, такъ молода кирпу гне.

Стара панй все то шіе, то поре.

Стара правда и старе вино завше добре, але не стара дѣвка. Г. Dawność — swiadek prawdy.

Старого лиса тяжко зловити.

Старость не радость, горбъ не корысть.

Старый, а не росте. (або): Старый, а хромае.

Старый вôлъ борозны не портить. См. Волосъ сйвѣе. — И въ старôй печй. — И старому собацѣ.

Старче, село горить! — «А я за суму, та й далѣ суну.» См. Дѣду.

Старшій Галичь вôдъ Львова. *Увага.* Львовъ, надъ потокомъ Полтвою, главне мѣсто Галиччины и Володимерщины, будовався, здается, 1270 року, а Галичь уже стоявъ 1140-го.

Старшій Грицъ, якъ Парашка.

Статокъ робить достатокъ. Г. Statek czyni dostatek. (albo): Statkui, przyydziesz do chleba.

Стереже ёго, якъ ока въ головѣ.

Стереженого й Бôгъ стереже.

Стережися тôго, же не мае нйчôго. Г.

Стережися того, кого самъ Бôгъ назначивъ.

Сто бабъ — сто немочей.

Сторонить вôдъ нёго, якъ вовкъ вôдъ сѣти.

Сторчъ дивитися.

Страхъ бôльшій вôдъ переполоху.

Стриже и голить.

Стрижи, не оббйрай. Г.

Стругавъ, стругавъ, та й перестругавъ. Allzu scharf macht schartig.

Ступай зъ дороги; бо ѣде безногій.

Стусана дати (або): Стусанôвъ покоштовати.

Субôткового дати.

Субôтнймъ штыхомъ. — Sobotnim sztychem. — См. Шіе.

Судна (Мѣшка) дйравого нйхто не наповнить. — См. Дйравого.

Судъ скваплывый рѣдко бувае справедливый.

Суженого конемъ не объѣдешъ.

Сукманка не мамка, коли хочеться ѣсти (коли ся ѣсти хоче. Г.).

Сукъ на сукъ.

Суха ложка губу (рôтъ) дере.

Сухій Марецъ, мокрый Май, буде жито, кобы гай. Г. Изъ правилъ (Bauerregeln) Нѣмецкихъ крестьянъ: Ist März trocken und Mai naß: giebt's volle Speicher und den Faß. — Mars venteux, Avril pluvieux, Font le May gai et gracieux.

Сухо — пôднимайся по саме ухо.

Схилився по полѣно, та стовкъ собѣ колѣно. (На бѣднаго Макара и шишки летятъ).

Сховай, що не вадить.

Съ кого ся насмѣхають, съ того люде бувають. Г. См. Съ посмѣху.

Съ конемъ не грай, невѣстѣ не улѣгай, грошей самъ не ховай, коли не хочешъ шкоды мати. Г. См. А нй на селѣ. — Коня не бій.

Съ красы не пити воды. См. Красы.

Съ пальця собѣ того не выссавъ.
Съ панами рѣдко, а зъ дурнями нѝколи не приставай.
Съ паньскимъ. См. Нѝколи.
Съ повного легко брати; хочь убувае, не такъ знати.
Съ посмѣху люде бувають. См. Съ кого ся.
Съ прибудку голова не болить.
Съ пустои стодолы не вылетить, хиба сова. Г.
Съ пѣснѝ слова не выкидають.
Съ слѣпого, глухого, нѣмого найлучшій чоловѣкъ для жôнки.
Съ старецького сына не буде добрый газда. Г.
Съ тлустого мяса тлуста и юшка.
Съ тобою говорити тôлькô гороху наѣвшись.
Съ хама. См. Зъ хама.
Съ чимъ ся обходимо, тое до насъ липне. См. Зъ вовками. — Зъ якимъ. Dis moi, qui tu hantes, je te dirai qui tu es.
Съ чужимъ и насередъ села розставайся.
Съ чужого воза, хоть посередъ дороги (грязѝ, калу, калюжи) ставай.
Съ чужого злого учися свого.
Съ чужого коня и середъ калюжи (калябухи Г.) злѣзай. Z cudzego konia i w błocie zsiadają.
Съ чужои торбы хлѣба не жалують.
Сыръ тôлько вôдкладаный добрый.
Сытый голодному не вѣрить (не товарищъ).
Сѣвъ каменемъ. (або): Сѣвъ, якъ на лёду, (або): якъ качанъ у городѣ.
Сѣе вѣтеръ, вѣтромъ жити буде.
Сѣла, якъ квочка.
Сѣчъ — мати, а великій лугъ — батько. См. Лугъ.
Сяка-така напасть, та спати не дасть.
Сяка-така пѣсенька лучша, нежъ (якъ) сварка.
Сякій-такій, абы бувъ, абы хлѣба роздобувъ.
Сякъ-такъ, абы выжити.
Сякъ-такъ, абы не по людьски.
Ся рѣчь на двачи.

Т.

Така правда, якъ вошъ кашляе.
Таке цѣкаве, ажъ бульки зъ носа лѣзуть.
Такій добрый, що го до серця прикладай. Г.
Такій жвавый, якъ бы зъ ока вынавъ. Non plus ultra. См. Хорошій.
Такій красный, якъ бы го зъ воску ульявъ. Г.
Такій способный, якъ вôлъ до каруцы.
Такій страхъ, що ажъ сорочка полотномъ стала.
Такимъ ся рогомъ чеши, якій достанешъ. Г.
Такои бѣдному нѝколи нѣчого не мати. (?) Г.
Такои ласки найду и въ Параски.
Таку Богъ коляду давъ.
Такъ бы съ чувъ дзвоны. Г.
Такъ дбае, якъ песъ о пьяту ногу. Г. Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę.
Такъ ёго люблять, якъ собаки старця (пси дѣда. Г.). См. Любить.

Такъ ёму на роду̂ написано.

Такъ кравець крае, якъ му сукна стае. Г.

Такъ мама казали.

Такъ моя добра хата, якъ моя ко̂мната.

Такъ пише, якъ макъ сѣе; прійде читати, якъ въ розѣ не знае. Г.

Такъ радъ, якъ торо̂шнёму снѣгові̂.

Такъ ся дробивъ, якъ со̂ль на окропѣ. Г.

Такъ ся зателёпавъ, якъ Жидъ. Г.

Такъ ся тебе бою, якъ торо̂чного снѣгу. Г.

Такъ ся хлѣбъ удавъ, щобъ ся ко̂тъ за шкиру (шкуру) сховавъ. Закалець на палець. Г.

Такъ тепло, ажъ пара кости ломить.

Такъ тому радъ, якъ бы му пси обѣдъ зъѣли. Г.

Такъ то поможе, якъ сухому попёлъ. Г.

Такъ то правда, якъ пси траву ѣдять. Г.

Такъ треба, якъ бѣльмо у воко. См. Потребный. — Треба.

Такъ ясно, хочъ голки збірай.

Тамъ, де велики окна, багато свѣта, а мало правды.

Тамъ, де сирота зостатися мае, лучше, абы камêнь выро̂съ.

Тамъ макогонъ блудить, де макитра рядить. См. Горе. — Де голова. — Лихо тобѣ.

Тамъ ся лѣниво працюе, де пожитку не чуе. Г.

Та не возомъ же зачепили.

Та не мясо пси ѣдять. Г.

Танець не робота; хто не вмѣе, то сромота.

Твердый Русинъ. — Тверда Русь усе перебуде.

Тебе и святый Петро не зогрѣе.

Теля не знаеться на пирогахъ.

Тенде-ренде зъ макомъ. См. Галиллуйя. — Тинды.

Тень-тень; абы збути день.

Теперъ мêнѣ не до соли.

Тепе́ръ удруживъ мêнѣ, посадивъ на калъ!

Тепле ваше, панонько, слово.

Тепло, якъ у банѣ. (або): Тепло, якъ, за лихимъ паномъ.

Тернина грушокъ не родить.

Терпи душа въ тѣлѣ; а сорочку воши зъѣли.

Терпи, Козакъ, атаманъ будешъ. (Потерпится — слюбится.)

Терпи, Козакъ горе; будешъ пити медъ. (або): Терпи горе, пій медъ.

Терпить ёго, якъ со̂ль въ оцѣ.

Тинды-рынды за три грошѣ. Г. См. Галиллуйя. — Тенде.

Тйпунъ тобѣ на языкъ.

Тиха вода береги ломить, а быстра тамуе. Cicha woda brzegi rwie.

Тиха вода гребли рве. (Въ тихомъ омутѣ черти водятся.) Stille Wasser sind tief.

Тихо, якъ макъ сѣе.

То бувъ воломъ, а теперъ не хочешъ зостаться конемъ.

Тобѣ меду, та ще й ложкою.

Тобѣ смѣхъ, а менѣ плачъ.

Товарищъ въ доро̂зѣ мовный сто̂ить за во̂зъ смаровный. См. Тогді̂ дорóга.

Товаръ у возѣ, а надѣя у Бозѣ. См. Надѣя въ Бозѣ. — Якъ жито.

Товче воду у ступѣ. Wasser mit dem Siebe tragen. См. Бій бриндзю.

Товчеться, мовъ свиня у вôвсѣ.

Товчеться, якъ Марко по пеклу.

Товчеться, якъ Савка по пеклй. Г. См. Шибаеться.

Тогдй бы'мъ тя видѣвъ, коли свою потылицю. Г.

Тогдй вôнъ буде багатымъ, якъ песъ рогатымъ. Г

Тогдй дали хлѣба, якъ зубôвъ не стало. См. Не въ часъ. — Що мêнѣ.

Тогдй дери лубья, якъ деруться. См. Тогдй лыка.

Тогдй дорôга спѣшна, коли розмова потѣшна. С. Товарищъ.

Тогдй коваль залѣзо куе, коли гаряче. Schmiede, bis es heiß ist. См. Коваль клепле.

Тогдй лыка деры, коли ся деруть: тогдй дѣвку дай, коли беруть. Г. См. Тогдй деры.

Тогдй любить и свать, коли ся добре мае брать; а коли бѣдный, то забуде и братъ рôдный.

Тогдй мама бѣду знае, коли малую дитину мае.

Тогдй мама дурна, коли дитина мала.

Тогдй мй губы лижи, коли чорнiи. Г. См. Лижи.

Тогдй сиротѣ Великдень, якъ бѣла сорочка.

Тогдй скажешъ «гоць» — якъ выскочишъ. См. Не кажи.

Тогдй скỳпы, коли на днѣ. См. Якъ есть.

Тогдй сусѣдъ добрый, коли мѣшокъ повный.

Тогдй те буде, якъ на долонѣ волосья выросте.

Того й чортъ въ ступѣ не потрапить.

Того шукае, що не положивъ.

То ёго права рука. (або): праве око.

Тое мêнѣ нй свербить, нй болить.

Тое му такъ потрêбно, якъ лысому гребѣнь, слѣпому дзеркало, а глухому музыка. Г. См. Глухому.

Той дае раду, хто знае правду

Той ще не родивсь, хтобъ усѣмъ угодивъ. См. Еще ся той.

Толкуемось про ялови гусы, що на псарню лѣтають, та потроху молока носють. См. Въ огородѣ. — Се воно.

Толкуйся, чорте, за попомъ, а я за тобою. См. Говори.

Тôлькô воску и ладану.

Тôлькô въ кавунъ не заглядай. (Спорь до слезъ, а объ закладъ не бѣйся).

Тôлькô гадокъ, що въ решетѣ дйрокъ.

Тôлькô до Ильѣ добрыи рои, а по Ильѣ повѣсь роя на гôлѣ. Г. См. До Ильй.

Тôлькô журиться, якъ кобыла завернувши въ болотѣ.

Тôлькô свѣтла и кадила.

Тôлькô свѣчи й воску.

Тôлькô снасть ёго зосталася, та й годи. Nur Knochengerippe. (Только кожа да кости).

Тôлькô то роду й плоду.

То не въ числѣ. (або): То не до шмыги.

То не зъ Грицêмъ справа.

То не певна птаха. (або): То хитра пташка.

То пустіи слова; бо правды въ нихъ нема.

Торкни въ стôлъ, то ся ножицû вôдозвуть. Г.

То ще тогдû дѣялося, якъ шкурянû (скирянû) гроши на свѣтѣ були.

То язя зъ пекла родомъ.

Трафивъ ёго въ седно.

Трафивъ зъ дощу пôдъ стрѣху. (Изъ огня да въ поломье). Z deszczu pod rynnę. Aus dem Regen unter die Traufe. См. Поправився.

Трафивъ на злый разъ. — Трафивъ свôй на свого.

Трафилося слѣпій курцѣ бобове зерно, и тымъ ся удавила. Г. Eine blinde Henne findet auch zuweilen ein Körnchen.

Треба довго калатати (калякати), що бы бабу ошукати.

Треба ёму носа утерти.

Треба жить, якъ набѣжить, а не такъ, якъ хочеться. (По одёжкѣ протягивай ножки). Die Füße strecke nach der Decke. Tempora mutantur et nos in illis. См. Якъ есть.

Треба знати: по чому локоть. Г.

Треба йти въ свѣтъ зá очи. (або): Пôйшовъ, свѣтъ за очима.

Треба му въ сêмь пасомъ воду освятити. Г.

Треба рано встати, абы ёго ошукати.

Треба розумомъ надточити, де сила не зможе.

Треба отъ-сее въ коминѣ записати. Im Schornsteine einschreiben.

Треба хаты холодити.

Треба хлѣба и напôсля обѣда.

Треба шести, абы лѣнивого звести

Треба, якъ пьятого колеса до воза. Potrzebnyś ty, jak piąte koło u wozu, (albo): jak psu piąta noga. См. Потребный. — Такъ треба.

Трêщи, не трêщи, морозе, вже минули Водохрещи.

Три бабы да два Жиды зроблять ярмарокъ. См. Два Жиды.

Тривай лишень, Хомо, Мыколу звалишъ.

Три дни заходу, а день празнику. См. Бôльше заходу. — Не стала. — Стане шкура.

Три дни не живився, а красно дивився.

Три дни ходу до обѣдъ празнику. Г. См. За сêмь. — Сêмь миль.

Трûмаеться, якъ репьяхъ (вошъ) кожуха. См. Держись. Учепився.

Трûмаеться, якъ слѣпый плота. См. Прилипъ.

Трûмае, якъ мертвый рукою.

Трûмайте мене зъ-заду; бо впаду.

Трûмай языкъ за зубами. Język trzymać za zębami. См. Ѣжъ пирôгъ.

Три паны, два атаманы, а одинъ пôдданый.

Тричи змѣряй, а разъ вôдрѣжъ.

Труба на пса, на чоловѣка звонъ. Г.

Труби, Грицю, въ рукавицю.

Трудна згода, де огонь и вода. Г. Trudna zgoda ogień woda.

Трудно, абы на добро выйшло, що изъ злыхъ рукъ прийшло.

Трудно рану гоити, а не уразити.

Трудно стати паномъ, а то все пûде даромъ. См. Якъ будешъ.

Трыхи, та мныхи; а дѣла нема.
Трясе, якъ молоде теля.
Тугій, якъ супоня.
Туди бій, а туди потече.
Туди-то стежка въ горохъ?
Тутъ було, вертѣлося; чортъ знае, де дѣлося!
Тутъ умêра, а ногою ще дрыга.
Тутъ-то тіи и сѣдять, що добре ѣдять.
Тутъ треба побренькати.
Тутъ треба руки пôдкладати, а не дарма гадати. Ręki tu trzeba przykładać, nie wiele próżno gadać.
Ты его хрести, а вôнъ тобѣ: «Пусти!»
Ты ёму образы̂, а вôнъ тобѣ лубья.
Ты мене за чôпъ, а я тебѣ за воронку. Г.
Ты на нёго хлѣбомъ, вôнъ на тебе каменемъ. См. Хто на тебе.
Тыць-тыць губы въ рѣпу, нехай солодѣють.
Тыць-тыць, де бувъ Грыць.
Тѣмъ-то прѣсно, що не кисло.
Тѣшиться, якъ бы го бузько носомъ иськавъ. Г.
Тѣшиться, якъ Жидъ паршами, (пархами).
Тютю на тебе! Тютю дурный, навѣсный, навôженый!
Тягли ведмêдя до меду, та урвали уха. — Тягли ведмêдя вôдъ меду, та урвали хвôстъ.
Тягне воду на свое колесо. См. Кожда рука. — На свôй млинъ. Рука кожда. — Своя рука.
Тягните, жилы, поки живы. См. Пійте.
Тяжко вовка за хвôстъ пôймати.
Тяжко дѣти годовати, якъ камêнь глодати.
Тяжко нести, а жаль (шкода) покинути.
Тяжко плысти противъ воды.
Тяжко сѣяти, коли нѣщо орати.
Тяжко тамъ украсти, де газда (господарь) самъ злодій,
Тямитемешъ. См. Знатимешъ.

У.

У базарѣ два дурня: одинъ дешево дае, другій дорого просить.
Убери пень, буде подобень (хорошень). См. Прибери.
Уберися, жôнко, въ кожухъ; бо тя буду бити. Г.
Убій да и выграй, умри да й ожениїся.
У Бога все готово.
У Бога всёго много. — У Бога всемога.
Убогого и галузье тягне.
Убогому мало що бракуе, а захланному всёго. Г.
Убрався въ жупанъ, и мыслить, що панъ.
Убрався въ правду, якъ Татаринъ въ зброю.
Убрався, мовъ муха въ патоку.
Убрався, якъ чортъ на утреню.
Убрати у шоры, сирѣчь одурити.
У вдовы хлѣбъ готовый, але не всякому здоровый — Wdowiec znalazł u wdowy chleb gotowy.
У вола голова не болѣла, коли корова теля родила.
У ворожки хлѣба трошки.
Увязъ, якъ песъ на ланцюгу.

У глухого да нѣмого справы не допытаешся.

У голоты нема що молоти.

У гостьнѣ остатнїй починай ѣсти, а первый переставай.

У гостяхъ добре, а дома ще лучше. См. Всюды гараздъ.

Ударити лицемъ у грязь.

У доброи господыни нема нйколи по обѣдѣ.

У дурня до Юрья, а у розумного до Мыколы.

У дѣда въ торбѣ не поживишся.

У дѣтей высоки пороги, а въ родичôвъ бодай ще вышчи були.

У ёго нема девятои клепки въ головѣ. Piątey klepki mu braknie. См. А въ ёго головѣ. — Въ голову.

Уже горло засхло, куды що йшло.

Уже не надоложишъ уповаючи.

Уже сѐмъ лѣтъ, якъ правды нѣтъ.

Уживай, Хведьку, то хрѣнъ, то редьку.

Уживай свѣта, поки служать лѣта.

Уздришъ вовчу звѣзду.

Укажи ёму палець, а вôнъ руку просить.

У кїя два кôньця.

Украйна — ненька рôдненька.

Укрутили ёму (ѐй) носа.

У людей дѣвокъ сѐмъ, а доля всѣмъ; а въ мене тôлькô (ино) одна, та й та негôдна.

Улѣзъ у чужу солому. См. Влѣзъ. — Залѣзъ.

У лѣнивого усе свято.

У лѣсѣ вовки выють, а на печѣ страшно.

У мене того не купити.

Умерла дитина, та й кумство пропало. Das Kind ist todt, die Gevatterschaft ist zu Ende.

Умерлого зъ гробу не вертають.

Умеръ багатый, ходймо ховати; умеръ убогїй, шкода дороги. См. Якъ умре багатыръ.

Умъ за розумъ зайшовъ у ёго См. Глуздъ.

Умый кожухъ, да не помочи. Г. Upierz mi kożuch, a welny nie maczay.

Умѣвъ тамъ влѣзти, та не могъ перескочити.

Умѣе вôнъ зъ чорного бѣле зробити. Er versteht X für U zu machen.

Умѣла готовáти, та не вмѣла давати.

У насъ сѐгодня Луки, а нй хлѣба, нй муки.

У насъ така поведенька, де парубокъ, тамъ и дѣвка.

У насъ Украйна; треба собѣ самому хлѣба укроити.

У нашого свата усѣмъ одна хата.

У нашои Катерины весѐлье й родины. См. Господи допомогай.

У нѐго душа рогата — тяжко му сконати. Г.

У нѐго натура, якъ у тура.

Упавъ въ гараздъ, якъ сливка въ болото (або): якъ муха въ сметану.

Упавъ въ тѣсну дйру.

Упавъ еси, жучку, пановй въ ручку. (Казка). См. Попався.

Упавъ, якъ мѣхъ зъ воза.

Упертый, якъ Русинъ. Uparty, jak Rusin.

У печурцѣ родився (щастливъ!). См. Не говѣвши. — У сорочцѣ

У полѣ — двѣ воли.

Урвалась ёму нитка (калитка).

Уродився, оженився, та й вмеръ. Omnis homo mortalis.

Уродила. См. Вродила.

Уродила, та й не облизала.

Уродися — вдайся; а нї, то скапарайся. Г.

Уроки на сороки.

У свѣдка очи, якъ у дѣдька.

Усе паны; а на греблю чортъ-ма кого. См. Все паны.

У сироты два роты; однимъ ѣсть, а другимъ бреше. См. Сирота.— Спожожи.

У сироты тогди Великдень, коли сорочка бѣла. См. Въ убогого.

У скупого завсѣгды по обѣдѣ.

Усолодився, якъ червякъ у хрѣнѣ. См. Сѣмь лѣтъ хробакъ.

У сорочцѣ родився (щастливъ!) См. Не говѣвши — У печурцѣ.

У страха велики очи. Strach ma wielkie oczy. Der Schreck hat große Augen.

Усѣ вони однимъ миромъ мазани. Homo sum, nihil humani a me alienum puto. (Terent.)

Усѣмъ ср..... вопіяка, выбачайте у сѣмъ словѣ.

У сѣрка очей позыча.

Усяке дѣло майстера боиться. Das Werk lobt den Meister. См. По роботѣ.

Усякъ Еремій про себе розумѣй. (и въ Русск.)

Усякъ куликъ свое болото хвалить.

Утѣкавъ передъ вовкомъ, а впавъ на ведмѣдя. — Uchodząc przed wilkiem, trafil na niedźwiedzia. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin. См. Изъ огня. — Поправився.

Утѣкъ-не утѣкъ, а побѣгти можно (потюпати вôльно.) (Запросъ въ карманъ не лѣзетъ). — См. Купити.

Утопивъ свôй маетокъ въ животѣ.

Утѣха, якъ съ порожнёго мѣха.

Утѣхи на годину, а бѣды до смерти.

Утявъ до гаплыкôвъ! — Утявъ галки.

Уха выше лоба не ростуть.

У хлѣба ноги коротеньки; а якъ побѣжить: то и довгими не наженешъ. См. Хлѣбъ мае.

У цымбалисты нема на чѣмъ сѣсти; а у басисты нема що ѣсти.

Ученіе свѣтъ, а неученіе тьма.

Ученому и книги въ руки. См. На ловця.

Ученый - недоученый гôрше, якъ простакъ.

Учепився репьяхомъ, та й держиться. (або): Учепився, якъ грѣхъ села. См. Держись. — Трймаеться.

У чорта въ болотѣ.

У чужій хатѣ скипка бье. *Въ Галиц.* На чужôмъ подвôрью и трѣски бьють. См. Хата. — Чужа.

У яловои коровы молока не впросишъ.

Х.

Ханьки мнеть; бо дѣла нема.

Хапали въ хапицї, хапицяжъ по пыцѣ.

Хапунъ такій, що и зъ рôдного батька злупить.

Хата чужая, якъ свекруха лихая. (або): Чужа хата, якъ свекруха. См. У чужій. — Чужа.

Хатнѣго. См. Домо́вого.

Хату да жо́нку все треба покрывати.

Хвали мене, роте; а нѝ, то тя роздеру. Г.

Хвалиться, якъ Цыганъ своими дѣтьми. См. Здався Цыганъ. — Свѣдчиться.

Хвалить, якъ бы медомъ мастивъ.

Хвальба сорочки не дасть. Prahlen kostet kein Geld. См. Спасибѝ.

Хвалько нахвалиться, а будько набудеться. См. Поки хвалько.

Хвастливого зъ багатымъ не роспо́знаешъ. См. Шумъ.

Хватаеться, мовъ попо́вна замужъ.

Хвативъ шиломъ патоки. См. Вхопивъ. — Не втне.

Хвоста вкоротити (або): Хвоста вкрутивъ. (Сбить спесь).

Хибажъ про те намъ розумъ мати, щобъ на кривду брата дбати?

Хибажъ-то у насъ душа зъ лопуцька, що не хоче того, чого й людьска. См. И наша губа.

Хиба рожна ты захотѣвъ? — См. Чи рожна.

Хитро, мудро, не великимъ коштомъ. (Недорого и великолѣпно). Utile et dulce!

Хитро, мудро; якъ не даси, то тя выдру. Г. См. Або дай.

Хлопець волы гонить, а дѣвчина ще ся не вродить, а ёго догонить. Г.

Хлопець, якъ живе срѐбло.

Хлопця корцемъ не мѣряють.

Хлопъ бодай пановавъ — а силы не мавъ. Г.

Хлопъ то́лько̂ въ продажѣ мае ще во̂льность.

Хлопъ, якъ дубъ.

Хлосту дати (завдати).

Хлѣба немного, а я до того.

Хлѣбъ да вода — бѣдного ѣда, (або): то Козацька ѣда, (або): нема голода.

Хлѣбъ да квасъ — буде зъ насъ.

Хлѣбъ въ дорозѣ не затяжить.

Хлѣбъ мае роги й ноги. См. У хлѣба.

Хлѣбъ на хлѣбъ не вадить. См. Кій на кій.

Хлѣбъ погорѣвъ — не журися, не будешъ го ѣвъ. Г.

Хлѣбъ святый, даръ Божій. Карай насъ, Боже, ѝмъ до вѣка. Г. См. Карай.

Хлѣбъ, со̂ль та вода, то Козацька ѣда.

Хлѣбъ-со̂ль ѣжъ, а правду рѣжъ.

Ходакъ ся находить, нѐжъ ся чобо̂тъ зробить. Г.

Ходи, дурню: перцю, шапрану тѝ причиню. Г. См. На! ѣжъ.

Ходила три дни, та выходила злыдни.

Ходи, Петре, до войта.

Хо́дить на досвѣтки й на вечорныцѝ, щобъ то̂лько̂ ѣсти паляницѝ.

Ходить, якъ блудная во̂вця.

Ходить, якъ овечка; а буцькае, якъ баранъ.

Ходить, якъ по бритвахъ. См. Сидить.

Ходить, якъ теля за коровою.

Ходячи наѣшся, а стоячи выспишся.

Хома купивъ, Хома пье и нѝкому не дае. См. Иванъ.

Хоре (Хворе) коли не вмре, то роспеститься.

Хо́рому та старо́му годи̂ завше, якъ малому.

Хороша жо̂нка, та неохайна, якъ свиня въ золото̂мъ караблику. (Премудр. Соломон. XI. 22). W noci gody, we dnie glody, kto sie żeni z urody.

Хороша, хочъ воды зъ лиця напійся.

Хорошій, хорошій; бувъ бы ще кращій, та вже нѝкуды. Nec plus ultra. См. Такій жвавый.

Хоть безъ зубо̂въ и о едно̂мъ оку, абы сёго року (выйти за-мужъ). Г.

Хоть бы Жидъ бувъ зъ неба, вѣрити ёму не треба.

Хоть бы еси (бы'сь) чистый, якъ лёдъ, а бѣлый, якъ снѣгъ: то тя обмовлять во̂дъ головы до но̂гъ. Г.

Хоть бы'сь глядѣвъ по всей Украйнѣ; добра не знайдешъ. Г.

Хоть бѣда, то гоць.

Хоть (хочъ) верти, не верти; а треба вмерти. См. Крути, верти.

Хоть врѣжъ, то не потече.

Хоть вывози цѣлый лѣсъ: то все буде одинъ бѣсъ.

Хоть (Хочъ) вѣкъ зозуля не куй: мѣнѣ и вудвудъ закуе.

Хоть голо, абы весело.

Хоть (Хочъ) голъ, да правъ.

Хоть (Хочъ) голый, та въ по̂двязкахъ. См. Голый.

Хоть го̂ршій, абы (та) иншій.

Хоть (Хочъ) дуй, не дуй: не къ Ро̂здву йде, а къ Великодню.

Хоть зъ мосту, та въ воду.

Хоть иду въ гостину, то беру хлѣбъ въ торбину.

Хоть ко̂лъ. См. Хоть роже́нъ.

Хоть мале, да узловате. Non multa, sed multum. См. Маленьке.

Хоть мы собѣ браты; але наши кишенѝ не сестры.

Хоть не красне; але властне.

Хоть нема що ѣсти, абы коло кого сѣсти. См. Хоть ѣсти.

Хоть (Хочъ) неошатно, та здатно.

Хоть не почесный, але щесный. Г.

Хоть не пышно, абы затишно.

Хоть (Хочъ) не радъ, та готовъ.

Хоть не теперъ, то въ четвергъ. См. Чекае, якъ каня.

Хоть разъ, да гараздъ.

Хоть роже́нъ (ко̂лъ) ёму на головѣ теши; то во̂нъ не слухае; (або): а во̂нъ свое робить.

Хоть смердить, коли смакъ мае.

Хоть ся переволоче́, то не утече. Г.

Хоть уроди (роди), та дай. См. Де те ще теля. — Нѝ сѣло.

Хоть черезъ мои ноги, абы не въ мою ганчѝрку. См. Коло мене.

Хоть щука вмерла, та зубы остались.

Хоть ѣсти нѣчого, та жить весело.

Хотѣвъ ся перекрасти, та сѝ очи выштуркавъ. Г.

Хоче бути газдою (хазяиномъ), а не вмѣе коневѝ хвоста завязати.

Хочеться, якъ голому на улицю.

Хочъ близько, та слизько; хочъ далеко, та легко.

Хочъ варила-не варила, абы гараздъ говорила.

Хочъ въ Ордѣ, та въ добрѣ.

Хочъ добрый чоловѣкъ, — та Москаль.—См. Добрый.

Хочъ зъ корыта, та до сыта.

Хочъ лайся, та то̂лько̂ не цурайся.

Хочъ не тече, то капае. Choć nie ciecze, to kapa. Nicht mit Scheffeln, doch mit Löffeln.

Хочъ погано баба таньцюе, та довго.

Хочъ правду женуть люде, алежъ правда завше буде. Г.

Хочъ пыка въ кровй, та наша взяла. (и въ Русск.) Si vis pacem, para bellum.

Хрестять люде, хоть ся ще не уродило. Г.

Хромого пса легко здогонити, (наздогнати). Г.

Хто багато говорить, той мало творить.

Хто багато обѣцае, той рѣдко слова дотримае. Г. См. Лучше не обѣцяти. — Хто радъ.

Хто багато пье, самъ себе побье.

Хто багато ѣсть и пiе, той въ разумъ не тые. Г. Plenus venter non studet libenter.

Хто борошно (борше Г.) насыпле, той борошно (борше) и змеле. (Что посѣялъ, то и пожнешь).

Хто бѣду мае, той багато знае; хто гараздъ мае, той мало знае.

Хто бѣды не знае, нехай мене спытае.

Хто везе, того й поганяють. (На бѣднаго Макара и шишки летять).

Хто вôдъ страху вмеръ, тому бз..... дзвонять. Г.

Хто волохатый, буде багатый.

Хто въ болото лѣзе, того ще й пхають.

Хто въ болото лѣзе, тотъ ся покаляе. Г.

Хто въ бѣдѣ, бѣду стерпить; а хто въ гораздѣ, щобъ нйколи бѣды не знавъ.

Хто въ бѣдѣ давъ — два разы давъ.

Хто въ коршмѣ служить, тому въ броварй платять. Г.

Хто въ лѣтѣ гайнуе, той въ зймѣ голодуе.

Хто въ морѣ не бувавъ, той ще гараздъ не молився. Die Noth lehrt bethen. — См. Бѣда навчить. — Нужда. — Хто не умѣе. — Шкода учить.

Хто въ печй лягае, другого ожогомъ досягае. Kto płocze flaki, rozumie, że kazdy taki. Er sucht andere hinter dem Ofen.

Хто въ пёрьй порастае, най на бѣдного памятае. Г.

Хто въ ря́ду, мусить дати коля́ду. См. Чекай.

Хто въ свѣтѣ не бувавъ, той чуда не видавъ.

Хто высоко лѣтае, той низко сѣдае. Der Hochmuth kommt vor dem Fall.

Хто давъ зубы, дасть и хлѣба до губы.

Хто дбае, той мае. (або): Хто дба, той ма.

Хто два зайця гонить, жадного не здогонить. Г.

Хто добре уйме (вôзме), той добре несе. Г.

Хто другому яму копае, самъ въ неи впаде. — Kto drugiemu doł kopie, sam weń wpadnie. См. Хто пôдъ.

Хто дужчiй, той лѣпшiй.

Хто дурневй выбачить, мае сто днёвъ вôдпусту. Г.

Хто дурнемъ уродився, той и въ Кіевѣ розуму не купить. Г.

Хто здоровъ — лѣкôвъ не потребуе. Г.

Хто зразу выграе, той на кôнцѣ не мае що ставити.

Хто зробивъ, а на ёму окошилось. (Въ чужомъ пиру похмѣлье) См. Хто квасу.

Хто зъ Богомъ, съ тимъ Бôгъ.

Хто каши наваривъ, той мусить и зъѣсти. (Кто въ дѣлѣ, тотъ и въ отвѣтѣ). См. Якого пива. — Якихъ створилисте.

Хто квасу напився, а мене оскома напала. См. Хто зробивъ.

Хто кислицй поѣвъ, а кого оскома напала.

Хто кого мине, нехай (най) ногу вывыхне.

Хто колуе, той дома ночуе; а хто дуже простуе, той въ дорозѣ ночуе. См. Волю коловати — Якъ поѣдешъ.

Хто кому стрыкъ, все му дащо тыкъ. (?) Г.

Хто коня купить, бере и уздечку.

Хто лихомъ жартуе, той ёго коштуе.

Хто любить ревне, жалѣе певне Г.

Хто любить свѣтъ, той любить правду.

Хто мае багацько, той бурчить; а хто мало, той мовчить.

Хто мае въ торбѣ, той зъѣсть и на горбѣ.

Хто мае выкруты, не пôйде въ некруты.

Хто мае гроши, той всюды хорошій.

Хто мае пасику, той мае медъ; хто мае дѣтей, той мае смродъ. Г.

Хто маже, той и ѣде. *Въ Галиціи:* Хто посмаруе, той поѣде. Wer schmiert, der fährt. См. Не помажешъ.

Хто много мае, той прагне бôльше.

Хто мовчить, сто навчить.

Хто мовчить, той двохъ навчить; а хто говорить, той договориться.

Хто мовчить, то лиха ся збуде. Г.

Хто на окропѣ спарився, и на зимну воду дуе. Kto się raz sparzył, ten się ognia boi. (albo): Każdy dmie na wodę, gdy go ukrop sparzy. См. Налякавъ.

Хто на сопѣлку давъ, той буде на нѣй гравъ. Г.

Хто на тебе камѣнемъ, ты на нѣго хлѣбомъ. См. Ты на нѣго.

Хто на чужій обѣдъ ся спускае, той зъ голоду вмѣрае. Г.

Хто не бере, тому легче.

Хто не бувъ нѝколи добрымъ пôдданнымъ: той не буде добрымъ газдою.

Хто не важить, той не мае.

Хто не выпье до дна, той не зычить добра.

Хто не зазнавъ зла, не вмѣе шановати добра.

Хто не мае зброи, най не йде въ бои. Г.

Хто не слухае отця й матери, най слуха песьои шкиры. Г. Kto nie slucha oyca, matki, niechay slucha psiey skory. См. Не хотѣвъ.

Хто не слухае (не вважа) тата, той послухае ката.

Хто не стоить за грошомъ, той и шеляга не вартъ.

Хто не умѣе молитися, нехай иде на море учитися. (Кто на морѣ

не бывалъ, вѣкъ не молился). См. Бѣда навчить. — Нужда. — Хто въ морѣ. — Шкода.

Хто оре, сѣе: той ся надѣе. Г.

Хто перебйрае, той перебере (не доберє).

Хто пéршій, той лѣпшій.

Хто поволѣ ѣсть, той поволѣ робить.

Хто пôдъ кѣмъ яму копае, самъ въ ню падае. Г. (Псал. VII, 15) См. Хто другому.

Хто пôзно ходить, той самъ собѣ шкодить.

Хто по кладцѣ мудро ступае, той ся въ болотѣ не купае. Г.

Хто потопае, той ся бритвы хватае. Г. Tonący i brzytwy się chwyta.

Хто припоминае, той ся допоминае. Г.

Хто противъ Бога, то и Бôгъ противъ нѣго.

Хто прощо: а вôнъ про Наливайка.

Хто пытаеться, той не блудить.

Хто пье, тому наливайте; хто не пье, тому не давайте.

Хто радъ обѣцати, той не мае охоты дати. Г. См. Хто багато.

Хто рано встае, тому и Бôгъ дае.

Хто робить, той ся доробить. Г.

Хто сивый — не мýдрый — лишъ старый.

Хто скляный духъ мае, най на чужого камѣнемъ не кидае. Г.

Хто служить зъ ласки, того мѣшокъ пласкій. Г.

Хто служить зъ ласки, тому милосеріемъ платять.

Хто служить зъ ласки, тому стае хрѣномъ хлѣбъ паньскій.

Хто слухае, а хто и окунѣвъ ловить слухаючи.

Хто спѣшить, той смѣшить.

Хто стане вôвцею, того вовки зъѣдять.

Хто стане медомъ, того мухи зъѣдять.

Хто съ псами лягае, той зъ блохами встае. Г. Kto ze psy lega, ten ze pchłami wstaje.

Хто съ псами пристае, навчиться брехати.

Хто сѣе по Покровѣ, не мае що дати коровѣ.

Хто ся зъ отрубами змѣшае, того свинй зъѣдять.

Хто ся лѣчить, того бѣда цвйчить. Г.

Хто ся самъ хвалить, той злыхъ сусѣдъ мае. Г.

Хто терпить, той спасенъ. (За терпѣніе Богъ дастъ спасеніе).

Хто тримае въ зймѣ пьецуха, той мае въ лѣтѣ пастуха. Г.

Хто умеръ, той въ ямѣ; а хто живе, той зъ нами.

Хто умѣе брехати, той умѣе и красти.

Хто у службѣ не бувавъ, той и нужды не видавъ.

Хто утёкъ, той и правъ.

Хто хлѣбъ носить, той ѣсти не проситъ.

Хто ходить пó ночи, шукае буковои пóмочи.

Хто хоче збйрати, мусить добре засѣвати (засѣяти). Г.

Хто хоче питлювати, мусить зачекати; а хто нá разъ, буде заразъ. Г.

Хто хоче пса ударити, той кія знайде. Kto psa chce uderzyć, to kiy znaydzie.

Хто хоче свйдкомъ бути, треба хрестикъ лизнути. Г.

Хто хоче що справити, треба ся забавити. Г.

Хто часто въ дорозѣ, той бувъ пôдъ возомъ и на возѣ.

Хто чисте сумлѣнье мае, той спокойно спати лягае.

Хто чого шукае, той знайде.

Хто чувъ, той ще не бачивъ. Г. Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem.

Хтѣвши гараздъ мати, треба ухомъ землѣ пріймати. Г.

Худа худоба свого хованья.

Худый песъ не сказиться, ино сытый. Г. См. Зъ жиру. — Не писаніи.

Ц.

Церква горить, а люде руки грѣють.

Церкву обдирае, а дзвоницю побивае.—Kosciol obedrzeć, a dzwonnicę poszyć.

Церкву покрывъ, а дзвоницю обдеръ.

Цибульку, (Дулю, Хвигу) дати пôдъ нôсъ.

Цураеться, якъ чортъ ладану. См. Боиться. — Любить. — Не любить. — Чортъ.

Цураха поганимъ очамъ. Г.

Цуръ дурня, та масла грудка!

Цуръ тобѣ, та пекъ тобѣ!

Цыгане! якои ты вѣры? — «А якои тобѣ треба?»

Цыганьска кобыла день бѣжить, а три дни лежить.

Цыганъ межи двома хлѣбами зъ голоду вмеръ: старого не стало, а нового не дождавъ.

Цы опиханый, паноньку, ячмѣнь?.. (казка) Г.

Цы ся врачимо (вернемося), цы не врачимо, нехай ся хоть побачимо. Г.

Цыть, Ивасю! панôвъ не переслухаешъ.

Ч.

Часомъ и межи крапивою росте квѣло. Г.

Часомъ зъ квасомъ, порою зъ водою. См. Якъ собѣ поживаете.

Часта крапля дощу (воды) и камѣнь продйравить. (або):

Вода й камѣнь довбае. (Съ Латинск.).

Чекае, якъ каня на дощъ. Г. Czeka tego, jako kania dždžu.

Чекай ряду, достанешъ коляду. См. Хто въ ряду.

Ченьця пекти.

Черезъ бабины телята не можно въ горôдъ подивитися (Байка).

Черезъ вороги тяжко до пекла достатися.

Черезъ святыхъ до Бога, черезъ людей до Цара (Цесара. Г.)

Черезъ сиджене не могъ запопасти въ лежанѣ. Г.

Чеши дѣдька зрѣдка; бо теплый. *Въ Галиціи*: нехъ иде до дѣдька.

Чешися (Чухайся Г.) кôнь съ конемъ, вôлъ зъ воломъ; а свиня объ тынъ, коли нѣ-съ-кѣмъ. См.

Знай свиня. — Коли ты швець. —

Чи бачишъ, чи не бачишъ: то мовчи. (або): Чуй, не чуй; бачъ, не бачъ: а мовчи.

Чи бачъ, яки роско́ши; а въ кишенѣ чортъ-ма грошей.

Чи въ камѣнь головою, чи камнемъ въ голову.

Чи все то тое переймати, що на водѣ плыве? (Не каждое лыко въ строку).

Чи є таки паны, якимъ гроши немилы?

Чи зна песъ пьятницю? Wie Kuh vom Sonntag.

Чи купити, чи не купити; а могоричу треба ся напити. Г.

Чи може сова на сонце дивитися?

Чи на́довго (Не надо́вго) старый женитьса.

Чи пье, чи не пье, то все пьяный.

Чи рада, чи не рада; гайда громада!

Чи роби, чи ходи; а мѐнѣ догоди.

Чи рожна. См. Хиба рожна.

Чисто намисто, якъ по̀золото.

Чи съ перцемъ, чи не съ перцемъ; абы съ щирымъ (добрымъ) серцемъ.

Чи чортъ видавъ, щобъ ведмѐдь щебетавъ?

Чи чуєте, дѣвчата: котра дѣжа почата? — А котора нѣ, то давайте мѐнѣ.

Чіє веремнье, того и погода. Г.

Чи бычки ні̂ скакали, а телята наши (будуть).

Чій обѣдъ, а старцямъ лихо.

Чій хлѣбъ ѣси, того пѣсню спѣвай. См. На чіѐмъ возѣ.

Чіябъ гарчала, а твоябъ мовчала.

Чія душа часныку не ѣла, не буде смердѣла. Г. См. Не ѣла душа.

Чія згуба, того грѣху повна губа.

Чія справа? — «Войтова». — Хто ю судивъ? — «Войтъ». Г. — См. Йдучи до войта. —

Чія хата, того й правда.

Чія шкода, того й грѣхъ. Czyja szkoda, tego i grzech.

Чмелѐвъ слухавъ.

Чого бы слѣпачище хотѣвъ, якъ бы плотъ видѣвъ?

Чого другого, а сѐго якъ воды.

Чого жалуєшъ козѣ лѣса? — нехай ѣсть.

Чого Козакъ гладкій? «Наѣвсь, заснувъ, нема гадки.»

Чого надто (дуже багацько), того и безроги (сирѣчь свині) не хотять.

Чого не купити, того и не жаловати.

Чого очи не видять, того серцю не жаль. Was ich nicht weiß, macht mich nicht heiß. См. Що не свербить.

Чого прозьба не докаже, то докажуть буґи. См. Якъ не даси.

Чого слѣпый плаче? — Бо стежки не баче.

Чого ся Ивась не научить, того и Иванъ не буде вмѣти. Г. Was Hänschen nicht gelernt, wird Hans das nie lernen.

Чоловѣкъ гордѣє, коли му ся добре дѣє. Г. Honores mutant mores.

Чоловѣкъ за бато̂гъ, а жо̂нка за пиро̂гъ. См. Голый и босый. — Дѣдъ о хлѣбѣ. — Я о цибулѣ.

Чоловѣкъ мыслить, а Бôгъ рядить. Der Mensch denkt, Gott lenkt. (Человѣкъ предполагаетъ, а Богъ располагаетъ).

Чоловѣкъ на свѣтѣ, якъ банька на водѣ.

Чоловѣкъ не ангелъ, щобъ не согрѣшивъ, але и не чортъ, щобъ не покаявся, (не покутовавъ).

Чоловѣкъ не дается, тôлькô разъ зъ розуму звести.

Чоловѣкъ собѣ не ворогъ.

Чоловѣкъ, якъ муха; нынѣ жіе, а завтра гніе. Heute roth, morgen todt.

Чому чортъ мудрый?—«Бо старый.»

Чорна корова, а бѣле молоко дае.

Чорна риза не спасе, а бѣла въ грѣхъ не введе. L'habit ne fait pas le moine.

Чорнô пье. Г.

Чорте! де йдешъ?—«Болото палити.»—Не буде горѣти?—«Добро мêнѣ пакость зробити».

Чорте! на грушъ, тôлькô мене не ворушъ.

Чортъ ладону боиться. См. Цурается.

Чортъ не плаче, коли чернець скаче.

Чортъ не спить; але людей зводить.

Чортъ по титулѣ, коли нема нічого въ шкатулѣ. Diabeł po titule, kiedy niema nic w szkatule.

Чортъ свое, баба свое. Czart swoje, pop swoje.

Чортъ усе чортомъ буде.

Чотыри свѣчки (свѣчокъ Г.) спалила, закимъ Грыця умыла, а пьятый каганець, таки Грицько поганець.

Чувъ, що дзвонили; а не знае, въ котрôй церквѝ.

Чуе, де зимують раки. Da ist der Fuchs begraben. См. Знае, де. — Пôзнавъ.

Чуе кôтъ, де сало лежить.

Чуе муха, де струпъ.

Чужа бѣда — людямъ смѣхъ.

Чужа кошара не наплодить овець.

Чужа хата — гôрше ката. Cudze katy pociegać. См. Хата. — У чужій.

Чуже добро бокомъ вылѣзе. См. Чужій хлѣбъ.

Чуже красне—свое найкраще. См. Лучше мое. — Свое святее.

Чужее лычко. См. За чуже.

Чуже миле, свое наймильше; чуже святе, свое найсвятѣйше.

Чуже переступи, та не займи.

Чужи руки легкіи, та не пожитечниѝ.

Чужими руками добре гада ловити.

Чужими руками тôлькô огонь загрѣбати.

Чужимъ воломъ не доробишся. См. Силованымъ. — Соломянымъ.

Чужихъ богôвъ шукае, а своихъ дома мае. См. На що ты.

Чужихъ людей слухай, а свôй розумъ май. См. Людей.

Чужій кожухъ не грѣе.

Чужій хлѣбъ бокомъ вылѣзе. См. Чуже добро.

Чужій хлѣбъ найсмачнѣйшій.

Чужую бѣду руками розведу, а до своеи и ума не приберу.

Чуй. См Чи бачишъ.

Чѣмъ богатъ, тѣмъ и радъ.

Чѣмъ быкъ навыкъ, тымъ и реве.

Чѣмъ гôрщôкъ накипѣвъ, тымъ и смердѣти буде.

Чѣмъ дальше. См. Що дальше.

Чѣмъ же потакачъ не робôтникъ? См. Потакачъ.

Чѣмъ не наѣвся, тымъ ся не налыжешъ. Г.

Чѣмъ песъ старый, тымъ хвôстъ твердый. Г.

Чѣмъ ся мудрый встыдае, тымъ ся дурный величае. Г.

Чѣмъ хата багата, тымъ рада.

Чѣмъ хата мае, тымъ гостя пріймае.

Ш.

Шануй гôры, мôсты; будуть цѣлы кости (щобъ цѣлы були кости).

Шафрану (Шапрану) не перетрешъ, а жôнки не перепрешъ.

Швабу (Прочухана) дати.

Швець знай свое шевство, а у кравецьство не мѣшайся. Der Schuster bleibe bei deiner Leiste. Ne sutor ultra crepidam. См. Знай свиня. Коли ты швець. — Чешися.

Швець — не купець; а коза — не товаръ (не товарина).

Швидкій (Скорый) якъ черепаха, (або): якъ ведмѣдь за перепелицями.

Шеньцѣ-веньцѣ; а чортъ у кишеньцѣ.

Шерть-верть, въ черепочку смерть.

Шѣя у неи, хочъ ободья гни.

Шибаеться, якъ чортъ по пеклѣ. См. Товчеться.

Шило въ мѣшку не втаиться.

Шити-бѣлити; завтра Великдень. См. Нѣ село.

Шіе, поре — ниткамъ горе.

Шіе субôтнѣмъ штыхомъ на недѣльный торгъ. Robota sobotnym sztychem na niedzielny targ robiona. См. Субôтнимъ.

Шкода псу бѣлого хлѣба; бо го не зъѣсть, лише покаляе. Г. Szkoda psu białego chleba.

Шкода учить розуму. Szkoda, przygoda do mądrości droga. Der Schaden macht klug. См. Бѣда навчить. — Нужда законъ. Хто въ морѣ. — Хто не умѣе.

Шкода ходу до поганого роду.

Школа—гола; е де сѣсти, а нема що ѣсти.

Шкуру зъ нёго здеръ.

Шляхтичъ съ переваренои сыроватки (сырватки), шабелька на лычку, перевесломъ пôдперезаный. Szlachcic na jednym ogrodzie rówen Wojewodzie. Або ще лучче: Szlachcic na zagonie równa się Panu na tronie. См. Ставився якъ левъ.

Шпетить на всю губу.

Шукае учорашняго дня.

Шукай вѣтра въ полѣ. (Поминай, какъ звали.).

Шулька (?) двохъ годуе. См. Сполка.

Шуми до кумы.

Шумъ, що не можна, а кишеня порожня. Prahlen kostet kein Geld. См. Хвастливаго.

Шути глечичокъ, поки ушко одôрветься.

Щ.

Щастлива година, коли заспеть вечеромъ дитина.

Щастье му зъ рукъ вылѣтѣло, якъ птиця изъ сѣти. Г.

Щасье на колѣнѣ не ломиться.

Щастье розумъ вôдбирае, а нещастье назадъ вертае.
Щастье, якъ трястье: кого схоче, того й нападе.
Що бабине, то все не таке, якъ людьске.
Що бабѣ, то й громадѣ. Was dem einen recht, ist dem andern billig. Omnia honorem suum debeant. — См. Якъ мы людямъ.
Що Бôгъ дасть, то не напасть. Was Gott thut, ist wohlgethan.
Що буде, то буде; а буде те, що Бôгъ дасть.
Що було, то бачили; а що буде, те побачимо.
Що було, то було; все ся перебуло.
Щобъ ажъ ворогамъ тяжко було, та занудило!
Щобъ ёго лунь злизавъ!
Щобъ и сѣно цѣле и козы сыты. См. Жебы вôвкъ. — И сѣно цѣле.
Щобъ лиха не знати. См. Абы лиха.
Щобъ несидячого Татары вхопили. См. Абы нележачого.
Щобъ нѝ сычъ, нѝ сова не знали. См. Глядижъ, щобъ.
Щобъ палати серцю, не треба и перцю.
Що бы'мъ бувъ вѣщимъ, то бы'мъ бѣды не знавъ. См. Колибъ.
Що бы то бувъ за швець, жебы кожному на одномъ копылѣ робивъ?
Що бы я могла ся до тебе шпилькою пришпилити. Г.
Що вôльно пáновѝ, то невôльно Ивáновѝ.
Що вôнъ згадавъ, тогобъ и на волôвôй шкурѣ (шкирѣ) не списавъ.
Що вѣкъ, то иньшій свѣтъ. Alors comme alors. Tempori tunc cedemus. (vel): Tempora mutantur et nos in illis.
Що вêсь, то иньшая пѣсня. Г.
Що голова, то не хвôстъ.
Що голова, то розумъ. Ile glow. tyle zdań. (albo): Co glowa, to rozum. Quot capita, tot sensus. См. Що хатка.
Що городъ, то норовъ; що голова, то розумъ. См. Кождый край. — Що край.
Що громада скаже, то й панъ не поможе.
Що (Чѣмъ) дальше въ лѣсъ, то бôльше лѣсу (дровъ). См. Дальше.
Що два, то не одинъ. Viribus unitis.
Що день, то добрыдень.
Що дурному по розумѣ?... См. Дурный и въ Кіевѣ.
Що дурный робить? — «Воду мѣряе». (або): «Плюе, та хапае.»
Що заробивъ, те й маешъ. См. Що придбаешъ.
Що знавъ, то сказавъ.
Що зъ воза упало, то (вже) пропало. См. Пропавъ.
Що зъ головы, то й зъ мысли. Aus den Augen, aus dem Sinn.
Що кôнь, то не свиня; шерсть не така и нога тонка. См. Прійшла.
Що кому мило, хочъ бы й половину зогнило.
Що корчма, то постôй; що корчъ, то блюй; крѣпись, а далѝ йди. Г.
Що край, то иньшій обычай.
Що краснѣйше, то смачнѣйше; що старее, то гѝднее. Г. См. Що молодше.

Що курцѣ сниться? — «Просо.» — А дѣвцѣ що? — «Парубокъ.» См. Голоднôй курцѣ.

Що легко прійде, то легко пôйде. Wie gewonnen, so zerronnen. См. Легко прійшло. — Якъ прійшло.

Що мае висѣти, то не утоне. (або): Що увисне, то не утоне. Г.

Що мае утонути, то не увисне. Г.

Що малый панъ влѣпить, то и великій не вôдойме. См. Най жаба.—Най слѣпый. Одинъ дурень.

Що мѣнѣ по хлѣбѣ, коли зубôвъ нема? — См. Не въ часъ. —Тогдй дали.

Що минуло, то ся забуло. (Что минуло, то прошло.)

Що молодше, то солодше; що старѐ, то твердѐ. См. Що красиѣйше.

Що мѣра, то вѣра. См. Безъ мѣры.

Що на мысли (серцѣ), то й на языцѣ.

Що написано перомъ, того не вывезешъ и воломъ.

Що на своѐмъ смѣтью, то не згине.

Що на серцѣ, то на серцѣ; а що у животѣ, то чого тамъ нема?

Що на яву брѐдйться, то и во снѣ верзеться.

Що не пôпъ, то батько.

Що не потрѐбне, того и въ горнець не класти. Г.

Що не свербить, то не кортить. Wenn es nicht juckt, so kratzt man's nicht. См. Чого очи.

Що не складно, то й не ладно.

Що нечля, то й негоже.

Що отъ се за цяця?

Що платить, съ тымъ на торгъ учащають.

Що по-на́добѣ, то найдешъ и въ ка́довбѣ.

Що правда, то не грѣхъ.

Що придбаешъ, те й маешъ. См. Що заробивъ.—Якъ дбаешъ. — Якъ робишъ. — Якъ хто.

Що рада, то не врада.

Що робити зъ бѣды? — «Тра въ голову заходити».

Що сёголня мѣнѣ, то завтра тобѣ.

Що старше вôдъ розуму?—«Увага».

Що свѣта, то и міра.

Що ступить, то збреше.

Що су́жено, то не розгужено.

Що сѣре, то и вôвкъ.

Що тамъ чувати коло вашои хаты? — Быкъ чи привыкъ, теля чи веселиться?

Що то полѣтика? — «Нещира патыка». — А шпекуляція? — «Цыганьска рація».

Що у васъ чувати? — «Гараздъ, и зъ бѣдою».

Що у людяхъ ведеться, те и намъ не минеться.

Що у тверезого на умѣ, то у пьяного на языцѣ. См. Пьяни.

Що хатка, то иньша гадка. См. Що голова.

Що червоне, то красне; що солодке, то добре.

Що черезъ пень колоду валить.

Що Якимъ, що Яковъ; що Жидъ, а що дѣдъ; а що й Запорозській Козакъ. *Примѣч.* заимствована изъ старин. думъ; не совсѣмъ понятна.

Ѣ.

Ѣвъ бы котъ рыбу; а въ волу не хоче,

Ѣдь, кобыло, хоть еси три дни не ѣла. Г.

Ѣжте борщъ, капусту; бо пироги не суть.

Ѣжъ гôрко, кисло, сôлоно: умрешъ, а не згніешъ.

Ѣжъ, дурню; бо то зъ макомъ. См. На! ѣжъ.

Ѣжъ коза лозу, коли сѣна нема.

Ѣжъ пирôгъ зъ грибами, держи языкъ за зубами. (и въ Русск.) См. Тримай.

Ѣжъ прѣсняки, закимъ будутъ кисляки. Г.

Ѣжъ, що даютъ; а роби, що кажуть.

Ѣли воши, а се вже и гниды стали ѣсти.

Ѣсти, пити було, а принуки не було.

Ѣсть, ажъ по за ухами лящить.

Ѣхала Хима зъ Ерусалима: вôзокъ скрегоче, Хима ся регоче. Г.

Ю.

Юльцця (Улиця), охотниця, та до слёзъ доводить.

Я.

Яблучко вôдъ яблуньки недалеко вôдкотиться. Der Apfel fällt nicht weit vom Stamme. См. Не вôдкотиться. — Не паде.

Я ёго кладу на полицю, а вôнъ падае на лавицю.

Я забула, що я хора, — якъ танцюй, такъ танцюй.

Язко (я) мовчить, а все знае.

Языкомъ клепай, а руки при собѣ тримай.

Языкомъ що хочъ роби, (або): хоть пани-стару лижъ, а рукамъ воли не давай. См. Губою.

Языкъ доведе до Кіева, а часомъ и до кія. См. Доведе.

Яка бѣда уродилась, така и изгине.

Яка вода, такій млынъ; якій батько, такій сынъ. Jaka woda, taki młyn; jaki oycieć, taki syn.

Яка вѣра, така и офѣра. Г. Jaka wiara, taka ofiara

Яка голова, така й мова. См. Якій розумъ.

Яка грушка, така й юшка.

Яка исповѣдь, таке й розрѣшеніе.

Яка кроква, така й лата; яка робота, така й плата. См. Собъ, быцю.

Яка мама, така сама.

Яка неня, така й доня.

Яка плата, така й подяка.—Jakie raczenie, takie płacenie.

Яка прядка, така й нитка.

Яка пряжа, таке й полотно.

Яка пуга, така й смуга.

Яка пшениця, така й паляниця.

Яке дерево, такій клинъ; якій батько, такій сынъ.

Яке житье, така й смерть.

Яке корѣнья, таке й насѣнья.

Яке поѣхало, таке повернуло.

Яке твое царство, таке й паньство. (або): така й твоя сила.

Яке частованье, таке дякованье.

Яке ѣхало, таке й здыбало,

Яки сани, таки сами.

Якимъ мечемъ воювавъ, тымъ и погибъ.

Якихъ створилисте, такихъ и маете. (Конискаго Исторія, ст. 245). См. Хто каши. — Якого пива.

Якій батько, такій сынъ; выдовбали зъ дѣжки сыръ.

Якій дудокъ, такій чубокъ.

Якій дѣдъ, такій ёго й плôдъ.

Якій дѣдько печеный, такій и вареный.

Якій дѣдько съ Химка, така ёго жôнка. Similis simili gaudet. Gleich und Gleich gesellen sich. См. Зôйшовся.

Якій кôнь, така й кульбака. (По Сенькѣ шапка).

Якій мельникъ, такій млинъ; якій батько, такій сынъ. Pack schlägt sich, Pack verträgt sich

Якій панъ, такій ёго и жупанъ.

Якій панъ, такій ёго й крамъ. Jaki pan taki kram.

Якій пастухъ, така й череда. Qualis rex, talis grex.

Якій песъ на утренѣ, такій и на службѣ.

Якій помагайбôгъ, такій бодай здоровъ!

Якій пôпъ, таке и благословенья.

Якій початокъ, такій и кôнець. Jaki początek, taki koniec.

Якій розумъ, така й бесѣда. См. Яка голова.

Якій Сава, така ёму й слава.

Якій-такій урядъ лучшій, нѣжъ проста служба.

Якій щепъ, така й яблуня.

Якого пива наваривъ, таке й пій (будешъ пити). См. Хто каши.

Якъ Бôгъ не схоче, то хоть бы десять головъ мавъ, нѝчого не зробишъ.

Якъ Божа воля, то вынырнишъ зъ моря.

Якъ буде доля, то буде й лѣля.

Якъ було зранку, такъ и до останку.

Якъ бы вôнъ ни живъ, та живъ; абы въ чужу гречку не вскакававъ. См. Скакати въ гречку.

Якъ бы втявъ.

Якъ бы ёго на сто коней всадивъ.

Якъ бы ёго окропомъ опаривъ (спаривъ).

Якъ бы ёму довгій хвôстъ, то самъ бы собѣ боки повôдбивавъ. (Кто сердитъ, да не силёнъ: тотъ г.... братъ). См. Безъ сили.

Якъ бы знатье, що у кумы питье; тобѣ и дѣти забрала.

Якъ бы зъ Богомъ говоривъ.

Якъ бы мéнѣ (Колибъ) хлѣбъ та одежа; то и ѣвъ бы лежа.

Якъ бы не було пива, не було бы дива.

Якъ бы не скрыпка и не басъ: тобѣ музыка свинѝ пасъ.

Якъ бы о голову йшло. Г.

Якъ бы примѝвъ—у лозцѣ втопивъ.

Якъ бы святіи домъ перелетѣли.

Якъ бы сёмъ бабъ до нёго промовило.

Якъ бы ты ходивъ, якъ линъ по дну: то для тебебѣ лучше було.

Якъ бы у Цыгана той розумъ напередъ, що въ мужика на въ пôсля.

Якъ бы чоловѣкъ знавъ, що не знае: тобѣ и мавъ, що не мае.

Якъ бѣда, такъ до Жида; а якъ мине бѣда, нехай дѣдько бере Жида.

Якъ бѣльмо у воцѣ стримить. Wie ein Staar im Auge.

Якъ въ грубѣ песъ (або): Лежить, мовъ въ грубѣ песъ.

Якъ въ житѣ куколь, то хлѣбовй покой; а якъ дзвонець, то ёму кônець.

Якъ вѣтеръ у полѣ.

Якъ горохомъ объ стѣну. См. Горохъ. — Мовъ горохомъ.

Якъ гулявъ, такъ гулявъ: нй чобôтъ, нй халявъ.

Якъ дамъ тобѣ, тôлькô очима лупнешъ.

Якъ дбаешъ, такъ и маешъ. См. Що придбаешъ—Якъ робишъ.— Якъ хто.

Якъ дерево зотнуть, кождый трêски збйрае. См. Де дерево.—Де пьють.

Якъ добра година, то знайдеться родина; а въ злôй годинѣ нйчого по родинѣ.

Якъ дуды настроять, такъ вони (дуды) й грають.

Якъ дурень зъ печи.

Якъ дѣдько у греблѣ.

Якъ е голова, то й носи здоровъ.

Якъ е старе (старше) въ хатѣ: то бивъ бы; а якъ нема, купивъ бы; та нйгде! Г.

Якъ есть, то шелесть; якъ нема, то сквересть (скверно). Г.

Якъ есть, то шелесть; а якъ скупо, терпи губо. Mit Vielem hält man Haus, mit Wenigem kommt man aus. См. Тогдй скупы. — Треба жить.

Якъ жêниться сычъ на совѣ!

Якъ жито въ обозѣ, то надѣя въ Бозѣ. См. Надѣя въ Бозѣ.—Товаръ у возѣ.

Якъ заведуться злыднй, хочъ на три днй: то чортъ ихъ выживе и до вѣку.

Якъ заграють, такъ таньцюй.

Якъ захоче, такъ и на гору звезе.

Якъ звавъ, такъ звавъ; абы що давъ.

Якъ зъ неба впавъ.

Якъ Келебердянская верства.

Якъ Козакъ у лузѣ.

Якъ коржа, такъ коржа; якъ спечемô, такъ и дамô.

Якъ людина не мйркуе, а всежъ въ свѣтѣ погальмуе.

Якъ маешъ зъ кислымъ молокомъ, то лучше зъ водою.

Якъ маешъ кланятися лаптю, то лучше поклонись чоботу.

Якъ макъ у полѣ.

Якъ могъ, такъ до помогъ.

Якъ Муринъ нйколи бѣлымъ, такъ дурень розумнымъ не буде. Den Mohren weiß zu waschen ist ebenso leicht, wie den Narren klug zu machen. (Дураковъ ўчить, что мертвыхъ лѣчить).

Якъ мы людямъ, такъ люде намъ. См. Що бабѣ.

Якъ мы о людяхъ, такъ люде ọ насъ говорять.

Якъ мысль, такъ мысль — таки буде Перемышль. (Изъ стариннаго преданія объ основаніи города Перемышля надъ рѣкою Саномъ).

Якъ на долонѣ волосья выросте.

Якъ на коровѣ сѣдло.

Якъ напився, то до крыницѣ (кирницѣ Г.) задомъ обернувся. См. Не плюй.

Якъ наѣвся гарбуза, подивись на вербу, то знову стане кортѣти. См. Гарбуза.

Якъ не буде Ивана, то не буде пана.

Якъ не даси съ прозьбы, то даси съ принуки; а чого прозьба не докаже, то докажуть буки (*азбуки, письмена*). См. Чого прозьба.

Якъ ни живешъ, а все труны не минешъ.

Якъ не коваль, то и клещёвъ (рукъ, молотка) не погань. См. Коли не попъ. — Швець, знай.

Якъ не пріиме Богъ грѣхи за жарти: то буде шелесту багато.

Якъ не продерешъ очи, то продерешъ кишеню (мошонку. Г.) Entweder Augen, oder Beutel los.

Якъ не свой ходить.

Якъ не чуе, то й не вадить.

Якъ огню стережеться.

Якъ оса — лѣзе у глаза.

Якъ песъ робить, такъ песъ въ чоботяхъ ходить Г.

Якъ погано орати, то лучше выпрягати.

Якъ пойде душа по рукахъ, то чортовѣ достанеться. Г.

Якъ посѣявъ, такъ зойшло.

Якъ поѣдешъ въ объѣздъ, то будешъ и на обѣдъ; а якъ на простець, то у вечерѣ. См. Волю коловати. — Хто колуе.

Якъ правда, то й не грѣхъ.

Якъ прійшло, такъ ся розойшло. См. Легко прійшло. — Що легко. Wie gewonnen, so zerronnen.

Якъ (Якій) прійшовъ, такъ (такій) и пойшовъ.

Якъ пье, то не проливае; якъ бье, то добре влучае.

Якъ ракъ на мелѣ.

Якъ ракъ свисне. См. Свѣтъ наставъ.

Якъ робишъ, такъ и ходишъ. См. Якъ дбаешъ.

Якъ рогожа, на все згожа, и послаться и укрыться.

Якъ рыбу въ сакъ зловивъ.

Якъ сиротѣ женитися, такъ и ночь мала (коротка). См. Коли ся сиротѣ.

Якъ свѣта не бачишъ, — конемъ не вскачишъ.

Якъ свѣтъ наставъ, то ракъ не свиставъ. См. Свѣтъ наставъ.

Якъ сниться, то й верзеться.

Якъ собѣ поживаете? — «Отъ! часомъ зъ квасомъ, порою зъ водою». См. Часомъ.

Якъ собѣ постелишъ, такъ и выспишся.

Якъ спить, то не ѣсть; а якъ ѣсть, то не дрѣмае.

Якъ съ платка вывинувъ. Г.

Якъ ся звешъ? — «Михайло». — А робити хочешъ? — «Нехайно». — А борщу? — «Не хочу». — А пирога? — «Хоть бы й два». — Г.

Якъ ся знае, такъ ся повертае. Г.

Якъ ся зойде Стрый и Ломець (рѣки), то буде свѣту конець. Г.

Якъ ся маете? — «Посерединѣ; якъ учора, такъ и нынѣ». Г.

Якъ ся набуло, такъ ся избуло. Г.

Якъ ся пріобрѣло, такъ ся изъѣло. Г.

Якъ ся убравъ, такъ го урачили. Г. (По платью встрѣчаютъ, а по разуму проважаютъ).

Якъ ся чоловѣкъ гараздъ мае, то и сусѣдъ бувае. Г.

Якъ такъ, абы за мое стало. См. Говори Климе. — Нате и мôй.

Якъ тамъ бувъ. (Отгадалъ!)

Якъ тоне, то сокиру обѣщае; а якъ вытягнувъ, то й топорища жалко.

Якъ ты тѣшишся, вороги смутяться; якъ ты смутишся, вороги тѣшаться.

Якъ тя видять, такъ тя пишуть. Г.

Якъ тяпъ, та ляпъ; та изъѣла весь карабъ.

Якъ у воко влѣпивъ! (Попалъ!).

Якъ умре багатырь, то за нимъ увесь міръ; а якъ умре бѣднякъ (харпакъ), тôлькô пôпъ да батракъ. См. Умеръ.

Якъ умре дитина, то мала щербина; а якъ батько (тата), або мама, то велика яма.

Якъ умѣе, такъ и пôе.

Якъ учистивъ по пыцѣ, такъ тôлькô чмелêвъ слуха.

Якъ Ханъ долѣзе до Крыму.

Якъ хвативъ, то ажъ пальцй знати.

Якъ хорошій, то не жаль грошей; якъ поганый, копну ногами.

Якъ хто дбае, такъ и мае. См. Що придбаешъ. — Якъ дбаешъ. — Якъ робишъ.

Якъ хто хоче, такъ по своей мамѣ плаче.

Якъ чоловѣкъ жôнки не бье, то въ неи утроба росте.

Якъ чортъ въ очеретъ улѣзе, то въ котру схоче дудку грае.

Якъ? — «Я не дякъ, десять разъ говорити; я скажу разъ, але гараздъ.»

Якъ я ся гараздъ мавъ, кожный мене добре знавъ; а якъ ставъ убогій, не приходять гости въ мои пороги. Г.

Я о цибулѣ, а вôнъ о часныку. См. Дѣдъ о хлѣбѣ. — Ты ёму образы. — Чоловѣкъ за батôгъ.

Я таки напьюсь на тебе холоднои воды.

Ярёма, Ярёма, посидь лучше дома!

Ярь (Весна) нашъ отець и мати; хто не посѣе, не буде збирати. Г.

Я Татарина зловивъ. а вôнъ мене не пустивъ. (Або въ приказцѣ такъ): Тату! я зловивъ Татарина. — «То веди го сюда». — Не ведеться бо. — «То держи го». — Не держиться бо. — «То пусти го» — Не пускается бо. Г.

Примѣчаніе. Всѣхъ пословицъ и поговорокъ (приповѣдокъ присловокъ и примовокъ) въ этомъ собраніи 3878.

ЗАГАДКИ.

1. Сутула горбатый, на силу (дуже) багатый; сто коней не повезе, скôлько вôнъ на собѣ понесе.
2. Летѣла тетеря, не вчора, теперя; упала въ лободу, шукаю, не знайду. (або): Летѣвъ птахъ черезъ Божій дахъ; сѣвъ на могилѣ та й каже: Боже мôй милый! Тутъ моя сила огнемъ сѣла. (або): Лѣзу, лѣзу по бѣлому залѣзу. Щебъ лѣзъ, такъ боюсь царевыхъ собакъ; бо дуже кусаються. (або): Зъ премудрои птицѣ печенѣ не зпечешъ, а зъ премудрого цвѣту вѣнка не зплетешъ.
3. Летѣвъ птахъ о шести ногахъ, сѣвъ на могилѣ та й каже: тутъ моя сила огнемъ сѣла.
4. Чорненьке, маленьке, що найбôльшу колоду рушить (або): Меньше вôдъ бджолы, а найбôльшу колоду, переверне. (або): Чорненьке, маленьке, хочъ яку колоду, то переверне, (що найбôльшу колоду рушить). (або): Чорненьке, маленьке, хочъ якого пана зъ коня зсадить.
5. Стоить божокъ на трёхъ нôжкахъ. Царъ каже: «потѣха моя» — Царицѣ каже: «погибель моя».
6. Трахта-плахта по полю скаче. (або): Трахта-барахта. (або): Плахта-тарахта усе поле збѣгае. Г. (або): Дôряве рядно усе поле вкрыло, Бога просило, щобъ зазеленѣло. Г.
7. За лѣсомъ, за перелѣсомъ (пролѣсомъ) бочка крови мокне. Въ найбѣднѣйшей хатѣ мусять ю мати.
8. Лежить баба. Иде быкъ, та бабу тыкъ.
9. По бѣлому полю чорнымъ макомъ сѣяно.
10. Ходить паничъ по долинѣ, въ червоній жупанынѣ, та все каже: гопки! (або): Баранъ у хлѣвѣ, а роги на дворѣ.
11. Сёмъ миль мосту; а за тымъ мостомъ цвѣтъ, радуеться ёму увесь свѣтъ.
12. На стѣнѣ лучокъ, на печѣ старичокъ, держить бабу за чорный клочокъ.
13. Ходить квочка коло кôлочка; та все квокъ! квокъ! (або): У нашого парубка зъ обохъ боковъ зарубка.
14. Ой на горѣ гай, пôдъ гаемъ мигай, пôдъ мигаемъ сопай, пôдъ сопаемъ хапай. (або): Густый лѣсъ, чисте поле, два соболи, два стекла, труба, бомба, а въ той бомбѣ лепетайло.

15. Не гни мене, не ломни мене, злѣзь на мене, та напѣпайся.
16. Побѣгла лепетя: вставайте житники, сѣдайте на вôвсяники, доганяйте шурду-бурду, однимайте штрики-брики. (або): Пріишла темнота пôдъ наши ворота, пытается лепеты, чи дома понура?
17. Що бѣжить безъ повода? — (або): Бѣжить чечôтка въ новû ворôтка; выйшовъ чечикъ, давъ ѣй мечикъ, вона й стала. (або): Бѣгли чечôточки скрôзь новû ворôточки; хто знае, той припинить. (або): Швидка, прудка, кýды йдешъ? А тобѣ, стрижене, мижене, на що?
18. Чотыры йдуть, дванадцять несуть; якъ (ле) платити треба, единъ ся каже. Г.
19. Скунда скаче, рында рые.
20. Въ пѣчъ положу — мокне, на воду положу — сохне. (або): На огнѣ умре, на водѣ оживе. (або): Що на огнѣ переться, а на водѣ сушиться?
21. Пять братôвъ лазять по хатѣ, горобцôвъ драти. (або): Чотыри чотырничка, пятый батурничокъ, тягнуть шинкарочку зъ березничка.
22. Чорну галюку вôзьму я въ руку; вона не вкусить.
23. Два псы задрали носы. (або): Стукотнû, гуркотнû! Куды вы йдете? Смалене, палене, на що вамъ те?
24. Нумо лягати спати, мохнате зъ мохнатымъ стуляти.
25. Ходить панû въ зеленôмъ шарафанû, мотузочкою пôдперезана. (або): Шаталося, моталося, пôдъ припѣчкомъ сховалося. (або): Пôдперезаный Степанко по хатѣ скаче. (або): Скручене, зверчене, по хатѣ скаче. (або): Шас, шас, пôдъ порогомъ спать лягае. (або): Ходить по хатѣ, ходить по лавцѣ, часомъ и по столѣ, а спить на смѣтьѣ. (або): По землѣ бѣгае, подъ лавомъ лягае.
26. Бѣгли за нимъ, та не знаемъ за кѣмъ.
27. Середъ лѣса, лѣса, лежить шматъ (скрутень) залѣза. (або): За лѣсомъ, за пролѣсомъ рябенька крайка лежить.
28. Повенъ пень головень.
29. Безъ рукъ, безъ нôгъ, та на тынъ лѣзе. (або): Нû вôконъ, нû дверей, повна хата людей (або): У нашого Данила сѣмъ саженей жила. (або): Жила птичка пустодомъ, звила гнѣздо за дворомъ. (або): Повна хата горобцôвъ, та нûкуды вылетѣть.
30. Бѣленьке, синеньке, увесь свѣтъ одѣвае. (або): Панна тоненька, дûрка маленька. (або): Залѣзне поросятко, конопляный хвостикъ. (або): Залѣзне поросятко, портняный хвостикъ, хочъ яке море, то переплыве. (або): Тоненьке, (Чорненьке) маленьке, скрôзь тынъ кишечки тягне.

31. На подѣ (горѣ) ночовавъ; якъ упавъ, нйхто костей не збйравъ. (або): Ходунъ, ходунай, весь міръ годовавъ; впавъ, пропавъ, нйхто й костей не поховавъ. (або): Годунъ, годунецъ, сто душъ годувавъ; якъ упавъ, то й пропавъ, нйхто костей не сховавъ. (або): Бувъ собѣ панъ лакоданъ; весь свѣтъ годовавъ. Пришлось ёму помѐрать, да нѐкому поховать. (або): Чернецъ-молодецъ, по колѣна въ золотѣ стоитъ.

32. Дорога розлога, на дубѣ ярмарокъ.

33. Костянъ, деревьянъ (Зубатый костянъ) черезъ гору свинй гнавъ. (або): Маленьке, костяненьке, хочъ зъ якого лѣсу густого скотъ выжене. (або): Царъ Костянтинъ гонитъ конй черезъ тынъ. (або): Игнатко безпятко зъ горы свинй турытъ.

34. Одно каже: стоймо, друге каже: ходймо, третье каже: Богу помолимось (похилимось). (або): Одно каже: бѣжимъ, бѣжимъ. Друге каже: лежимъ, лежимъ. А третье каже: похитаймось.

35. Стоитъ у лозѣ, на однôй нозѣ.

36. Ревнувъ (Крикнувъ) вôлъ на сто гôръ, на тысячу городôвъ. (або): Видано-не видано, якого некидано; то святый (Илля) кидавъ, щобъ було хороше ёму проѣхати. (або): Стукотитъ, гуркотитъ, якъ сто коней бѣжитъ.

37. Що горитъ безъ пламени? См. 67.

38. Пѣвень спѣва поки зъ заранья, а далѣ спитъ, ажъ потѣе. (або): Мати гладуха, дочка красуха, сынъ кучерявый.

39. Що то за звѣръ: бѣлый якъ снѣгъ, лопатами ходитъ, рогомъ ѣстъ?

40. Иде — дѣдъ бабу за руки веде.

41. Двое стоитъ, двое лежитъ, пяте ходитъ, шосте водитъ.

42. Лысый вôлъ усѣхъ людей звѣвъ.

43. Межи двома горами бьются бараны золотыми рогами. (або): Сѣры волы до Бога ревли. (або): Зôйду на мôстъ, потягну за хвôстъ, воно зареве. (або): Лѣзу на помôстъ, потягну за хвôстъ, тягну — кричитъ, пущу — мовчитъ. (або): У Кіевѣ дрова рубаютъ (рублютъ), а на увесь міръ трѐски лѐтаютъ (лѐтятъ). (або): Крикнула (Крякнула) утка, на морѣ чутка, (за моремъ чутко): збѣгалися дѣтки, та не одной матки (до одной клѣтки).

44. Середъ хаты сало виситъ.

45. Живая живушечка на живой колодочцѣ живе мясо ѣстъ. (або): Прійшовъ гость безъ вѣстей; я ёму гуску безъ костей; гость наѣвся та й пôйшовъ, гуска цѣла зосталася.

46. Чого до стѣны не приставишъ? (або): Лягла (Лежить) Лася (Гася, Тася), простяглася: а якъ встане, до неба достане.
47. Безъ рукъ, безъ нôгъ, безъ тѣла, безъ души, однако рву серце и рвати мушу.
48. Черезъ море куній хвôстъ.
49. Безъ рукъ, безъ нôгъ, на хату (гору) дереться (або), а на гору вылѣзъ (на пôдъ вылѣзъ. Г). (або): Летѣвъ горобецъ черезъ хлѣвецъ, та въ гору хуръ-хуръ! (або): Батько (Отець) лежить въ повитю, а сынъ пôйшовъ по свѣту. (або): Тôлькô що (Поки) батько уродився (народився), а вже сынъ по свѣтѣ находився. *Въ Галиціи*: Нѣмъ ся отецъ уродить, вже сынъ по свѣтѣ ходить.
50. Сытый кусокъ пôдъ тыномъ скаче.
51. Сидить баба на починкахъ, зъ середины капае.
52. Е у насъ такій кôнь, що пôдъ себе мече гнôй.
53. Круть-верть, въ черепочку (пôдъ черепочкомъ) смерть. (або): Чорненькій собака весь домъ стереже.
54. Лежить быкъ, осмаленый бôкъ. (або): Лежить вовчокъ, засмаливъ бочокъ.
55. А безъ чого свѣтъ не буде?
56. Горохъ-горохъ, посыпався горохъ. (або): Ѣхавъ Волохъ, розсыпавъ горохъ; стало свѣтать, нѣчого збирать. (або): У бѣлому полѣ попутани конй; узлики злâти, нельзя розвязати (або): Вôйшли Нѣмцй въ наши сѣньцй; вузлики знать, та не можно розвязать. (або): Приѣхавъ гость, та й сѣвъ на помостъ, роспустивъ конй по всѣй оболонй. (або): Приѣхали (Наѣхали) Нѣмцй пôдъ наши сѣньцй, роспустили конй по всѣму полю. (або): Приѣхали гости, роспустили конй по всѣму свѣту. (або): Повна пѣчъ паляныць — посерединѣ кнышъ.
57. Бѣленьки щенята зъ пôдъ печи брешуть. (або): За лѣсомъ, за перелѣсомъ (пролѣсомъ) бѣле платья (шнуръ платья) висить, (або): бѣлыи хустки висять, *Галицк.*: бѣліи хуста висять.
58. Прійшло безмозке, вьѣло безъ ложки. (або): Безмозкій, та вьѣвъ безъ ложки. (або): Чорный волокъ выпивъ воды ставокъ. (або): Сидить Гаврило, замазане рыло.
59. Сидѣвъ пѣвень надъ кручею, заткнувъ горло онучею.
60. Середъ лѣса, лѣса, висить красна шемика.
61. Що росте безъ корня (корена)?
62. Шило-вило, мотовило, по пôдъ небеса ся вило: въ лѣтѣ спѣвае, на зиму насъ покидае. Г.

63. Латка на латцѣ, а голки не було.
64. Тарасова дочка, тарасомъ трясла, сёмъ сотъ сорочокъ до воды несла.
65. Прійшовъ чернець до черныцѣ, лянъ черныцю по мордыцѣ. (або): Суну, посуну — Трохимъ смѣеться.
66. Понизче пояса, повыше колѣнъ; якъ те кличуть, що хлопцѣ руку тычуть?
67. Що горить безъ пламени?
68. Мовчить, а сто дурнівъ навчить.
69. Е у насъ такій баранъ, що у его сорокъ ранъ.
70. Якъ бы не дѣдова товкачка, то зробилабъ бабина мохначка.
71. Чотыры браты усе бѣжуть, а нйколи себе не здогонють; (а нйгды, нйгды здогонятьcя. Г.) (або): Бижять Жидки на выпередки; одинъ другого не дожене. (або): Два браты втёкають, два догапяють.
72. Що въ хатѣ на похватѣ?
73. Хто на хату горбомъ стоить?
74. Хто плаче безъ голосу?
75. Лѣзу, лѣзу по залѣзу, на мясну гору злѣзу.
76. Въ лѣсѣ росло, листокъ имѣло, теперъ носить душу й тѣло. (або): Въ лѣсѣ росло и листья було, а теперъ носить душу й тѣло.
77. Лётѣвъ птахъ на семи ногахъ, сѣвъ на могилѣ та й каже: Боже мôй милый! Яку ты мéнѣ волю давъ надъ панами, надъ царями; тôлько не давъ воли надъ щукою въ морѣ (щобъ плававъ я у морѣ). (або): Хто мене вбье, свою кровъ пролье. (або): Боже мôй вышній! Чи я въ тебе лишній? Давъ мéнѣ царя въ гôродѣ, та не давъ рыбы въ водѣ.
78. Поле лубьяне, само костяне; а выйде живе.
79. Корова сива горы позбивала, прійшла до дому (домôвъ. Г.), та й зарычала. (або): Плыве щука зъ Кременчука; куды гляне — трава вьяне. (або): Чотыри чотырочки, пята бандурочка, шос. й простый, сёмый острый. (або): Щука бряне, лѣсъ вьяне, на ты ъ мѣстѣ гôродъ стане.
80. Виса висить, хода ходить, Бога просить, щобъ виса впала, (а хода щобъ зъѣла).
81. Посередъ (Насередъ) села зарѣзано вола; въ кожній (кождôй) хатцѣ по бокатцѣ.
82. Жôноче ремесло: кругомъ шерстью обросло, посерединѣ дырка.
83. Бôльше вôдъ коня, меньше вôдъ свиній.
84. А въ нашихъ панночокъ по сёмдесять сорочокъ; вѣтеръ повѣне, тѣло видно. (або): Сидить пані на орданѣ, лычкомъ пôдперезана

(або): Сидить баба на ганахъ, на дванадцати ногахъ. (або): Сидить баба на кію, дожидае сына Северина изъ Бѣлаи города.

85. Що въ хатѣ цѣлують?

86. Бери — квйичить, клади — квичить, лиши — мовчить.

87. Двое поросятокъ, а чотырё хвостика.

88. Шило-вило, мотовило, по пôдъ небо (небесами) ходило. По Нѣмецьки говорило, по Турецьки заводило (закидало).

89. Игнатко, при землѣ не знатко. (або): Игнатъ, мохнатъ, при землѣ не знать.

90 Криву кривулечку черезъ тынъ та въ уличку, та въ багатый двôръ. (або): Що треба для обѣду? (або): Коло ямы, ямы, сидять дѣды зъ кіямы. (або): Коло ямы съ кузубами.

91. Двайцять красныхъ, трицять сильныхъ, пятьдесять мудрыхъ, а сто дурныхъ.

92. Ходить холопъ по долинѣ, въ однôй чоботынѣ, а все поле гуць, гуць! (або): На головѣ ярмарокъ, на животѣ шарварокъ, мёжъ ногами гвалтъ!

93. Стоить пѣвень на току, въ червоному колпаку. (або): Малый малышка закинувъ бочку на вышку. (або): Пôдъ однимъ колпакомъ сёмъ сотъ Козакôвъ. (або): Стоить стрѣла середъ двора, а въ тôй стрѣлѣ сёмъ сотъ и двѣ. (або): Стоить палка, на ёй галка; могу присягти, що въ ёй до тысячи. (або): Стоить при дорозѣ на однôй нозѣ; головка мала, а въ ёй тьма. (або): Стоить церква безъ верха, у ёй людей безъ числа. (або): Молодый кричить, що не сторчить, а старый стогне, що не зогне.

94. Бѣгуньцû бѣжать, ревуньцû ревуть: сухе дерево несуть (везуть).

95. По землѣ бѣгае, пôдъ лавою лягае.

96. Трахъ-тарарахъ, гôродъ на горахъ. (або): Крутиться, вертиться; берега держиться. (або): Мôй братъ Кондратъ, на горахъ, на водахъ, на залѣзѣ, на телѣзѣ, на рачачій нозѣ. (або): Стукотить, гуркотить, сто коней бѣжить; треба встати, погадати, що имъ ѣсти дати.

97. Жовта курица пôдъ тыномъ кублиться. (або): Дѣвка въ коморѣ, косы на дворѣ.

98. Сивый вôлъ выпивъ воды повенъ дворъ (повенъ дôлъ Г.)

99. Лыкомъ вязане, у лыкахъ ходить, пôдъ лыкомъ спить.

100. Пыталася швидка свирка: чи е хапко дома?

101. Лѣсомъ иде, не трёсне; водою йде, не плюсне, (а водою не хлюпне). (або): Водою йде, не хлюпне; очеретомъ йде не шелесне. (або): Лысый кôнь у ворота загляда. (або): Лысый вôлъ

через болото рêвъ. (або): Черезъ тынъ лысый вôлъ дивиться. (або): Лысый вôлъ скрôзь заборъ (ворота) дивиться. (або): Ѣхавъ чумакъ, та й ставъ; бо волôвъ потерявъ. (або): Приѣхавъ гость, та й сѣвъ на помостъ, роспустивъ конѝ по всѣй оболони. (або): Постелю рогожку, посыплю горошку, положу окрайчикъ хлѣба. (або): Цапъ по полю басуе, зъ цапенятами гарцюе; поти буде гарцювати, поки вôвкъ не стане спати. (або): Ѣхавъ Яшка-Семеряшка, за нимъ бджолы: гу-лю-лю!

102. Въ чêмъ на свѣтѣ бôльше хрестôвъ?

103. Стоять вилы, на вилахъ коробъ, на коробѣ махалы, на махалахъ зѣвалы, на зѣвалахъ шмаркалы, на шмаркалахъ дзеркала, а на дзеркалахъ ель.

104. Чорне сукно лѣзе въ вôкно. (або): Чорна корова усѣхъ людей поколола. (або): Чорна корова усѣхъ людей поборола; а бѣла корова усѣхъ людей повзводила. (або): Чорна корова усѣхъ людей сборола; а бѣлый вôлъ усѣхъ людей взвêвъ.

105. Прийшовъ хтось, та взявъ щось; бѣгъ бы за нимъ, та не знаю за кѣмъ?

106. Красненькій пѣтушокъ по жердочцѣ скаче.

107. Нѝ вôконъ, нѝ дверей; повна церква людей. (або): Повна хата людей, а безъ вôконъ и дверей. (або): Пôдъ хворостомъ, до горы хвостюмъ. (або): Коло вуха заверуха, коло носа завилося, въ штаняхъ простяглося.

108. Поживъ тверде, вынявъ зовьяло, а съ кôньця капа.

109. Чотыри четверинки, пята пятеринка, шосте остре, сêме просте. (або): Що на дѝрцѣ стоить?

110. Одно каже: колибъ день; друге каже: колибъ нôчь; а третье каже: якъ буде, такъ и буде.

111. Одно каже: свѣтай, Боже; друге каже: не дай, Боже; третье: мêнѣ все рôвно (однаково), що въ день, що въ ночѝ. (або): Одно просить: свѣтай, Боже; друге просить: смеркай, Боже; третье мовить: мêнѣ все одно, якъ въ день, такъ въ ночи.

112. Изъ дерева выросло, а зъ кишенѝ вылѣзло. (або): Дѣдъ бабу нагнувъ, вовночку продувъ, солоденько выкусивъ.

113. Стоитъ дѣдъ (цапъ) надъ водою, колывае бородою. (або): Бочка на боцѣ, а зверху вовчій хвôстъ. (або): Що надъ водою найвыше?

114. Двома узликами все поле засѣю. (або): Два вузлика все поле освѣтять. (або): Два вузлика маю, все поле засѣваю. (або): Шерсть зъ шерстью стуляеться, грѣшне тѣло ховаеться. (або): Голе ховае пôдъ мохнате.

115. Що въ хатѣ є не тесане?
116. Ой що цвѣте, та безъ усякого цвѣту?
117. Повна пѐчъ паляныць, посерединѣ кнышъ. (або): Стоить хлѣвець, повенъ овець, а мѐжъ ними одинъ боркутунець (баранець).
118. Чорненьке, маленьке, увесь свѣтъ провѣдало (усе поле оббѣгало), у Царя (у пана) обѣдало. (або): Чорненьке, маленьке, весь свѣтъ оббѣга, у пана обѣда, а часомъ у насъ.
119. Маленьке, кругленьке; на столѣ не бувало, а весь міръ згодовало.
120. Голову стяло, серце выняло, пить ёму дало, говорить велѣло.
121. Прійшовъ парубокъ до дѣвки: дай, дѣвко, дѝрки!
122. Межъ двома дубками завязло порося (теля) зубками.
123. Мудрый мудрець гускою ореть.
124. Бѣлее поле, гусь на ёму оре, чорне насѣнье, розумный ёго сѣє (мудрый го сѣє. Г.) (або): Бѣла рилля, чорне насѣнья; хто вмѣє — посѣє, хто зна—одгала (а кôньця нѣтъ, нема).
125. Безъ души, безъ тѣла, за сто миль залетѣло.
126. Стоить при дорозѣ, розложивъ обѣ нозѣ. Прійшовъ хлопъ, межи ноги люпъ: Щастье дай Боже!
127. Безъ рукъ, безъ нôгъ, сорочки проха. (або): Корова лежить, а шкура (теля) до воды бѣжить.
128. Прійшовъ хтось, та взявъ щось; бѣгъ бы за нимъ, та не знаю за кѣмъ,
129. Выйшовъ дѣдъ у сѐмдесять лѣтъ, вынѐсъ унучку старѣйше себе.
130. За лѣсомъ, за пролѣсомъ шевцѝ шкуру мнуть.
131. Сѐмъ миль мосту, а за тымъ мостомъ цвѣтъ, радуеться ему увесь свѣтъ. (або): Стоить (Лежить) мостъ на сѐмъ верстъ, а въ концѣ стоить хрестъ. (або), на тымъ мосту цвѣтъ на увесь свѣтъ. (або): Сѐмъ миль мосту; та край мосту (красный) цвѣтъ на ввесь свѣтъ. (або): Сѐмъ миль мосту, на концѣ мосту дывина, на тôй дивинѣ цвѣтъ на весь свѣтъ.
132. Загадаю загадку, закину заградку. Нехай моя загадка та на лѣто лежить.
133. Въ день колесомъ, въ нôчь якъ ужъ; хто угадае, буде мôй мужъ.
Съ Польскаго.

W dzień kołem, w nocy jak wąż:
Kto zgadzie, będzie mόy mąż.

134. Куцый собака на воду гавка.
135. Двѝчи родиться, а разъ помѐра.

136. Безкосте, безмозге, все море переплыве. (або): Безкостый Марко переплыве море шпарко.
137. Що найкраснѣйше по смерти? (або): Хто въ баню йде чорный, а зъ бани красный? (або): Безъ крови, безъ серця, по столу несеться.
138. Сѣре сукно лѣзе въ вокно. (або): Прійшовъ хтось, принесъ щось; пойшовъ бы туды, не знаю куды.
139. Стоить дубъ, а въ дубѣ дванадцять голякъ, а въ каждой (кожній) голй по чотыри (штыри) гнѣздй, въ каждомъ (кожнимъ) гнѣздѣ по семи птахъ.
140. Зоря, зоряныця, красна дѣвиця ключи згубила, сонце вкрало, мѣсяць свѣте.
141 Маленькій погребець повенъ яець. (або): Гляну въ погребець, ажъ тамъ два ряда яець. (або): Погребець, а въ нёмъ два ряда яець. (або): У нашого дядька бѣлыхъ курей грядка.
142. Лапу, лапу по лавицѣ, та налапавъ мохнатыцю, вложивъ голышъ. (або): Войшовъ у хату, ухопивъ мохнату, та вложивъ голо, щобъ тепло було. (або): Заплету хлѣвець на пятеро овець.
143. Шуварова сестра шуваромъ ишла, семъ сотъ сорочокъ на собѣ несла.
144. Иду — не берегомъ, кину—не деревомъ, беру (йму)—не курье, скубу—не перье.
145. Подъ хворостомъ яйце зъ хвостомъ. (або): Бѣле, якъ мука—не мука; хвостъ мае якъ мышъ — не мышъ.
146. Конець села забито вола, до каждои (кожнои) хижки тягнуться кишки.
147. Що росте до горы? (або): Хитю, хитю, повна скрыня оксамиту. (або): Мету, мету, не вымету; несу, несу, не вынесу.
148 Бѣгли два псы, позадырали носы.
149. Баранчикъ вертить, ягничка терпить.
150. Лежить подъ хворостомъ та й крутить хвостомъ. (або): Хода ходить, виса висить; виса впала, хода зъѣла (взяла).
151. Сама панна нага, а въ серединѣ рубаха. (або): Самъ голый, а сорочка въ пазусѣ.
152 Маленьке, кривеньке, а усе поле збѣгае (злѣтае). (або): Кривеньке, маленьке, хочъ яке поле перескочить (все поле спурляе).
153. Стоить лѣсочка, на той лѣсочцѣ ни сучечка, ни болячечки, только наверху квѣточка.
154. Сива кобила по полю ходила; зъ поля прійшла, по рукамъ пойшла. (або): У станѣ плодилось, въ лѣсѣ родилось, а на рукахъ скаче. (або): Въ лѣсѣ рубаеться, въ станѣ кохаеться, на рукахъ

хитаеться. *Галицкія*: Въ лѣсѣ росло, на полю ся пасло, на градцѣ схло, на столѣ ся трясло. Пôдъ конѝ лягае, до сусѣды бѣгае. (або): Въ станѣ ся кохало, на рукахъ сѣвало. Хто буде знати, буде добре казати.

155. Сорока летить, а собака на хвостѣ сидить. (або): Отъ така куконочка! (Говоря это загадывающій показываетъ ладонь, какъ мѣру) Отъ такій кукунець! (Тогда показываетъ руку до локтя).

156. Що плаче, а слёзъ не мае? (або): У лѣсѣ зтято, на дрôвотнѣ взято, на рукахъ плаче. (або): На рукахъ древо пѣснѝ спѣвае; кôнь на барана хвостомъ кивае. *Съ Польскаго.*

Łagodnie drzewo wesoło śpiéwa,
Koń nad baranem ogonem kiwa.

157. Въ чѣмъ половы не мае?

158. Летѣло безъ крылъ, упало безъ нôгъ, варивъ поваръ безъ огню, ѣла панѝ безъ рота.

159. Бѣгъ песъ черезъ панській овесъ; доганяйте пса, щобъ не покколотивъ овса.

160. Иде чоловѣкъ у лѣсъ — дивиться въ село. Иде чоловѣкъ до села — дивиться у лѣсъ. (або): Межъ двума (трёма) дубами завязло теля (порося) зубами.

161. Въ водѣ росте, а воды боиться (або): Въ водѣ росте, у водѣ кохаеться; у воду впаде, воды злякаеться.

162. Стоить дерево середъ села, а въ кожнiй хатцѣ по гôлячцѣ. (або): Стоить дубъ — стародубъ, на тôмъ дубѣ птиця — вертиниця; нѝхто ёё не достане, нѝ царь, нѝ цариця. (або): Куды воно?— «До дому.» — Вôдкôль?—«Зъ дому.» — Чого? — «Само не зна. Отъ такъ!» — (або): Мету, мету, не вымету; несу, несу, не вынесу. Пора прійде, само выйде. *Галицкія*: За лѣсами, за горами золота дѣжа кисне. (або): За лѣсомъ, за пролѣсомъ червоне платья (червона, золота дѣжа зходить).

163. Що мужикъ додолу (долѝ Г.) кидае, те панъ въ хустку ховае.

164. Чорне якъ крукъ, бѣле якъ снѣгъ, просте якъ стрѣла, криве якъ коса. (або): Чинжирочка невеличечка, а пиндикъ отъ такій.

165. Два голуба по-пôдъ землею ходять.

166. Сёмъ сотъ поросятъ всѣ рядомъ лежать.

167. Семдесять поросятъ одну матку ссуть. (або): Семдесять соколятъ на одной подущцѣ сплять.

168. Скôлько на небѣ зôрокъ, стôлько на землѣ дѝрокъ.

169. Дѣти батька родили.
170. Чотыри полы пôдъ однимъ брилькомъ. (або): Стоить дубъ, на дубѣ липина, на липинѣ конопля; на коноплѣ глина, на глинѣ капуста, а въ капустѣ свиня. (або): Е у насъ бучокъ, а на бучку яворецъ; на яворцѣ конопка, на конопцѣ глинка, а на глинцѣ млачка, а у неи хвостачка.
171. Баба лежить, а въ ѐѐ слезить.
172. Прійшовъ кумъ до кумы; дай, кумо, жилы похитати. (або): Прійшла кума до кумы; дай, кумо, хиты похитати. (або): Лѣзь на мене, не бôйсь мене, зженешъ охоту до крôвавого поту.
173. Межи двома дубами клаца вôвкъ зубами. (або): За лѣсомъ, за пролѣсомъ (перелѣсомъ) безъ черева сучка (суха дзява, собака) бреше.
174. Чотыри чотырки, двѣ ростопирки, сёмый вертунъ. (або): Штыри тыки, два патыки, сёмый замахайло. Г.
175. Сивы кабаны усе поле залягли.
176. Суть то росохи, на росохахъ кадобецъ, на кадобцѣ драбинка, на драбинцѣ горка, а на горцѣ жердье; на тымъ жердью дики пташки лѣтають, але крылецъ не мають.
177. Пôдъ стогомъ вовки дохнуть. (або): На полѣ ночовавъ; якъ упавъ, нѝхто костей не збѝравъ. (або): Що въ водѣ не тоне, а въ землѣ не гніе?
178. По спинѣ дорога, коло пупа тревога, мѐжъ ногами ярмарокъ. (або): Коло вуха заверуха, а въ вусѣ (серединѣ) ярмарокъ. (або): Округъ ярмарокъ, въ серединѣ шарварокъ, да въ дѝрку шморгъ. (або): Повенъ пень черешень, та нѐкуда выбрать
179. Що росте выше лѣсу?
180. На однôй Марушкѣ (Катюшкѣ) семеро кожушкôвъ. (або): Вышла Марушка въ чотырёхъ кожушкахъ, та ще плаче, що змерзла. (або): Сидить Марушка въ шести кожушкахъ, та ще змерзла.
181. Чотыри паниочки въ одну дучку плюють. (або): Чотыри братя стрѣляють до единого пня, а не можуть выстрѣлити. Г.
182. Межъ дубинки та лѣщинки — шматокъ шкуратинки. (або): Межъ двома дубками бьються Жидки ярмулками.
183. Повстунъ, повстунъ, присядь та всунь.
184. Иде вôзъ безъ колесъ, а ботôгъ безъ хлысту. (або): Вôзъ безъ колесъ, дорога безъ пѐску, батôгъ безъ тряску. (або): Иду, иду — нема слѣду, (нѝ колесъ, нѝ слѣду), обернуся — смерти боюся.
185. Що то за звѣръ, що рано ходить на чотырёхъ ногахъ, у день

на двохъ, а у вечерѣ на трёхъ? (або): Пѣвень каже: кудкудакъ. Курка каже: таки такъ!

186. У тебе е рундукъ, а въ мене чунчукъ; ходимо пôдъ тынъ погаралакаемось.

187. Кину — не палку, убью — не галку, щиплю — не пёрья, ѣмъ не мнясо.

188. Виса висить, хода ходить: виса впала, хода взяла.

189. Червоный корéнь, винный смакъ; земля ёго (го Г.) родила, чому такъ?

190. За бѣлыми березами талалайко свище, (соловейко плеще). (або): Лежить колода середъ болота; не зогнiе, нй потоне; (гнiе, гнiе, та не перегнiе. (або), та ще й не зогнила).

191. Въ одномъ барильцѣ двое пивець. (або): Котиться барильце безъ чопка, безъ воронки. (або): Повна бочка вина, та чопика нема. (або): Стойть бочка вина безъ дйрки, безъ дна. (або): Въ барилочцѣ два напиточки; нема чопика, нема дйрочки. (або): Пудъ воды, пудъ ѣды, пудъ соли; ѣстимешъ и присолювати будешъ.

192. Стоять конй на припонѣ, не пьють, не ѣдять, а все сыты (гладки) стоять.

193. Нй голый, нй въ сорочцѣ. (або): Хата — не хата, вôконъ багато; е куды влѣзти, та нéкуды вылѣзти.

194. Маленьке, чорненьке, (рябеньке) по полю скаче.

КЛЮЧЪ ДО ЗАГАДОКЪ.

1. Байдакъ.
2. Бджола.
3. Бджола и воскъ.
4. Блоха.
5. Божокъ: бокалъ Царъ — тѣло. Цариця--душа.
6. Боронȧ.
7. Борщъ, або Буряки квашени.
8. Бочка.
9. Бумага писана,
10. Бурякъ.
11. Великдень. См. Пôстъ.
12. Верхъ у печѣ.
13. Ветушка.
14. Видъ, очи, нôсъ и пр.
15. Вишня.
16. Вовки.
17. Вода.
18. Вôзъ.
19. Ворона и свиня.
20. Воскъ.
21. Воши та пальцȧ.
22. Вьюнъ.
23. Ведра, або: Ведро и сволокъ.
24. Вѣки.
25. Вѣникъ.
26. Вѣтеръ.
27. Гадюка.
28. Галушка.
29. Гарбузъ.
30. Голка та нитки.
31. Горщикъ.
32. Грачи.
33. Гребêнецъ.
34. Гребля, рѣчка, очеретъ.
35. Грибъ.
36. Грôмъ.
37. Гроши, (Кладъ).
38. Груба, або Груба, огонь та дымъ.
39. Гуска.
40. Двери.
41. Двери, шпуги, та чоловѣкъ.
42. День.
43. Дзвôнъ, або Дзвôнъ та парахвіяне.
44. Дитина.
45. Дитина цȧцьку ссе.
46. Дорога.
47. Досада.
48. Дужка у ведеръ.
49. Дымъ.
50. Жаба.
51. Жлукто.
52. Жорна.
53. Замôкъ.
54. Зȧслôнка.
55. Безъ землȧ.
56. Зорȧ, або: Зори та мѣсяць.
57. Зубы.
58. Каганець.
59. Кагла.
60. Калина.
61. Камêнь.
62. Каня.
63. Капуста.
64. Качка.
65. Кватырка увъ ôкнѣ.
66. Кишеня.
67. Кладъ (Гроши).
68. Книжка.
69. Ковбиця.
70. Ковганка.
71. Колесо.
72. Кôлокъ у дверяхъ.
73. Кôлокъ въ стѣнѣ.
74. Кôнь.
75. Кôнь осѣдланый.
76. Колыска.
77. Комаръ.
78. Коробъ, яйця и цыплята.
79. Коса.
80. Кôтъ та сало.
81. Крыниця (Кирныця).
82. Кужêль.
83. Кульбака.
84. Курка.
85. Кухоль.
86. Ланцюгъ.
87. Лаптȧ.
88. Ластôвка.
89. Лôхъ.
90. Ложка.
91. Лѣтȧ чоловѣчȧ.
92. Макогонъ та макитра.
93. Макъ.
94. Мертвякъ.
95. Метла.
96. Млинъ.
97. Морква.
98. Морозъ.
99. Москаль.
100. Мышъ та кôтъ.
101. Мѣсяць, або: Мѣсяць та зорȧ.
102. Нитки въ клубк.
103. Ноги, руки, лиц.
104. Нôчъ, або: Нôчъ та день.
105. Огонь.
106. Огонь на лучинѣ.

Примѣчаніе. Всѣхъ загадокъ въ этомъ собраніи 194, а съ варіянтами 442. Онѣ заимствованы изъ слѣдующихъ книгъ: а) Галицкія приповѣдки и загадки, (послѣднихъ 60). собр. *Г. Илькевичъ.* Вѣна, 1841 г. б) Ластовка, издалъ *Е. Гребенка.* Спб. 1841 г. Загадки собралъ *Л. Боровиковскій*; всего 30. в) Малоруссія и Галицкія загадки, изд. *А. Сементовскій.* Кіевъ 1851 г.: всѣхъ варіянтовъ у него 380, и г) Нѣсколько, собранныхъ мною.